

Måndagen den 18 december

Kl. 11.00–16.38

§ 1 Anmälan om nya riksdagsledamöter

Följande berättelser hade kommit in från Valprövningsnämnden:

Berättelse om granskning av bevis för ny ledamot av riksdagen

Till Valprövningsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis om att Mats Berglund (MP) utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 1 januari 2024 sedan Per Bolund (MP) avsagt sig uppdraget.

Valprövningsnämnden har denna dag granskat beviset för den nya ledamoten och därvid funnit att det blivit utfärdat i enlighet med 14 kap. 28 § vallagen (2005:837).

Stockholm den 14 december 2023

Svante O. Johansson

ordförande

/Ritva Järvi

sekreterare

Berättelse om granskning av bevis för ny ledamot av riksdagen

Till Valprövningsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis om att Andreas Lennkvist Manriquez (V) utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 8 januari 2024 sedan Ali Esbati (V) avsagt sig uppdraget.

Valprövningsnämnden har denna dag granskat beviset för den nya ledamoten och därvid funnit att det blivit utfärdat i enlighet med 14 kap. 28 § vallagen (2005:837).

Stockholm den 14 december 2023

Svante O. Johansson

ordförande

/Ritva Järvi

sekreterare

§ 2 Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade

att *Angelica Lundberg* (SD) avsagt sig uppdraget som ledamot i socialutskottet och

att *Angelika Bengtsson* (SD) avsagt sig uppdraget som suppleant i socialutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Tredje vice talmannen meddelade att Sverigedemokraternas partigrupp anmält Angelika Bengtsson som ledamot i socialutskottet och Unni Björnerfors som suppleant i socialutskottet under Angelika Bengtssons ledighet.

Tredje vice talmannen förklarade vald till

ledamot i socialutskottet
Angelika Bengtsson (SD)

Tredje vice talmannen förklarade vald *under tiden den 16 januari 2024–1 oktober 2024* till

suppleant i socialutskottet
Unni Björnerfors (SD)

§ 4 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Tredje vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2023/24:19 för torsdagen den 14 december i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från socialutskottet.

§ 5 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2023/24:299

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:299 Norrbottniska hushålls ekonomiska situation

av Linus Sköld (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 30 januari 2024.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 14 december 2023

Finansdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Interpellation 2023/24:300

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:300 Sveriges återhämtningsplan

av Björn Wiechel (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 30 januari 2024.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 14 december 2023
Finansdepartementet
Elisabeth Svantesson (M)
Enligt uppdrag
Johan Ndure
Departementsråd

Prot. 2023/24:51
18 december

Interpellation 2023/24:303

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:303 Förstärkt ojämlikhet på grund av höga kostnader
av Linus Sköld (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 30 januari 2024.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 15 december 2023

Finansdepartementet
Elisabeth Svantesson (M)
Enligt uppdrag
Johan Ndure
Departementsråd

§ 6 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2023/24: MJU1 Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur

Utbildningsutskottets betänkanden
2023/24: UbU6 Stärkt tillgång till läromedel
2023/24: UbU5 Bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan

Näringsutskottets betänkande
2023/24: NU1 Utgiftsområde 24 Näringsliv

§ 7 Svar på interpellation 2023/24:174 om ökade insatser för energi-effektivisering

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):
Fru talman! Fredrik Olovsson har frågat mig om jag avser att vidta ytterligare åtgärder för att nå det av riksdagen beslutade energieffektivitetsmålet och, om så är fallet, vilka åtgärder som kan förväntas vidtas.

Sveriges nationella mål för energieffektivitet om 50 procent effektivare energianvändning 2030 jämfört med 2005 mäts som energiintensitet, det vill säga mängden tillförd energi divideras med bnp. Både en minskad

mängd tillförd energi och en positiv utveckling av bnp innebär alltså en lägre energiintensitet, och båda faktorerna bidrar till målet.

De senaste åren har stora händelser inträffat i vår omvärld, såsom Rysslands invasion av Ukraina med efterföljande energikris och höga energipriser. Just nu ser vi därtill en svagare bnp-utveckling, mycket på grund av att hushållen pressas av hög inflation och höga räntor. Prognoserna för framtida bnp-utveckling är osäkra. De höga energipriserna de senaste åren har lett till energibesparingar, både genom tillfälliga neddragningar i energianvändning och genom ökade investeringar i mer beständiga energieffektiviseringsåtgärder.

Det pågår en omfattande elektrifiering av framför allt industrin och transportsystemet för att både klara klimatmålen och stärka den långsiktiga konkurrenskraften för Sveriges näringsliv. Elektrifieringen förväntas innebära en ökad energianvändning inom industrin, men en minskad energianvändning inom transportsektorn på grund av den höga verkningsgraden i elmotorer. Nettoeffekten blir dock en kraftigt ökad energianvändning de kommande 20 åren.

För att bibehålla och stärka Sveriges konkurrenskraft och välfärd behöver tillgången till och därmed användningen av fossilfri el till konkurrenskraftiga priser främjas. Vi behöver givetvis också använda energi mer effektivt i energisystemet, fru talman. Mellan 2023 och 2025 satsar regeringen cirka 1,2 miljarder kronor på energieffektiviseringsåtgärder för att framför allt minska småhusägares sårbarhet vid höga el- och gaspriser. I satsningen ingår både ett investeringsbidrag och informationsinsatser för att öka medvetenheten om vikten av att energieffektivisera.

Inom ramen för Fit for 55 har vi fått en revidering av direktivet om energieffektivitet. Den ska implementeras i svensk lagstiftning senast den 11 oktober 2025. Regeringen analyserar nu de förslag till lagändringar och andra åtgärder som kan vara nödvändiga för genomförandet. Åtgärder för att genomföra EU:s energieffektiviseringslagstiftning kommer självklart även att påverka utvecklingen mot det nationella energieffektiviseringsmålet.

Anf. 2 FREDRIK OLOVSSON (S):

Fru talman! Tack så mycket, statsrådet, för svaret på min interpellation!

Sverige står onekligen inför en omfattande elektrifiering. Det är precis som statsrådet säger. En del av elektrifieringen leder också till en ökad energieffektivitet. Men bara för att elsystemet behöver växa och vi vill att det ska växa kan man heller inte strunta i att effektivisera användningen på det området. Det är egentligen tvärtom.

Sverige har haft samma elanvändning i decennier, ungefär 140 terawattimmar per år, trots att vi under samma långa tidsperiod har haft en kraftigt ökande befolkning och en industri som ändå producerar mer i dag. Att det hänger ihop beror förstås på att man har velat effektivisera sina processer och använda el och annan energi mer effektivt.

På kort sikt är regeringen något ovillig – eller man har snarast en oförståelse – att tillföra mycket mer el till systemet. Vi har återkommande talat om det i den här kammaren. Vi ser att vi skulle behöva ytterligare 60 terawattimmar till 2030.

Men även om man inte klarar det kommer i stället effektivisering att vara ett viktigt verktyg för att göra det möjligt för fler aktörer att komma in i systemet. Den som har en möjlighet att effektivisera frigör kapacitet för den som behöver mer på ett annat område.

Vi socialdemokrater har föreslagit många insatser och åtgärder som skulle kunna öka effektiviseringen av elanvändningen. Ett är att använda rotavdraget mer styrt, det vill säga att höja subventionsgraden till 50 procent men att rikta in det helt mot energieffektivisering.

En väldigt fin poäng med det är att den som vill lyxrenovera sitt hus kan stå för det själv, för det skapar inte värde för någon annan än den personen själv, medan den som lägger resurser för att spara exempelvis på sin elanvändning bidrar till att sänka elpriset för alla. Det kostar inte mer för staten att göra på det sättet. Det skulle tvärtom förbättra för hela samhället att stötta de hushåll som vill göra en insats både för sig själva och för andra.

Regeringspartierna har dessutom med precision utformat sin politik så att flerbostadshus inte får del av pengar till energieffektivisering. Där har inte minst Kristdemokraterna återkommande tagit bort stöd som tidigare har funnits.

Vi tycker att det vore hög tid att införa ett sådant stöd igen. Även den här sektorn kan bidra till att minska sin energianvändning. De statliga kronor som läggs på det skulle också komma hela samhället till del.

Dessutom borde man uppmuntra fler att göra som exempelvis ÖBO, allmännyttan i Örebro. Det har skapat förutsättningar att styra sitt system så att man kan avlasta det nationella kraftnätet och bidra till frekvenshållning till nytta för många.

Det här är några tips från oppositionspartierna. Det är ett par tre bra förslag som skulle kunna användas också av regeringen. Det krävs fler åtgärder. Att omformulera målet kan behövas, inte minst när EU fortsätter sitt arbete.

Men vi vet en sak: Det kommer att behövas fler insatser. Frågan är: När kommer egentligen regeringens?

Anf. 3 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag menar att vi har ganska kraftfulla åtgärder redan i den budgetproposition som träder i kraft på allvar vid årsskiftet, som jag tidigare redogjorde för.

Dessutom har vi det som vi kallar för småhusbidraget. Under vintern 2022/23 var energipriserna exceptionellt höga, som vi alla vet. Många svenska hushåll hade väsentligt högre kostnader för att värma sina hem än tidigare. För att kunna främja energieffektivisering och minska hushållens sårbarhet mot de höga energipriserna valde vi att göra en tydlig prioritering i budgeten om 1,2 miljarder för ett nytt bidrag för energieffektivisering i småhus. Vi tror att detta har goda förutsättningar att få ganska rejäla effekter för många hushåll.

Bidraget är riktat till småhus med direktverkande el eller gas som uppvärmningssätt; det är ju de som har varit allra mest sårbara. Det ska såklart ses som ett komplement till det historiskt stora elprisstöd som gick ut för att lindra på kort sikt. Det här blir i stället en långsiktig åtgärd för att öka energieffektiviseringen för våra hushåll.

Vi ser gärna mer av den typen av åtgärder, men det gäller att utforma dem rätt så att de även i ett perspektiv av energieffektivisering blir effektiva bidrag som verkligen når rätt.

Den andra del som jag vill lyfta fram i budgetpropositionen handlar om energiplanering i stort. Också för detta har vi tillfört ytterligare medel i budgetpropositionen för 2024.

Vi ska försöka hitta en långsiktig modell, fru talman, för de kommande åren som gör att vi kan planera energitillförseln bättre, inte minst på regional nivå. Det handlar om att skapa incitament för regionerna att verkligen göra det här på ett bra sätt, men framför allt handlar det om att hitta modeller som är gångbara. Det är en viktig del. Det här räknas inte som klassisk energieffektivisering, men vi effektiviserar det sätt som vi planerar att fördela den el som vi ändå har.

Inte minst vill jag understryka att vi nu är i ett läge där vi vet att vår elkonsument kraftigt kommer att öka. Det är vårt bästa sätt att kunna nå våra högt uppsatta klimatmål och samtidigt värna vår tillväxtpotential, jobbskapandet och vår starka välfärd. Den ekvationen kan vi få ihop genom att elektrifiera vår tunga industri och vår transportsektor. Då kommer det att behövas mer el, och inte mindre el.

Men det får inte förta att vi ska energieffektivisera där vi kan, och det är också regeringens mycket bestämda uppfattning.

Anf. 4 FREDRIK OLOVSSON (S):

Fru talman! Vi välkomnar de satsningar som regeringen gör i budgeten på energiplaneringen. Vi tror att det kommer att vara nödvändigt när systemet ska öka så kraftigt som vi vill att det ska göra, för det skulle innebära att vi får alla de jobb och investeringar till Sverige som vi har goda förutsättningar att få.

När det handlar om småhusägare är det ju inget nytt stöd i den här budgeten, utan det har funnits redan tidigare år. Vi tycker också att det är ett alldeles utmärkt stöd att införa just för att nå hushåll som har stora behov av att ställa om snabbt för att klara sin hushållsekonomi eftersom de är så utsatta för höga elpriser.

Det innebär dock inte att man inte borde använda andra insatser mer effektivt. Det gäller exempelvis rotavdraget, som ju inte är särskilt effektivt i dag. Det är inte inriktat på den här sektorn även om det förstås används för att göra insatser som sänker hushållens energikostnader. Men genom att både höja subventionsgraden och rikta om stödet just till insatser som kan sänka exempelvis elanvändningen skulle det enskilda hushållet få en ännu större möjlighet att sänka sina kostnader. Vi vet också att den som använder mindre el sänker kostnaden för alla andra för elen. Sparar vi någon procent sjunker priserna med mer än det.

Detta är alltså en viktig åtgärd som regeringen skulle kunna införa utan att det skulle kosta mer pengar. Det är snarare en fråga om fördelning än om mängden resurser som sätts in.

Jag tog även upp frågan om flerbostadshus. Där har stöd återkommande införts av oss och tagits bort av de borgerliga partierna. Frågan är hur statsrådet motiverar det i ett sådant här läge, när fler borde bidra mer till att effektivisera.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen gav 2021 en utredare i uppdrag att ta fram ett certifikatsystem för energieffektivisering. Syftet var att åstadkomma ett marknadsbaserat och kostnadseffektivt styrmedel som skulle kunna öka energieffektiviseringstakten i Sverige och bidra till de energipolitiska målen.

Utredningen lades ned för ett år sedan av Ebba Busch och regeringen. Vi tycker förstås att detta arbete borde ha slutförts. Det här är ett system som finns i andra länder, där det fungerar, och som skulle kunna användas också i Sverige. Det är både marknadsbaserat och kostnadseffektivt – ord som borde få statsrådet att bli glad och intresserad. Frågan är varför detta system och den möjlighet som finns att tillföra ytterligare ett verktyg i verktygslådan helt enkelt bara stoppades. Jag tror snarare att vi behöver fler förslag än färre, och jag har nu nämnt en rad sådana.

Jag hoppas att detta är någonting som statsrådet tar med sig så att arbetet inte bara handlar om en ny målformulering. Mål är viktiga, men insatser vet vi kommer att behövas redan nu. Mycket kan göras före 2026, som väl blir det årtal då det här kan börja gälla med tanke på det EU-arbete som pågår.

Anf. 5 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Det är inte varje dag man får medskick och önskemål om att statsrådet ska känna sig glad och intresserad, men det är självklart en fin målsättning här i livet när så är möjligt.

Jag tycker inte att man ska utesluta goda förslag som skulle kunna ha avsedd effekt. Sedan vet vi att det är tuffa ekonomiska tider, och även en regering behöver göra prioriteringar i budgetsatsningar. Jag tycker att vi har gjort en väldigt tydlig prioritering av energieffektivisering i stort både i kronor och ören sett och i uppdrag till våra myndigheter samt i styrning i stort, som på område efter område går mer och mer åt detta håll.

Jag vill understryka att nu när rot byggs ut för nästa år finns det ingenting som hindrar hushållen att använda det för just energieffektiviseringsåtgärder. Vi vet att det finns ett tryck på den här delen av branschen; detta är någonting som många hushåll har hört sig för om. De försöker se över vad som skulle kunna vara rimliga alternativ framöver för att kunna få ned elräkningarna och öka energieffektiviteten i sina bostäder. Det utbyggda rotavdraget går alldeles utmärkt att använda på det här sättet.

Fredrik Olovsson lyfter upp frågan om de vita certifikaten. Det är en åtgärd som jag är glad och nöjd över att vi valde att inte gå vidare med. Jag tyckte vid en första anblick att det inte var något lätt beslut.

Statens energimyndighet har dock vid tre tillfällen fått i uppdrag att utreda behovet av och konsekvenserna av olika sätt att utforma ett kvotpliktssystem för energibesparing. Myndigheten har då kommit fram till att ett sådant system inte bör införas i Sverige, bland annat på grund av att styrmedlet inte bedöms vara samhällsekonomiskt effektivt då det inte anses korrigera för något marknadsmisslyckande som inte andra styrmedel redan syftar till att korrigera. I klartext betyder detta att expertmyndigheten ett flertal gånger har kommit fram till att ett kvotpliktssystem inte är det mest verkningsfulla styrmedlet för att se till att energieffektiviseringen ökar. Då är det inte heller rimligt att gå vidare med ett sådant här förslag.

Vad jag förstår är det här ett förslag som har drivits väldigt hårt av framför allt Miljöpartiet, och jag förstår att även inom Socialdemokraterna pågår just nu en utvärdering och revidering av huruvida det har varit rätt att låta Miljöpartiets politik styra klimatpolitiken så mycket som den har gjort de senaste åtta åren. Jag tycker att efterfrågan på vita certifikat fortfarande, trots att systemet blivit så tungt utdömt av vår expertmyndighet ett flertal gånger, visar att den översynen gärna får fortsätta. Vi behöver fortsätta göra det som är bra, inte bara det som låter bra.

Sedan är jag gärna ödmjuk inför att det kan finnas flera förslag som Socialdemokraterna driver som skulle kunna vara bra, men vi har inte haft möjlighet att prioritera allt på en och samma gång i denna budget.

Anf. 6 FREDRIK OLOVSSON (S):

Fru talman! Det är ändå fascinerande att Miljöpartiet har lyckats genomföra det här systemet i så många nordamerikanska delstater och andra europeiska länder. Det är onekligen duktigt gjort i så fall.

Vi tycker att det hade varit rimligt att låta den särskilda utredare som hade detta uppdrag genomföra hela sitt arbete. Det var inte mer än ett knappt kvartal kvar. Då hade det också funnits möjligheter för både Ebba Busch och mig att tycka att det antingen var ett bra förslag eller ett dåligt förslag. Nu vet vi inte riktigt det, utan vi får förlita oss på andras uppfattningar som har förts fram i andra sammanhang. Jag tycker att det är synd.

När det handlar om förstärkningen, utbyggnaden eller vad man nu ska säga av rotavdraget blir det ändå någon form av lyx-rot som genomförs. Det är färre hushåll som har råd att använda sig av det systemet än det som vi har föreslagit, nämligen att man höjer subventionsgraden från 30 procent till 50 procent och dessutom riktar in avdraget helt mot energieffektivisering.

Det hade varit ett bra sätt att använda statens samlade resurser på. Det hade hjälpt många hushåll att dels hjälpa sig själva, dels därigenom sänka priserna också för andra. Det hade inte kostat mer; det hade snarare kostat lite mindre. Det hade också gett god effekt för hela samhället. Det hade sannolikt även haft en mycket bättre fördelningspolitisk profil, vilket jag också tycker är viktigt.

Nu finns det flera förslag som har lagts fram här. Något duger inte riktigt för Ebba Busch, men vi får väl se om det kommer några andra förslag i stället eller om några av dessa kanske kan återfinnas i en proposition så småningom. Även om elsystemet ska byggas ut – vi kommer att göra av med mer el framöver – måste vi se till att användningen blir så effektiv som möjligt, både bland hushållen och i industrin.

Anf. 7 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Till våra tappra lyssnare, nu eller i efterhand online, vill jag säga att det är ganska mycket som nu händer på detta område, både i det nationella arbetet och inte minst internationellt, specifikt inom ramen för vårt EU-samarbete.

Det handlar om energieffektiviseringsdirektivet, förkortat EED, och direktivet om byggnaders energiprestanda, förkortat EPBD – man kan verkligen gå vilse i förkortningsdjungeln. Alltihop mynnar ut i det stora klimatpaketet Fit for 55, som i grunden gick inte på grund utan över mållinjen under det svenska EU-ordförandeskapet. Det här ska som sagt im-

plementeras i svensk lagstiftning den 11 oktober 2025. Vi ser fram emot att skrida till verket med det.

Arbetet pågår nu för fullt med att analysera förslagen till lagändringar och andra åtgärder som kan vara nödvändiga för att genomföra detta. Precis som interpellanten Fredrik Olovsson påpekar ska vi också presentera en ny proposition vad gäller energipolitiken, och där finns även energi-effektiviseringsfrågorna med.

Jag har all anledning att tro att vi kommer att mötas igen i de här frågorna.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellationerna 2023/24:197 och 220 om uteblivet elstöd till kommuner och regioner

Anf. 8 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Aida Birinxhiku och Fredrik Olovsson har båda frågat om jag avser att vidta några åtgärder för att förhindra att kommuner och regioner går miste om miljonbelopp i elstöd.

Interpellanternas frågor har sin utgångspunkt i regleringen i förordningen om elstöd till företag. Enligt förordningen kan företag och andra juridiska personer i södra och mellersta Sverige ansöka om elstöd som kompensation för de skenade elpriserna under slutet av 2022. För att kunna införa detta elstöd krävdes att Sverige gjorde en ansökan hos EU-kommissionen för att få ett godkännande av att den svenska regleringen för elstödet överensstämde med EU-regelverket för statsstöd.

För prövning av elstödet användes tillfälliga statsstödsregler som EU-kommissionen beslutat. Den bestämmelse i EU-regelverket som användes innebär att elstödet till en näringsidkare eller juridisk person som bedriver primärproduktion av jordbruksprodukter inte får överstiga 2,5 miljoner kronor. EU-kommissionen godkände Sveriges ansökan, och även av detta beslut framgår att ett villkor för godkännandet är att elstöd till en näringsidkare eller juridisk person som bedriver primärproduktion av jordbruksprodukter inte överstiger 2,5 miljoner kronor.

Eftersom detta är ett område som är reglerat inom EU-rätten och även har ett villkor i beslutet riktat till Sverige måste den svenska regleringen överensstämma med EU-kommissionens beslut. Det blir därför Skatteverket och, om myndighetens beslut överklagas, domstolarna som får göra den slutliga tolkningen av bestämmelsens räckvidd och vilka som träffas av bestämmelsen.

Anf. 9 AIDA BIRINXHIKU (S):

Fru talman! Tack till statsrådet för svaret!

Det har varit många turer kring regeringens utlovade elstöd, minst sagt. Regeringen och Sverigedemokraterna lovade att elstödet skulle vara på plats den 1 november 2022. Så blev dock inte fallet. Förslaget om elstöd till företagen drogs tillbaka i december, vilket resulterade i en KU-anmälan i mars. Och det anmäldes inte till EU-kommissionen förrän i april. Efter mycket om och men meddelade statsrådet och regeringen att elstödet skul-

Prot. 2023/24:51

18 december

Svar på

interpellationer

le kunna sökas från och med den 30 maj, det vill säga nästan sju månader efter att stödet skulle ha varit på plats. Men slutet gott allting gott, hoppades både statsrådet och jag.

Den senaste tiden har det dock rapporterats att flera kommuner och regioner, som ju också omfattas av elstödet till företagen, riskerar att gå miste om miljonbelopp i elstöd. I korta drag handlar det om att de på grund av ett växthus eller ett naturbruksgymnasium betraktas som jordbruksproducenter enligt regeringens elstödsförordning.

I min valkrets har både Region Halland och Falkenbergs kommun drabbats. Min hemkommun Falkenberg riskerar att gå miste om 16 miljoner i elstöd, allt detta på grund av ett ytterst litet kommunalt växthus som används för att odla växter till kommunens parker.

Fru talman! Detta kan rimligen inte ha varit regeringens intention. Det kan inte ha varit regeringens intention att kommuner och regioner ska gå miste om nästan hela sitt elstöd på grund av att man har ett växthus i egen regi eller tillhandahåller ett naturbruksgymnasium för att utbilda framtidens arbetskraft i de viktiga gröna näringarna.

Det är uppenbart att regeringen, som själv har tagit fram elstödsförordningen, har missat att ta höjd för den här problematiken. Problemet är inte att det i enlighet med EU:s statsstödsregelverk finns en bestämmelse om jordbruksproducenter. Problemet är att regeringen inte har agerat för att detta inte ska drabba kommuner och regioner på ett orimligt sätt, till exempel genom att sätta en begränsning för hur mycket den primära jordbruksverksamheten ska gälla. Detta flaggade också SKR för i sitt remissvar.

Den här debatten handlar alltså inte om myndigheters beslut i enskilda fall utan om regeringens utformning och hantering av elstödet.

Fru talman! Kommunal och regionala företrädare av olika partifärger har undertecknat ett brev till statsrådet där de kräver besked. De understryker i brevet att det här slår särskilt hårt i ett svårt ekonomiskt läge. Det gäller miljoner som man har räknat med i sin ekonomiska planering och som man dessutom behöver i en redan ansträngd ekonomi. De statsbidrag som regeringen har skjutit till i budgeten är långt ifrån tillräckliga. Och nu förvärras situationen ytterligare av att regeringen och Sverigedemokraterna inte heller levererar det elstöd som utlovats.

Min fråga till statsrådet Ebba Busch är därför om hon avser att vidta några åtgärder för att säkerställa att de kommuner och regioner som drabbats till slut får sitt utlovade elstöd.

Anf. 10 FREDRIK OLOVSSON (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Regeringens hantering av elstödet har kantats av misstag och svikna löften. Gång på gång har det som utlovades före valet svikits efter valet. Nu har vi kommit till den del av stödet som handlar om att också kommuner och regioner skulle kunna få hjälp med de höga kostnaderna. Inte heller det här fallet är ett undantag, utan det blir strul och problem.

Kommun- och regionpolitikerna var djupt missnöjda med utformningen redan innan de visste hur utfallen skulle bli. En del av dem trodde förstås på löftena om att det skulle införas ett elpristak. Det kom aldrig till. Andra ifrågasatte varför man skulle ha ett tak på just 20 miljoner för de här verksamheterna, vilket drabbar framför allt större kommuner och regioner.

Nu är många upprörda över att det blir värre än man befarade från början. Regeringens utformning innebär att exempelvis min region, Region Sörmland, går miste om mångmiljonbelopp. I stället för 20 miljoner i stöd blir det någon enstaka miljon som hamnar i regionkassan. Och den kassan ekar verkligen tom redan nu.

Region Sörmland lider, precis som många andra regioner, av regeringens övergripande ekonomiska politik och otillräckliga statsbidrag. Regionen har ett underskott på långt över 1 miljard kronor. De har varslat om att säga upp 700 anställda. Det är dessutom en region som styrs av bland annat kristdemokrater och moderater.

Jag säger inte att 20 miljoner kronor i elstöd ändrar den bilden i grunden. Det gör det naturligtvis inte. Det hade behövts en helt annan politik för sjukvården och för stöd till kommuner och regioner än den som regeringen bedriver för att klara av det. Men det är förstås ändå en märklig signal till en region som Sörmland att sjukvården ska gå miste också om de här resurserna, när varje krona alldeles uppenbart är viktig.

I Sörmlands fall är skälet till att man inte får fullt elstöd naturbruksgymnasiet Öknaskolan. Där utbildas inte minst ungdomar för jobb i de gröna näringarna. Det handlar förstås om jordbruket och trädgårdsnäringen. Det här är dyra utbildningar. Men de ger riktigt bra förutsättningar att få jobb i de branscherna. Och det är förstås jätteviktigt för branscherna att få tillgång till den kompetensen.

Samtidigt vet vi att det finns naturbruksutbildningar som är i det närmaste helt teoretiska. Det är de nämligen inte på Öknaskolan. Där har de investerat fullt ut. Där finns allt som behövs för att kunna lära sig att sköta ett jordbruk. I de andra varianterna är man snarast ute efter att tjäna pengar på den ganska höga skolpeng som är följderna av att det finns några, oftast offentliga aktörer, som sköter detta riktigt bra. Där sker för lite, och där ser regeringen snarast genom fingrarna. När det handlar om regionernas möjlighet att få elstöd vill man inte heller där göra någonting, som det verkar av svaret på interpellationen.

Jag menar, precis som Aida Birinxhiku, att det inte kan vara regeringens intention att man inte ska kunna få fullt elstöd på grund av att man har ett naturbruksgymnasium. Detta är trots allt en minimal verksamhet i regionens hela verksamhet, trots den stora vikt som jag just berättat att den har. Det skulle förstås gå att utforma regelverket på ett mer ändamålsenligt sätt så att också Region Sörmland skulle få sitt elstöd. Det tycker jag att sörmlänningarna har gjort sig väl förtjänta av.

Anf. 11 LENA JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag sällar mig till interpellanten och tidigare talare med anledning av statsrådets svar.

Jag kommer från Västmanland. Där har vi en kommun som heter Sala. Det är en av de kommuner som drabbats orättvist av fördelningen av elstödet. Sala är en kommun som har ungefär 23 000 invånare, och den har, precis som många av Sveriges kommuner, en tuff tid beträffande utgifter. Sala ansvarar, precis som andra kommuner, för kommunens vård, skola och omsorg – alltså kommunala kärnuppdrag.

Det finns många bra saker med Sala. En av dem är att kommunen driver Ösby Naturbruksgymnasium. Det gör de i förvaltningsform. I dagens Sverige har vi utmaningar när det gäller kompetensförsörjning i många

yrkesgrupper. Just Ösby bidrar till vår framtida kompetensförsörjning inom till exempel lantbrukssektorn. Det blir därför lite extra knepigt när Sala kommun ansöker om elstöd på 7,3 miljoner men beviljas 2,1 miljoner just mot bakgrund av att man driver Ösby.

Tidigare talare har talat om elstöd till företag och näringar och § 18 i förordningen. Jag tänker alltså inte stanna där. Men bland mina politikerkompisar i Sala finns bland annat Amanda Lindblad, som är kommunstyrelsens ordförande. Hon säger: Jag leder en kommun, inte ett jordbruk.

Det hänger på något sätt som en kapp över hela situationen. Amanda har tillsammans med flera kommun- och regionpolitiker, både socialdemokrater och moderater, lämnat in en skrivelse till ministern där de bland annat skriver: "Som politiska företrädare har vi inte väntat oss att behöva underteckna ett brev till svensk regering där vi tvingas förklara att vi varken företräder jordbruk eller företag. Vi är kommuner och regioner inom ramarna för svensk förvaltningsmodell."

Amanda Lindblad påpekade så tidigt som den 23 oktober i ett brev till statsrådet att den här situationen hade uppkommit. Mot bakgrund av det frågade jag Amanda vilken dialog man har fört med henne om problematiken. Hon säger att ingen dialog har upprättats. Det är ju tråkigt.

Min fråga till ministern blir självklart: Ser ministern det här? Avser ministern att vidta åtgärder för att förhindra att Sala kommun och övriga kommuner och regioner ska gå miste om de miljonbelopp som aviserats tidigare?

Anf. 12 AZRA MURANOVIC (S):

Fru talman! Jag kommer från Jönköpings län. Region Jönköpings län är ännu en region som skadats av regeringens löften. Regionen ansökte om maxbeloppet på 20 miljoner kronor men fick knappt 1,9 miljoner kronor. Motiveringen var även där att regionen bedömdes bedriva primärjordbruk.

Hur kan det bli så här fel? Hur har det kommunicerats med kommuner och regioner att man för prövning av elstödet använder tillfälliga statsstödsregler som EU-kommissionen beslutat om? Jag undrar framför allt hur man har kommunicerat till regionerna och kommunerna att elstödet var villkorat och att de skulle kunna drabbas så här hårt, att de faktiskt skulle kunna bedömas som primära jordbruksföretag genom att bedriva naturbruksgymnasium, ha växthus eller ha djur ute på bete i sina naturreservat.

Jag undrar om regeringen förstår hur illa det är för kommunerna och regionerna, därför att mellan 2022 och 2023 ökade priserna och lönerna med i snitt 6,7 procent i kommunerna och 8 procent i regionerna. Med ena handen gav man ett statsbidrag på 6 miljarder kronor och med den andra tog man bort från de riktade statsbidragen till de generella statsbidragen, vilket betyder att kommuner och regioner redan i dag går back på grund av statsbidragen. På detta lägger man ett löfte om elstöd, som inte fungerar.

Förstår regeringen hur det här påverkar alla medborgare i dessa kommuner och regioner och framför allt välfärdsambitionen man hade från förra året till detta år?

Anf. 13 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! En lögn som upprepas många gånger blir inte mer sann för det. Vi har många gånger redogjort för turerna kring elstödet. Jag repeterar

det i denna kammare, i presskonferenser och intervjuer och på vår hemsida. Som partiledare har jag explicit sagt att man inte kunde utgå från att man skulle ha några pengar på kontot före jul. Socialdemokraterna kan fortsätta bäst de vill med att torgföra en ståndpunkt som är osann. Den blir inte mer sann för det.

KU-anmälan står jag för. Den handlade om att det gick för fort. Jag tycker inte att det gick för fort. Jag hade gärna sett till att de svenska hushållen hade fått elstödet tidigare.

Det här är ett elstöd som mångdubbelt om glider förbi det S förmådde i regeringsställning, och det står jag för. Men det är ett mycket komplicerat läge där det alltså inte går att kompensera för att man med öppna ögon lade ned 3 000 megawatt planerbar kraftproduktion i södra Sverige och stod som ett frågetecken när Sverige drabbades hårt av höga elpriser. Det är jakten på de försvunna megawatten.

Vi diskuterar nu miljoner som det är mycket beklagligt att enskilda kommuner och regioner inte har fått del av. Men om man zoomar ut är det inte det som är det stora problemet, utan den politik som har fört oss till detta läge.

Jag har själv varit kommunpolitiker i många år, längre tid än de snart nio år som jag har varit partiledare. Jag vet hur det är att sitta i en nämnd som ska besluta om LVU, tvångsomhändertagande av barn och unga, där ett enda beslut kan vända omkull hela kommunens lagda budget. Så ser det ut i många kommuner och regioner. Det är ett jättetufft läge.

Detta är också anledningen till att den enskilt största prioriteringen i regeringens budget är stöd till kommuners och regioners kärnverksamhet. Det kommer vi att fortsätta prioritera även framöver. Det kommer fortfarande att behöva ske väldigt tuffa prioriteringar för att de ska få ihop budgetarna framöver. Det handlar om svåra avvägningar, men regeringen kommer att göra allt vi kan för att stötta dem.

Nu går jag över till frågan om elstödet som skulle nå kommunerna. Det var inte så specifika löften utställda kring det, men jag är ändå glad att vi lyckades. Den bestämmelse i EU-regelverket som användes och som möjliggjorde att vi ändå kunde få ut det här så snabbt det gick innebar att elstödet till näringsidkare eller juridisk person som bedriver primärproduktion av jordbruksprodukter inte fick överstiga 2,5 miljoner kronor.

Fru talman! Om frågan ställs till mig om jag anser att dessa nio kommuner och regioner som är drabbade – och som jag verkligen känner med eftersom jag vet hur starkt en kommun kan påverkas – kan sägas primärt bedriva jordbruksverksamhet är mitt svar nej. Ämnar jag kliva in till några enskilda myndigheter och säga att de har tolkat fel? Nej. Detta blir nu upp till domstolarna att avgöra.

Jag har inga problem med att säga att detta är mycket olyckligt. Det är ju inte förenligt med sunt förnuft att det här har blivit utfallet, och det beklagar jag.

Anf. 14 AIDA BIRINXHIKU (S):

Fru talman! Tack till statsrådet för svaret!

Låt mig återigen inleda med att konstatera att den här debatten handlar om regeringens utformning och hantering av elstödet. Det är klart och tydligt att regeringens utformning av stödet har drabbat kommuner och regioner på ett orimligt sätt, och nu handlar frågan om regeringens fortsatta

hantering av stödet, det vill säga om man avser att göra någonting åt det här. När det blir så här fel måste regeringen skyndsamt vidta åtgärder. Det minsta man kan begära vore att statsrådet själv svarade på brevet från de lokala företrädarna och inledde den dialog som de hoppats på.

Jag tycker att statsrådets svar i den här debatten påminner om det svar jag fick under riksdagens frågestund för ett tag sedan. I stället för att ge besked om elstödet svarade statsrådet att hon tyckte att det var magstarkt att frågan ställdes av en socialdemokrat som enligt statsrådet lämnat efter sig vårdköer och gängskjutningar.

Statsrådet kan förvisso välja att anklaga mig för både det ena och det andra i stället för att besvara min fråga, men det beskedet är inte särskilt lugnande för de drabbade kommunerna och regionerna. Tvärtom visar det att regeringen inte har någon plan för hur frågan ska hanteras, och dessutom försvårar det en någorlunda konstruktiv debatt om regeringens agerande framöver.

Jag hoppas att statsrådet tar det här tillfället i akt att ge de kommuner och regioner som har drabbats ett tydligt besked. Jag är helt säker på att det är att föredra framför att påstå att andra bär ansvaret för ett vallöfte man själv har utfärdat.

Fru talman! Redan förra året valde regeringen och Sverigedemokraterna att kraftigt underfinansiera välfärden. I år kan de medel som tillförs knappast kompensera för den kostnadskris som kommuner och regioner befinner sig i. I min hemkommun Falkenberg kämpar man för att skydda skolan, omsorgen och jobben när regeringens statsbidrag inte på långa vägar räcker. Kostnadskrisen slår naturligtvis även hårt mot sjukvården i Halland. Regionföreträdare över partigränserna har varnat för nedskärningar om inte regeringen skjuter till mer resurser.

I vårt senaste budgetförslag föreslog vi socialdemokrater en fördubbling av satsningarna på sjukvården. För kommunsektorn skulle vårt förslag innebära en förstärkning med sammanlagt 26 miljarder kronor. Det är klart att det hade gjort skillnad för Falkenberg och Halland och övriga kommuner och regioner runt om i landet. Något som också hade gjort skillnad är givetvis om de hade fått sitt utlovade elstöd i stället för att gå miste om miljardbelopp som man har budgeterat för.

Fru talman! Jag vill upprepa min fråga till statsrådet Ebba Busch. Det är en enkel ja-eller-nej-fråga. Kommer statsrådet att vidta åtgärder för att de kommuner och regioner som har drabbats till slut ska få sitt utlovade elstöd?

Anf. 15 FREDRIK OLOVSSON (S):

Fru talman! Det är helt korrekt att en lögn inte blir mer sann bara för att den upprepas.

Det råder inget tvivel om att flera av de partier som nu ingår i regeringen till och med utlovade ett elpristak före valet. Det har naturligtvis inte genomförts. Sedan lovade statsministern att det skulle införas ett elstöd till den 1 november. Det inträffade aldrig heller. Det är ju fakta, och det vet alla utom möjligen Ebba Busch som av någon anledning tycker att debatten som handlar om kommunernas elstöd framåt ska handla om historien. Vi diskuterar gärna den, men fokuserar nu hellre på den situation som har uppkommit på grund av att den förordning som styr myndigheterna är skriven på det sätt som Ebba Busch och regeringen har beslutat.

Vi tycker att det vore på sin plats att försöka göra någonting åt situationen. Det går ju inte att bara rycka på axlarna när flera kommuner och regioner har hamnat i det här läget.

Det är möjligt att det känns attraktivt och enkelt att hänvisa till myndigheter, vänta på någon form av rättspraxis och rättstillämpning och hoppas att det hela i förlängningen kanske ska ebba ut, så att man slipper ta ansvar för det. Det lär det inte göra. Det finns alldeles för många socialdemokrater i den här kammaren för att frågan bara skulle försvinna. Det ansvarsfulla hade varit att sätta sig ned och försöka lösa problemet tillsammans med de kommuner och regioner som påtalat det. Det kan ju inte vara omöjligt. Svårare saker har trots allt genomförts.

I budgeten för 2024 finns en halv miljard avsatt i ett anslag till elstöd. Enligt inriktningen kommer det inte att handla om kommuner och regioner över huvud taget. Med anledning av detta har jag två frågor som väl skulle kunna besvaras här.

Skulle det vara möjligt för statsrådet att tänka sig att använda en del av de avsatta pengarna till dessa eller andra kommuner och regioner, så att de kan få ta del av de pengarna under nästa år? Vi vet att de har det väldigt tufft. Kan det bli aktuellt att använda anslaget så, och skulle man kunna tänka sig att även vidga det, så att det kommer välfärden till del?

Det råder inget tvivel om att en region som min, Region Sörmland, har ett jättestort behov av nya resurser. De statsbidrag som trots allt skjuts till motsvarar inte tillnärmelsevis de stora behov som sörmlänningarna har av hälso- och sjukvård. 700 medarbetare kommer sannolikt att få lämna verksamheterna, när vi snarare skulle behöva anställa fler för att korta köer och ge fler människor vård och omsorg. Inte heller de här pengarna, som finns i anslaget till elstöd för nästa år, skulle hjälpa fullt ut, men skulle de inte åtminstone kunna få lindra? Det är min fråga till statsrådet.

Anf. 16 LENA JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Framför allt tackar jag för att hon medger att det inte blev så jättebra; så uppfattar jag det. Det är bra när man kan säga att det inte blev som man hade tänkt sig.

Statsrådet är känd för sina roliga formuleringar och sitt bildspråk i form av falukorvar och annat. Vid något tillfälle sa statsrådet att man ska skiva falukorven skiva för skiva. Här har man skivat falukorven skiva för skiva, men den är ojämnt skivad. Det är tunnare skivor till vissa kommuner. Jag hoppas att statsrådet kommer att ta till sig detta och hitta en möjlighet att starta en dialog med de berörda kommunerna. Det är inte alls så att Sala kommun, som jag tog som exempel, har mindre kostnader eller bättre förutsättningar. Sveriges kommuner och regioner har en tuff situation. Det vet jag att statsrådet känner till. Men ska verkligen 130 kor avgöra om man ska få ta del av elstödet eller inte? Här tror jag att även statsrådet känner att det behövs en insats. Jag hoppas att Amanda Lindblad kommer att få höra av statsrådet vid tillfälle.

Anf. 17 AZRA MURANOVIC (S):

Fru talman! Region Jönköpings län var en av de regioner som tillsammans med kommuner undertecknade skrivelsen till energi- och näringsministern. Man efterfrågade en dialog om hur man kan kompenseras för uteblivet elstöd. I svaret från statssekreteraren på skrivelsen hänvisas det till

att Skatteverket gör sin bedömning. Man kan sedan vända sig till en domstol och få sitt ärende prövat där. Det känns inte riktigt som att något jättestort intresse för kommunernas och regionernas sak kan tolkas in i det här kortfattade svaret. Det måste jag verkligen uttrycka.

Jag undrar: Är detta allt som kommunerna och regionerna har att vänta sig? Kommer ministern och regeringen att göra någonting, eller kommer man att sitta med armarna i kors och vänta på att domarna börjar trilla in som något slags pekfinger? Kommer man att anstränga sig för att åtminstone visa intresse för kommunerna och regionerna? Eller ännu bättre: Kommer man att lösa situationen i en konstruktiv dialog tillsammans med dem? Kommer det att komma något förslag på lösning från ministern? Hur ska man kunna lita på det när det ena löftet efter det andra bryts på löpande band?

Anf. 18 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag försöker vara konstruktiv där det går att vara konstruktiv. Jag vill mötas där det går att mötas. Jag vill också gärna prata mest om framtiden. Men jag kommer nog att fortsätta vara ganska hård med att ord som jag aldrig yppat inte ska läggas i min mun. Jag har varit väldigt tydlig med vad vi har lovat och vad jag har lovat å mitt partis vägnar och inte.

Jag tycker också att det är viktigt att man kan stå för att man har tänkt om. Jag ger hundra procent rätt i att den modell som vi presenterade var mer av ett faktiskt pristak, och jag står för att vi har ändrat oss när det gäller vilken modell vi har förespråkat och vad vi sedan faktiskt har genomfört. En av faktorerna har varit vad som är möjligt att genomföra på kortast möjliga tid. Där har vi haft två vågskålar. Det har inte varit något lätt beslut, men jag står för den väldigt tydliga ändringen från vad jag gick till val på till vad vi sedan genomförde. Detta har jag förklarat väl gentemot svenska folket.

För att blicka framåt, eller snarare titta på nuet: Det här är väldigt komplicerat i och med att det är reglerat inom EU-rätten, som jag som enskild minister inte kan sätta mig över. Det beslut om statsstödsprövning som vi har fått tillbaka till Sverige från EU, fru talman, är dessutom villkorat, och den svenska regleringen måste överensstämma med EU-kommissionens beslut. Den är glasklar i sin formulering – när näringsidkare eller juridisk person bedriver primärproduktion av jordbruksprodukter får det inte överstiga 2,5 miljoner kronor.

Det är därför Skatteverket, och om myndighetens beslut överklagas, domstolarna som får göra den slutgiltiga tolkningen av bestämmelsens räckvidd och vilka som träffas av den. De som känner mig som en pragmatiker som tycker om att mötas och hitta lösningar – man lyssnar till varandra, kommer med förslag och hittar en smidig lösning – tror jag kan förstå hur mycket jag vändas över att jag inte kan kliva in och bara styra upp en lösning.

Med det sagt vill jag svara på en av de mycket specifika följdfrågor som kommit i debatten, fru talman. Den handlar om huruvida det nu går att använda utestående medel på kontot för kapacitetsavgifter. Det här är en fråga som vi har kikat på. När det gäller de medel som vi använt från regeringens och statens sida för att betala ut i form av elstöd till hushåll, näringsidkare, kommuner, föreningar och organisationer är det så att vi egentligen inte får använda de medlen på det här sättet alls. Det är enskilda

krisåtgärder från EU-nivån som har möjliggjort att vi kan använda de här medlen på det här sättet. När vi har tittat på om det skulle gå att använda de här pengarna på något annat sätt och på något vis ta fram en särdel, så att detta ändå kommer kommunerna till del, har svaret hittills varit nej. Vi skulle begå ett regelbrott som riskerar att stå Sverige dyrt i andra änden, eller så skulle vi riskera att de medel vi betalar ut till kommuner sedan måste dras tillbaka.

Det inkom en skrivelse till oss den 7 december i år med flera undertecknare. De fick skriftligt svar veckan efter, som en av ledamöterna hänvisade till.

Anf. 19 AIDA BIRINXHIKU (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för denna debatt! Som tidigare nämnts är detta inte min första interpellationsdebatt om det utlovade elstödet. Men nu står jag här i talarstolen igen, snart ett år efter min och statsrådets första debatt, och får ställa samma fråga igen, nämligen när det utlovade elstödet kommer. Flera kommuner och regioner väntar fortfarande på ett besked.

Jag är något osäker på vad som är mest anmärkningsvärt i denna debatt – att flera kommuner och regioner drabbas på det här sättet och går miste om nästan hela sitt elstöd eller att regeringen inte tycks vilja göra något åt detta. Denna debatt handlar ju inte bara om elstödet. Den handlar om att regeringen och Sverigedemokraterna inte lyckas leverera när det gäller deras kanske viktigaste vallöfte. Och den handlar om att regeringen och Sverigedemokraterna inte stöttar kommuner och regioner i en ekonomiskt svår tid.

Därför är det fortfarande min förhoppning att kommuner och regioner runt om i landet får de resurser de behöver, att de kommuner och regioner som har drabbats, däribland Region Halland och Falkenbergs kommun, får sitt utlovade elstöd och att detta blir min och statsrådets sista interpellationsdebatt om hanteringen av elstödet.

(Applåder)

Anf. 20 FREDRIK OLOVSSON (S):

Fru talman! Jag kan också skriva under på det Aida Birinxhiku avslutade med: Detta får gärna bli den sista interpellationsdebatten om elstödet. Men det är inte ett löfte – vi får se hur den här processen slutar.

Vi har pratat en del om kommuner och regioner och den svåra problematik som finns där. Den ska vi vända oss till andra statsråd med, inte minst finansministern och de i regeringen som har ansvar för sjukvård. Men alla kan göra sitt och dra sitt strå till stacken.

När elstödet presenterades lanserades det också som ett stöd till kommuner och regioner. Men många av dem, inte minst Sörmland, som är den region som är kanske allra sämst ute och gör allra störst besparingar i förhållande till sin storlek, skulle verkligen behöva få även dessa pengar. Det är inte konstigt att man känner sig lite lurad när statsråd som har presenterat budgeten där dessa pengar ingår använder dem som skäl till att man inte behöver andra statsbidrag. Och så får man inte de pengarna – det är klart att man blir upprörd då.

Jag ställde också i mitt förra inlägg en fråga om det elstöd som finns i budgeten för 2024. Man får inte göra hur man vill med kapacitetsavgifter; så är det onekligen. Men i budgeten ligger 500 miljoner för elstöd under nästa år. Detta är inte riktat till kommuner och regioner, så som det beskrivs i budgetpropositionen. Frågan är om dessa pengar kan användas till det de var avsatta för. Jag tror att det vore en poäng, när vi nu diskuterar elstödet här, att få besked från statsrådet. Kommer dessa pengar att användas, och skulle ni i regeringen vara öppna för att använda dem även för kommuner och regioner, som ju har en väldigt svår situation?
(Applåder)

Anf. 21 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Om någon någonsin får för sig att göra en serie för Netflix eller något annat produktionsbolag eller någon annan streamingtjänst – det finns många olika där ute – vet vi i alla fall tre personer som kommer att vara huvudpersoner, nämligen interpellanterna Fredrik Olovsson och Aida Birinxhiku och så jag själv.

Låt oss hoppas att det inte blir av. Även min förhoppning är att vi kan börja se slutet på detta. Men jag vill vara ärlig och säga att jag inte är säker på det. Jag vill också, fru talman, vända mig till de nio kommuner och regioner som kanske tar del av denna debatt och säga två saker.

För det första visar detta varför våra folkvalda företrädare i denna kammare, i riksdagen, har geografisk spridning. Man kan lyfta denna sorts frågor oavsett vilket som är ens hemlän, men det parlamentariska upplägget och den representation vi har i denna kammare visar på något väldigt fint och viktigt. Jag tycker att detta i sig är en viktig poäng att göra.

Jag vill också understryka att om jag skulle se en möjlighet att förverkliga detta gör jag gärna det. Viljan finns. Men det här är ett otroligt komplicerat lapptäcke av krisåtgärd på krisåtgärd, för att lösa ett grundproblem som man inte kommer åt här utan som vi har konstruktiva samtal kring i andra sammanhang.

Icke desto mindre befinner sig många kommuner nu inför julen i en tuff situation. Jag erkänner och ser det, och jag beklagar det. Det är klart att detta inte var intentionen, och det vill jag vara tydlig med och stå för.

Med detta sagt – 10 miljarder plus 6 miljarder är det vi avsätter till kommuner och regioner för inte minst välfärdens kärna. Det kompenserar för detta, men det gör att man inte får lika mycket i relation till andra. Vi kommer att fortsätta prioritera detta och inväntar den fortsättning som det besked som nu givits får.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2023/24:179 om industrins innovationskraft

Anf. 22 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Aida Birinxhiku har frågat mig vilka skäl som ligger till grund för regeringens och mitt beslut att sänka anslagen till Vinnova i budgetpropositionen, vilka skäl som ligger till grund för mitt och regeringens

beslut att inte arbeta fram en nationell innovationsstrategi, vilka följer jag anser att dessa beslut får för svensk industris innovationskraft samt om jag avser att vidta några åtgärder utifrån mina slutsatser.

Jag delar interpellantens bild av att den internationella konkurrensen hårdnar. Det gäller inte minst kunskapsintensiva varor och tjänster, bland annat inom områden som är nödvändiga för den gröna och digitala omställningen. Stora länder som USA och Kina ökar sina satsningar på forskning, innovation och utveckling. I det läget behöver Sverige, som ett litet land som inte kan konkurrera med de stora ländernas satsningar i absoluta tal, vara smart och våga prioritera de områden som kommer att vara centrala för industrins konkurrenskraft och vår resiliens och omställningsförmåga för framtiden.

Regeringen har en nära dialog med näringslivet i dessa frågor, i flera olika forum, just för att regeringen är mån om att stärka innovations- och konkurrenskraften. Industrisamtalen är ett sådant forum, där vi på mötet senast, den 7 november 2023, diskuterade förslag och inspel till den kommande forsknings- och innovationspolitiska propositionen.

Utöver excellens och internationalisering är just innovation i fokus för regeringens forsknings- och innovationspolitik. Detta är ett tydligt tecken på att regeringen tar frågan om innovation på stort allvar.

När det gäller Vinnovas anslag har regeringen behövt göra tuffa ekonomiska prioriteringar för att hantera bland annat inflationen, gängkriminaliteten och det säkerhetspolitiska läget.

Regeringen föreslår en satsning på nästa generations trådlösa system, 6G, i budgetpropositionen för 2024. Sedan tidigare har regeringen gett Vinnova i uppdrag att öka insatserna i forsknings- och innovationsprogrammet Avancerad digitalisering. Regeringen har också gett Vinnova i uppdrag att etablera ett innovationskluster för kommersialisering av avancerade läkemedel. Regeringen har prioriterat dessa satsningar för att bidra till svensk innovationskraft. Vi har med dessa satsningar visat att vi satsar på långsiktig konkurrenskraft och tillväxt.

Jag har full förståelse för att det finns frågor om huruvida detta innebär en sänkt ambitionsnivå från regeringen när det gäller innovation och behovsmotiverad forskning. Så är inte fallet. Regeringen föreslår också en förstärkning av forskning och teknikutveckling inom försvarsområdet i budgetpropositionen för 2024. Regeringen föreslår ökade resurser till ett militärt innovationsprogram och utökad forskning inom försvarsområdet för att stärka Sveriges möjligheter att möta framtida hot, vilket även bidrar till att stärka svensk konkurrenskraft och industris innovationskraft.

Det blir nämligen allt svårare att dra en tydlig linje mellan civil forskning och försvarsforskning, inte minst när det gäller banbrytande teknik. Därmed finns också stor potential i att stärka synergier och samverkansfördelar mellan civilt och militärt finansierad forskning, innovation och teknikutveckling. Den statligt finansierade försvarsforskningen, som främst utgörs av tillämpad forskning, har stora spridningseffekter till andra områden.

Vi menar därmed att detta varit en rimlig omprioritering.

Anf. 23 AIDA BIRINXHIKU (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Som ledande innovationsland har Sverige en unik möjlighet att leda den gröna omställningen, vilket leder till minskade utsläpp, nya jobb och ett ökat välstånd i hela landet.

Statsrådet och jag tycks vara överens om att den globala konkurrensen hårdnar och att vi måste stärka svensk innovationskraft. Men i praktiken gör regeringen och Sverigedemokraterna det motsatta. I budgetpropositionen väljer regeringen att kraftigt sänka anslagen till Vinnova under de kommande åren, och jag förutsätter att statsrådet har tagit del av Vinnovas konsekvensanalys av den senaste budgetpropositionen. Där framgår tydligt att regeringens nedskärningar kommer att få betydande konsekvenser för bland annat arbetet med AI och digitalisering, stödet till små och medelstora innovativa företag och även välfungerande projekt inom produktionsområdet. Satsningarna inom 6G och det civila och militära försvaret är välkomna, men de kan inte kompensera för dessa neddragningar, och det vet statsrådet mycket väl.

Statsrådet framför att hon vill stärka svensk innovationskraft. Hon framför också att hon vill att Sverige ska fortsätta att vara ett ledande innovationsland. Men problemet är att det inte tycks ha fått genomslag i regeringens budget. I stället för att möta upp mot andra länders mer offensiva satsningar på forskning och innovation går regeringen i rakt motsatt riktning. Det är högst oroväckande i en tid då Sverige väntas få lägst tillväxt i hela EU och riskerar att halka efter i den globala konkurrensen.

Vi socialdemokrater avvisar naturligtvis regeringens nedskärningar och föreslår i vår budgetmotion 175 miljoner kronor mer till forsknings- och innovationsanslaget än vad regeringen gör.

Fru talman! Vi socialdemokrater har dessutom föreslagit att regeringen ska arbeta fram en offensiv innovationsstrategi för att säkerställa att Sverige inte halkar efter. Jag måste säga att jag finner det något anmärkningsvärt att regeringspartierna först stod bakom frågan om en nationell immaterialrätts- eller innovationsstrategi i Sverige. Men sedan, när statsrådet och jag debatterade frågan i juni, sa statsrådet "kanske" till en sådan strategi. Och när vi debatterade dessa frågor senast, i oktober, var det inte längre ett kanske utan ett nej.

Varför vill regeringen inte ta fram en innovationsstrategi när den efterfrågas av näringslivet, forskningsfinansiärer och numera även OECD? Det är välkommet att regeringen arbetar med att ta fram flera viktiga strategier, men varför då inte en strategi som specifikt tar sikte på svensk innovationskraft och som dessutom kan samla ett brett parlamentariskt stöd?

Fru talman! Jag kan bara konstatera att innovationsstrategier arbetas fram i land efter land och att andra länders satsningar på forskning och innovation blir alltmer offensiva. Men det sker inte i Sverige. Här väljer regeringen att prioritera annorlunda. Därför vill jag fråga statsrådet Ebba Busch vad hon anser att detta kommer att få för konsekvenser för industrins innovationskraft.

Anf. 24 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Tant passade på att vila sig mellan interpellationsomgångarna här. Man måste ju dryga ut energin så här inför jul. Tant är alltså jag själv och inte någon annan här i plenisalen, vill jag understryka för åhörarna.

Vad jag förstår drar regeringen och S samma slutsats, att det går att dra ned lite på Vinnova. Men ledamoten Aida Birinxhiku kan nog S-budgeten bättre än jag. Men jag uppfattar att det även i deras budgetalternativ sker en neddragning. Då är frågan: Gör vi kanske i grunden ändå samma analys, att det går att effektivisera någonting? I svåra tider behöver alla göra det, även Vinnova.

Jag menar att Sveriges konkurrenskraft och innovationsförmåga kommer att förbättras, mycket på grund av en av våra främsta konkurrensfördelar, nämligen – hör och häpna – vår tidigare energipolitik. Den försöker vi nu värna.

Vi är ett litet, exportberoende land i den allra nordligaste delen av Europa. Jag skulle säga att det är några ingredienser som har varit avgörande för att vi på 150 år har lyckats ta Sverige från ett i grunden ganska fattigt land med stor utflyttning – det var många som valde att emigrera från Sverige – till ett land som nu lockar till sig talanger från hela världen.

En av ingredienserna är att vi är ett väldigt nyfiket folk med god arbetsmoral och en arbetsetik som är viktig att värna. Det finns vissa grundläggande gemensamma värderingar hos oss där. Detta har i sin tur kunnat leda till vår innovationsförmåga. Vi har letat nya lösningar i svåra tider.

Ytterligare en ingrediens är faktiskt att vi har haft förhållandevis gott om förhållandevis utsläppsfri el till konkurrenskraftiga priser. Det har gjort att många har valt Sverige trots att vi i vissa fall har varit lite mer olägligt placerade och också haft bättre arbetsvillkor, vilket har gett oss dyrare arbetskraft. Detta med arbetsvillkoren har vi slagits för och tyckt varit rätt och riktigt.

Nu jobbar vi med att bygga det svenska energisystemet robust och starkt igen, så att detta kan fortsätta att vara en av våra stora konkurrensfördelar framöver. Utöver detta tar vi fram ett antal strategier, till exempel en ny mineralstrategi. Vi håller just på med en FOI-proposition.

Låt mig återvända lite till ledamotens tidigare fråga om öppenheten för en innovationsstrategi: Jag är öppen för det, men bandbredden är vad den är, och vi har väldigt mycket arbete som har bäring på innovationsområdet. Jag skulle jättegärna vilja att regeringen skulle få lov att sjesätta detta först. Sedan kan vi se vad som eventuellt behöver kompletteras i ett eventuellt särskilt program för renodlade innovationsfrågor som inte ryms i de översyner eller tillägg som vi nu gör i redan tidigare aviserade strategier.

Anf. 25 AIDA BIRINXHIKU (S):

Fru talman! Både statsrådet och jag har här framfört att Sverige länge har varit ett ledande innovationsland. Det är resultatet av en tydlig politisk inriktning.

I regeringsställning har vi socialdemokrater lanserat strategier med tydligt innovationsfokus. Vi har tagit fram strategiska innovationsprogram, och vi har också ökat basanslagen för forskning och innovation. Men vi behöver göra mycket mer, inte minst på immaterialrättens område. Vi behöver bli ännu bättre på att öka kunskapen om hur innovationer kan skyddas. Vi behöver satsa forskningsmedel mer effektivt och se till att våra innovationer kan kommersialiseras i större utsträckning.

Därför vill vi att regeringen arbetar fram en offensiv innovationsstrategi för att säkerställa att Sverige inte halkar efter.

Som jag förstår det kommer det enligt statsrådet att vara så att innovationsfrågorna inkorporeras i de strategier som nu arbetas fram. Vi kommer givetvis att säkerställa att detta sker och fortsätta bevaka frågan, inte minst när det kommer till de immateriella tillgångarna, som inte får glömmas bort. Det gäller även arbetet med den kommande forsknings- och innovationspropositionen. Vi socialdemokrater vill se en strategisk och ambitiös inriktning på innovationsarbetet när propositionen presenteras 2024.

Fru talman! Sverige håller på att halka efter. Vår innovationskraft är på tydlig nedgång jämfört med tidigare år, särskilt om vi jämför med våra grannländer Danmark och Finland, som har haft en betydligt starkare utveckling.

I Finland blev det tydligt att när det offentliga drog sig undan försvann även investeringar och satsningar från det privata näringslivet. Därför har man nu lagstiftat om att statens innovationssatsningar ska uppgå till motsvarande 1,2 procent av bnp år 2030. Där har man dessutom i bred parlamentarisk enighet formulerat en mycket ambitiös innovationspolitik.

Även EU driver en ambitiös innovationsagenda, men för att delta i dessa satsningar krävs betydande nationell medfinansiering. Därför står Sveriges internationella konkurrenskraft på spel om regeringen inte är redo att öka innovationssatsningarna.

Fru talman! Vinnova är en viktig del i att säkerställa att näringslivet lägger sin forskning och utveckling i Sverige, men regeringens nedskärningar sätter käppar i hjulet för det arbetet. Satsningarna, som statsrådet nämnde inledningsvis, som rör försvaret är välkomna. Men de överskuggas helt och hållet av den generella neddragningen. Vi talar inte ens om samma summor här, och det vet statsrådet.

Detta kan inte kompensera för de nedskärningar som väntar när det kommer till industrins innovationskraft, till exempel när det gäller stödet för hanteringen av immateriella tillgångar, som jag nämnde tidigare. Det är därför regeringens nedskärningar har mött kraftig kritik, inte minst från näringslivet.

Det råder stor oro över att Sverige nu håller på att halka efter i den moderna kunskapsekonomin. Och att statsrådet inte tycks dela den oron är oroväckande i sig.

Är detta den konsekvensanalys som statsrådet gör – att minskade ambitioner och anslag inte kommer att påverka industrins innovationskraft negativt?

Anf. 26 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Det korta svaret är att det blir en omprioritering. Så är det. Regeringen styr Vinnova så att de satsar mer på strategiskt viktig forskning. Det handlar om att vi orkar smalna av. Vad ska vara vår unika säljande punkt – för att direktöversätta engelskans USP, unique selling point – visavi de andra nordiska länderna och andra länder där vi har vår primära konkurrens? Det handlar om var vi har möjlighet att komplettera och tillsammans med andra i till exempel det nordiska klustret bli en ännu starkare konkurrerande part internationellt.

Samtidigt – jag vill ändå repetera siffrorna – föreslår vi totalt 405 miljoner kronor till forskning och innovation kopplat till 6G under de kommande åren. Vi växlar upp arbetet med avancerad digitalisering. Och vi

fortsätter att prioritera sådant som innovationskluster för genterapi, som jag besökte tidigare i våras, program för flygteknisk forskning med mera.

Kompenseras neddragningen av Vinnova fullt ut, krona för krona, med det vi gör i FoI-delen och Försvarmaktens FoI-program, bland annat, eller Totalförsvarets forskningsinstitut, som också förkortas FOI, men det är en annan storlek på en av bokstäverna? Nej, det är korrekt att den inte gör det. Men de är i paritet med varandra. Och vi vet att ibland är det inte lika mycket pengar som är det avgörande utan hur medlen används. Här gör Sverige då en tydlig prioritering framåt på områden som har efterfrågats av inte minst näringslivet under en lång tid.

En av anledningarna till att detta har blivit så uppmärksammat är att det är en av de delar där vi inte rakt av har kunnat svara mot förväntningarna från näringslivet. Men att vi i övrigt gör det är väldigt stort. Detta är mer svårkommunicerat.

Men jag står för denna omprioritering i en väldigt tuff ekonomisk tid där det, som inte minst märktes i den förra interpellationsdebatten, finns stora behov hos våra kommuner och regioner. Den absolut största prioritering som regeringen och samarbetspartierna gjorde i budgeten gäller de 10 plus 6 miljarderna totalt på välfärden till kommuner och regioner. Detta kommer fortsatt att vara en viktig prioritet.

Jag tycker att vi har hittat en bra strategi här för att prioritera kärnan och ändå hitta framåt drift. Vi tar nya kliv framåt på områden där Sverige har legat efter och där vi behöver passa oss för att inte bli omsprungna. I och med denna omläggning har vi ändå stärkt vår långsiktiga position.

Anf. 27 AIDA BIRINXHIKU (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för möjligheten att få debattera dessa angelägna frågor vidare!

Sverige har byggt sitt välstånd och sitt starka välfärdssamhälle på att vara ett ledande innovationsland. Det ger oss verkligen en unik möjlighet att leda den gröna omställningen. Det skapar nya exportmöjligheter. Det skapar svenska jobb med bra villkor, och det ökar välståndet i hela landet.

Men då måste regeringen höja ambitionsnivån. Andra länder springer nämligen just nu förbi Sverige i både ambitioner och ansträngningar. Industrin är orolig för att den svenska innovationspolitiken inte kommer att ge det långsiktiga lyft och den finansiering som krävs för att Sverige ska vara ett ledande innovationsland.

Vi ser att näringslivet och andra aktörer står redo att växla upp innovationsarbetet för att Sverige ska kunna leda den gröna omställningen. Nu är det upp till regeringen att göra detsamma.

Regeringen måste öka satsningarna på forskning och innovation, arbeta fram en offensiv innovationsstrategi och också skapa rätt förutsättningar för industrins innovationskraft. Annars riskerar vi att gå miste om de jobb och det välstånd som omställningen skapar men även vårt anseende som ett ledande innovationsland. Och det vet både statsrådet och jag att vi inte har råd med.

Anf. 28 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Aida Birinxhiku för denna interpellation. Vi har snuddat vid dessa frågor flera gånger. Det är också väldigt uppskattat att det finns en så tydlig passion och ett engagemang

och en djup förståelse hos ledamoten för att detta är en avgörande fråga för Sverige. Det bäddar för att vi kommer att kunna fortsätta debattera dessa frågor under mandatperioden, vilket jag ser som positivt. Det är så många frågor som pressar på inom energi- och näringsområdet i stort att innovationsområdet inte alltid får det särskilda utrymme som jag är övertygad om att det behöver – detta delar jag uppenbarligen med ledamoten.

Jag vill understryka att vi är helt överens om att vi i Sverige inte kan luta oss tillbaka på det vi har lyckats åstadkomma historiskt. Då kommer Sverige – där är vi helt överens, fru talman – att bli omsprunget. Vi kan inte förlita oss på något slags egen självbild av att vi är duktiga på innovation när konkurrensen och spelplanen nu ändras ganska radikalt. Det handlar om öst, i form av Kina. Så har det varit under en lång tid. Men det handlar också om massiva statsstöd inom Europeiska unionen, vilket snedvrider detta.

Jag vill avsluta med att återkomma till min öppenhet. Om det finns delar som de strategier som vi nu skrider till verket med inte täcker upp tar jag gärna en dialog och en diskussion igen kring vad som är bra mått och steg för att kunna täppa till detta.

Något annat som jag vill understryka är forsknings- och innovationspropositionen. Den förra propositionen fokuserade på klimat och miljö, hälsa och välfärd, digitalisering, kompetensförsörjning och arbetsliv samt ett demokratiskt och starkt samhälle. Det var alltså 2020 års proposition – det var snarlikt 2016. Nästa kommer att ha ett stort fokus på innovation, och jag hoppas på konstruktivt samarbete där det går i fråga om den propositionen.

Tack för interpellationen!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2023/24:233 om tillståndprocesser vid utbyggnad av elnät

Anf. 29 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Vi hade lunch på Klimat- och näringslivsdepartementet förra veckan. Då trodde jag att vi fick önska varandra god jul, men då blev jag påmind inte minst av ledamoten Monica Haider om att vi skulle mötas i kammaren i dag.

Monica Haider har frågat mig när regeringen och jag kommer att lägga fram förslag för att korta ledtiderna för utbyggnad av elnät. Det undrar jag också, höll jag på att säga, men nu ska jag redogöra för vad vi gör.

En omfattande utbyggnad och förstärkning av elnätet är en förutsättning för att möjliggöra den gröna omställningen. Regeringen arbetar målmedvetet med åtgärder som kan förenkla och förkorta tillståndprocesserna som rör elnät. Min bild är att också branschens aktörer och berörda myndigheter arbetar aktivt för att göra vad de kan för att samordna sig och korta ledtiderna.

Precis som Monica Haider påpekar innehåller Klimaträttsutredningens och Miljöprövningsutredningens slutbetänkanden ett antal förslag som syftar till att korta just ledtiderna. Det stämmer dock inte att förslagen ligger i en byrålåda hos regeringen.

Regeringen bereder fortsatt Klimaträttsutredningens förslag avseende elnät. Regeringen har dessutom redan tillsatt ytterligare utredningar som grundar sig på förslag som lämnats av Klimaträttsutredningen. En utredare har fått i uppdrag att se över regelverket för ersättning vid upplåtelse av ledningsrätt i samband med elnätsutbyggnad, och Naturvårdsverket har fått i uppdrag att ta fram en vägledning om påverkan på fåglar från olika typer av elledning. Folkhälsomyndigheten har därtill fått i uppdrag att ta fram en vägledning för bedömning av olägenheter för människors hälsa till följd av långvarig exponering av lågfrekventa magnetfält från elledningar.

Miljöprövningsutredningens slutbetänkande bereds fortsatt inom Regeringskansliet.

Regeringen är också av uppfattningen att det finns ett behov av att ta ett större grepp om frågan om miljöprövning än vad som hittills har gjorts och att det är nödvändigt att vidta fler åtgärder i syfte att effektivisera prövningen, detta för att Sverige ska kunna möta klimatomställningens utmaningar och säkra näringslivets konkurrenskraft. Regeringen har därför tillsatt en utredning som ska lämna förslag på hur tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förenklas och förkortas genom att prövningen görs mer flexibel, effektiv och förutsebar.

I budgetpropositionen för 2024 har regeringen lagt förslag som är nödvändiga för att stärka elsystemet och svensk konkurrenskraft. Det gäller bland annat satsningar för effektivare tillståndsprocesser och utvecklad planering. Regeringen avser även att återkomma till riksdagen med en energipolitisk inriktningsproposition – som vi längtar! – som tar ett helhetsgrepp om den utvecklade energipolitiken.

Propositionen kommer att ha två nya energipolitiska målsättningar: ett planeringsmål och ett leveranssäkerhetsmål. Elsystemet behöver planeras så att elproduktion och elnät byggs med rätt egenskaper, på rätt plats och i rätt tid för att kunna möta efterfrågan på el för den gröna omställningen.

Regeringen har också lämnat flera regeringsuppdrag till berörda myndigheter på energiområdet som bland annat syftar till att öka försörjningstryggheten och förbättra transparensen kring förutsättningarna för industrier och producenter att ansluta sig till elnätet.

Anf. 30 MONICA HAIDER (S):

Fru talman! Det är inte så länge sedan vi stod här och debatterade frågan om tillståndsprocesser vid utbyggnad av elnät. I det svaret sa ministern att utvecklingen av det svenska elsystemet är "en av mina främsta prioriteringar". Ministern sa också: "Sveriges internationella konkurrenskraft och den gröna omställningen bygger bland annat på god tillgång på fossilfri energi till konkurrenskraftiga priser i hela landet."

Om detta är vi givetvis helt överens.

Ministern sa också att regeringen ska återkomma med en energipolitisk inriktningsproposition med två övergripande mål för elförsörjning: ett planeringsmål och ett leveranssäkerhetsmål, som ministern precis sa.

Det är bra. Det lät som om den skulle komma i höst, men jag har svårt att se att det blir så med tanke på att det bara är några dagar kvar av året. Men vi kanske får en julklapp – inte vet jag!

En proposition löser inte de långa tillståndsprocesser som vi har i dag. Det kräver handling snabbare än så. Man behöver plocka upp de förslag

som den förra regeringen tog fram och som redan finns klara. Det är inte tillräckligt, men det är en bit på vägen.

Vi socialdemokrater har lagt fram nio förslag för snabbare tillståndsprocesser, bland annat:

- riksintresse för energidistribution
- samhällsekonomisk prioritering
- uppdrag till Försvarsmakten att ta fram en vägledning
- parallella tillståndsprocesser
- förkortad tillståndsprövning med ändringstillstånd som huvudregel
- snabbare dragnig av större ledningar
- undantag från förbud i miljöbalken för starkström.

Utöver detta finns det ett antal förslag som vi lagt tidigare, till exempel propositionen *Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft*, som riksdagen röstade ned i juni 2022, och även Incitamentsutredningen.

Till detta kan vi också lägga de uppdrag som både den sittande regeringen och den förra regeringen gav våra myndigheter. Precis som ministern tidigare har talat om här i talarstolen har det även kommit förslag från EU för kortare tillståndsprocesser.

Är de förslag som Socialdemokraterna har lagt något som statsrådet kan tänka sig att gå vidare med? När kommer inriktningspropositionen? I propositionslistan på regeringens hemsida står det december, så det börjar som sagt bli lite bråttom. Året är snart slut, och detta är ministerns främsta uppdrag. När kommer den?

Anf. 31 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag börjar med att understryka att vi tar vidare flera av de förslag som Socialdemokraterna arbetade med. Jag tycker att det är onödigt att kasta ut barnet med badvattnet. Där det går att kroka arm och föra förslag vidare tror jag att det är bra att göra det.

Flera av förslagen tog också S emot under tidigare mandatperiod. Till exempel hade Energimarknadsinspektionen redan 2020 förslag om en förbättrad planering avseende elnät för att just försöka lösa kapacitetsbristen, men det var den här regeringen som tog beslut om ökad energiplanering för att accelerera energiomställningen och öka möjligheterna att ansluta nya industrier.

Här kan man alltså gå till attack, fru talman, och säga att här gjordes inte tillräckligt av den förra regeringen, men jag vill bara konstatera att vi nu har byggt vidare på det som i grunden ändå fanns och som var positivt.

Det är ju så att utbyggnaden behöver gå i takt för att elsystemet ska kunna byggas ut så att el kan levereras där den behövs, när den behövs. Annars får vi en situation med ledamöter i den här kammaren – inte de som står framför mig nu – som primärt faller tillbaka på en argumentation om att vi har en nettoexport från Sverige av el när vi har ett överskott.

Samtidigt står vi på totalen ändå utan tillräckligt med el. Vi har alltså effektbrist, och många kommuner tvingas att säga nej till tunga företags-etableringar helt enkelt för att vi inte har tillräckligt med el.

Det är detta vi försöker att komma åt med energipropositionen, energi-planeringen, energiforskningspropositionen och regeringsuppdrag om effektivare anslutning till elsystemet.

Det hjälper inte att bara fokusera på att bygga elnät, utan man behöver också fokusera på att vi ska klara av att använda de elnät som vi har. El-systemet har mer elnät, men kapacitetsbristen och därmed överföringskapaciteten är fortfarande ett väldigt stort problem.

Jag har inte på mig någon tomteluva i dag. Det hade jag tidigare i veckan. Vi har pratat om hösten eller vintern för energipropositionen. Än är det några dagar kvar till jul. Den som lever får se.

Anf. 32 MONICA HAIDER (S):

Fru talman! Tack för svaren, ministern! Vi får väl se, som ministern avslutade med.

Fru talman! Företagen och deras branschorganisationer skriver spaltmeter, medverkar i nyheter och tv-sändningar och uppmanar verkligen regeringen att gå vidare med de förslag som finns på bordet.

Varför gör inte regeringen det? Alla som jobbar med frågan efterfrågar handling.

Första gången som jag interPELLERADE ministern om hur det går med förslagen som finns klara på regeringens bord vad gäller tillståndsprocesser var den 7 mars. Jag ställde samma fråga då som nu: När kommer förslagen till riksdagen?

Ministerns svar då var att ni arbetar i ett högt tempo, men hon vågade inte ge något datum. I oktober när vi debatterade senast hade ministern fortfarande inget datum och inte i dag heller.

Har ministern något datum i dag? Uppenbarligen inte – den som lever får se, precis som ministern sa.

De flesta som jobbar med frågan förstår inte varför man inte går vidare med de förslag som finns. Svaret är att det bereds i Regeringskansliet. Dessutom har regeringen tillsatt ytterligare en utredning, Förenklade och förkortade tillståndsprocesser enligt miljöbalken. Utredaren ska bland annat utreda hur de svenska regelverken kan förändras i syfte att Sverige inte ska ställa högre eller överlappande krav i förhållande till vad de relevanta EU-regelverken kräver, särskilt i fråga om processuella krav och möjligheten att nyttja de undantag från ordinarie krav som finns. Det handlar bland annat om hur tillståndsprovningen kan delas upp på andra sätt, hur förutsebarheten kan öka i tillståndsprocessen bland annat genom tydligare regler för innehållet i ansökan och hur provningen ska avgränsas.

Fru talman! Det är bra, men det går inte emot de förslag som redan finns. Utredningen ska vara klar först den 15 december 2024, och dit är det ett helt år. Sedan ska förslagen dessutom remitteras, och därefter ska man fatta beslut om dem.

Kan ministern svara på frågan om det kommer några beslut innan denna utredning är klar, eller ska alla beslut fattas samtidigt? Kan det kanske vara så att man inte är överens inom regeringsunderlaget, eller vad handlar det egentligen om?

Ministern har sagt att vi ska bli bäst på tillståndsprocesser. Och frågan är: När? Den gröna omställningen är här och nu, och Sverige ligger i framkant. Den tidigare socialdemokratiska regeringen satsade på den gröna industriella omställningen. Här behöver regeringen ta på sig ledartröjan. Vi

behöver mer el, och vi behöver mer elnät för att klara detta. Och det är bråttom.

Vi behöver mer el på kort och på lång sikt. Därför har Socialdemokraterna lagt fram ett förslag på 60 terawattimmar fossilfri el fram till 2030. Men vi behöver dessutom både energieffektivisera och effekthöja i befintliga anläggningar, exempelvis vattenkraft och kärnkraft. Det finns också en del att göra med kraftvärmen.

Vi behöver kraftsamla för att vi inte ska gå miste om de investeringar som planeras. När kommer förslagen?

Anf. 33 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag vill ändå påstå att det har hänt lite grann sedan de två tidigare interpellationsdebatterna mellan Monica Haider och mig själv. De har bland annat gällt uppdrag att utveckla arbetssätt och parallella processer för kortare ledtider och elnätsutbyggnad. Då vill jag särskilt understryka uppdraget om magnetfält för att se över den påverkan de innebär på människors liv och hälsa, det vill säga att bli utsatt för lågintensiv strålning på detta sätt. Jag vill också understryka uppdraget att se över ersättning för upplåtelse av mark i samband med elnätsutbyggnad. Så visst händer en del på området.

Därtill finns frågan om tillståndprocesserna. I fråga om miljöbalken handlar det om hur vi kan förenkla och förkorta dem. Flera av dem nämnde jag också i mitt svar. Det är inte så att vi väntar på att allt ska komma i en bulk, utan vi försöker pytsa ut där det går. Men sedan är det klart att den lite heliga graalen, energipolitiska inriktningspropositionen, kommer att sätta en grund som gör att det blir lite lättare att navigera framåt.

Fru talman! I samband med en annan interpellationsdebatt med en annan ledamot har jag diskuterat frågan om varför vi tillsatte ytterligare en utredning utöver Klimatråtsutredningen. Svaret är att jag inte tror att det hade blivit några fler gruvor om vi inte hade tillsatt den nya utredningen. Då spelar det ingen roll att det funnits tidigare ministrar som har sagt att de älskar gruvor eftersom det ändå inte hade blivit fler gruvor. Det är en anledning till att det har tillsatts ytterligare en utredning. Man är ju trött på utredningar, men de är fullkomligt avgörande för att vi ska få till bra underlag för lagstiftning som håller för verkligheten.

Till alla dem som är intresserade av klimatfrågorna och grön omställning, som bryr sig om vår planet, som undrar om de kan bry sig om klimatet och samtidigt ha fler företag som vill leverera fler arbetstillfällen, en starkare ekonomisk och en bra välfärd, kan jag säga att gruvorna är helt avgörande. Från gruvorna kommer allt material som behövs för den gröna omställningen, allt som behövs för våra mobiltelefoner, för våra vindkraftverk, våra elbilar och våra batterier. Här sitter Sverige bokstavligen på en guldgruva för den gröna omställningen. Vi kan röra oss bort från beroende av länder som Kina och från länder som använder sig av barnarbete för att få loss det som behövs till våra elbilar. Det är inte en hållbar klimatomställning.

Jag vill ändå understryka att detta att tillsätta ytterligare en utredning är inte något man gör på pin kiv. Vi tyckte att det fanns en vit fläck eller två som behövde täckas upp. Vi skrider nu till verket med flera av de goda förslagen som kom med den tidigare utredningen från den S-ledda regeringen, men vi försöker få dem att hänga ihop så att vi inte ska få en situa-

tion där den ena handen inte vet vad den andra gör. En del av den basmattan läggs i och med den energipolitiska inriktningspropositionen, som bör komma inom kort till allas vår kännedom.

Anf. 34 MONICA HAIDER (S):

Fru talman! Precis som ministern så noggsamt påpekar är det givetvis inte bara fråga om nät utan även om gruvor och andra tillstånd i enlighet med miljöbalken. Det är naturligtvis viktigt att även titta på dem.

Av ministerns svar framgick att regeringen är av uppfattningen att det finns ett behov av att ta ett större grepp om frågan om miljöprövning än vad som hittills har gjorts. Vidare är det nödvändigt att vidta fler åtgärder i syfte att effektivisera prövningen, men inte bara av elnät. Det är säkert så att det behövs.

Men jag återkommer till min fråga om varför man inte går vidare med de lågt hängande frukterna och några av de förslag som vi socialdemokrater tog fram när vi satt i regeringsställning. Det finns ju ingen motsättning mellan de förslagen och förslagen i den nya utredningen. Alla väntar – åtminstone de som är i branschen väntar.

I debatten den 24 oktober sa ministern att utvecklingen av det svenska elsystemet är en av hennes främsta prioriteringar. Det är hennes arbete och hennes hobby, vilket låter väldigt ambitiöst och bra. Men jag blir lite orolig över ministerns hobbyer!

Frågan är vad som kommer ut av detta? När kommer förslagen som kommer att göra skillnad? Det är den frågan jag och många andra vill ha svar på. Måste vi vänta till 2025? Det lät inte riktigt så i ministerns svar, och det vore väldigt olyckligt om vi måste vänta så länge. Vi behöver mer nät i närtid för att klara av elektrifieringen och för att inte missa redan planerade investeringar i Sverige. När kommer förslagen som nu ligger på regeringens bord?

Anf. 35 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag svarar rakt av: Nej, man behöver inte vänta till 2025. Det kommer att fattas fler beslut i den riktning som vi redan har antagit under det här året, och det kommer att hända fram till 2025. Men en del av detta kommer vi att behöva vänta med tills vi har den kompletta utredningen på plats.

Jag tycker ändå att jag har försökt att vara konkret. Vi har fattat ett flertal beslut för att skrida till verket, samtidigt som vi jobbar med de långa linjerna och ser fram emot att få diskutera dem framåt.

Jag hoppas att tomten kan vara snabb i år och att vi snart ses i kammaren för att diskutera den nya energipolitiska inriktningspropositionen som lägger grunden för ett stabilare och robustare elsystem framåt, så att vi har tillräckligt med el där den behövs när den behövs till vettiga elpriser. Det är kanske den viktigaste klappen som svenska folket kan förvänta sig av oss här i kammaren.

I övrigt vill jag tacka så mycket för interpellationen och tacka för omsorgen om mina hobbyer. Dessvärre nördar jag en del om elnätet även på min fritid, men jag har också andra hobbyverksamheter. Det kan man vila lugnt i. En av dem är att umgås med min familj, vilket jag hoppas att jag själv får göra under julen. Detsamma önskar jag till Monica Haider och till övriga i kammaren.

Prot. 2023/24:51
18 december

Svar på
interpellationer

Tack för interpellationen! Jag ser fram emot att få arbeta vidare med ledorden om att kraftsamla, som Monica Haider själv lyfte upp.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2023/24:282 om apotek på landsbygden

Anf. 36 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Anders W Jonsson har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att förhindra en nedläggning av ytterligare apotek på den svenska landsbygden.

Gällande rätt innebär en etableringsfrihet för aktörer på apoteksmarknaden att etablera apotek var som helst i landet. Före omregleringen fanns det i Sverige drygt 900 apotek över hela landet. För närvarande finns det fler än 1 400 apotek. Även öppethållandet på apoteken har under denna tid ökat väsentligt.

För att stimulera en god tillgång till apotek även i områden där lönsamheten kan vara begränsad finns det statliga så kallade glesbygdsbidraget, som apotek kan få ta del av. Regleringen om vilka som kan få bidraget ändrades 2020, så att fler apotek har möjlighet att få del av det. År 2022 ansökte 45 apotek om glesbygdsbidrag för verksamhetsåret 2021, och 44 apotek fick sådant bidrag. Totalt betalade Tandvårds- och läkemedelsförbundsverket 2022 ut 12 miljoner kronor i glesbygdsbidrag.

Apotek är ofta beroende av närhet till exempelvis vårdcentraler och får ofta svårt att upprätthålla sin lönsamhet om sådan verksamhet upphör. Regionernas ansvar för att säkerställa god tillgång till vård för medborgarna är därför också av betydelse i sammanhanget.

Utöver fysiska apotek finns det även andra möjligheter att köpa läkemedel. Exempelvis bedriver vissa apotek verksamhet i form av apoteksombud, där man kan beställa och hämta ut receptbelagda läkemedel och även köpa vissa receptfria läkemedel. År 2022 fanns det knappt 600 apoteksombud runt om i landet. Apoteksombud får bara finnas på ställen där det inte finns några fysiska apotek. I landsbygdsområden är det exempelvis vanligt att apoteksombud är tillgängliga i dagligvarubutiker.

Det finns också ett antal apotek som har inriktat sin verksamhet på distanshandel med läkemedel, bland annat genom webbhandel. Det är en företeelse som ökar och som omsätter en allt större del av den totala marknaden. Det är även ett värdefullt komplement till fysiska apotek.

Läkemedelsverket har meddelat föreskrifter om distanshandel med läkemedel som reglerar bland annat krav på överlämnandet till patienten. Läkemedelsverket remissbehandlade under hösten 2022 ett förslag till reviderade föreskrifter med krav på id-kontroll vid utlämnandet i distanshandel. Förslaget mötte kritik från remissinstanserna.

Läkemedelsverket har den 4 december i år remissbehandlat ett nytt förslag till föreskrifter om distanshandel. I det nya förslaget har kraven på apoteksaktören om bland annat egenkontroll, kartläggning av distribution, riskbedömning och uppföljning av avvikelser och krav på anlitanande av underleverantörer förtydligats, och kravet på id-kontroll vid utlämnandet har utgått.

Frågan om tillgång till läkemedel i alla delar av Sverige är angelägen, och jag fortsätter att följa den noga.

Prot. 2023/24:51
18 december

Svar på
interpellationer

Anf. 37 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Jag får tacka statsrådet för svaret.

Apotek är inte vilken verksamhet som helst. Därför var det när vi gjorde omregleringen runt 2009, 2010 oerhört centralt att vi skulle säkra tillgången på apotek på den svenska glesbygden. Detta därför att på ställen där det bara finns ett apotek och kanske dessutom inte stor tillgång till sjukvård får apoteket en helt central roll. Man hanterar väldigt mycket mer av sjukvård där än i många storstadsområden.

Detta har visat sig också i forskningen. Charlotta Melander, professor i nationalekonomi, har visat att på den svenska glesbygden har apoteken en helt unik roll med en lång rad olika funktioner.

Därför är det viktigt att se till att inte de som för mer än tio år sedan hävdade att det här skulle leda till apoteksdöd på landsbygden får rätt.

Det är också det som är orsaken till att TLV, som är den statliga myndighet som har hand om de ekonomiska villkoren för apoteken, årligen kommer med en rapport till regeringen om tillståndet på den svenska apoteksmarknaden.

Det finns en larmsignal, tycker jag, i den rapport som kom från TLV nu i höstas. Man skriver så här: ”En fortsatt sjunkande och försämrade lönsamhet gör att apotek i vissa geografiska lägen kan behöva se över sitt tjänsteutbud, öppettider eller som yttersta åtgärd lägga ner apotek. En förklarad sårbarhetsanalys visar att drygt 11 procent av Sveriges apotek kan bedömas som extra sårbara vid ökade kostnader, utan motsvarande ökade intäkter.”

Nu är det ju så att de 11 procent som är hotade, de finns inte bara på landsbygden. Av Sveriges 290 kommuner är det ungefär 100 kommuner som bara har ett enda apotek, och det är där det är särskilt sårbart. Ett antal av dessa 11 procent finns i sådana kommuner där det finns ett enda apotek. Men det förekommer också i storstadsområden, där det kan ha varit en överetablering.

Det var för att jag läste den här rapporten och fick den här larmsignalen från TLV som jag ville att statsrådet skulle komma hit till kammaren för att redovisa om statsrådet delar uppfattningen som kommer från TLV. Är det så här många apotek som är hotade? Men framför allt vill jag veta vad för någonting som regeringen planerar att göra för att se till att det som TLV pekar på inte blir verklighet och ett tjugotal apotek lägger ned i glesbygdskommuner där det bara finns ett enda apotek, för har de en gång lagts ned kommer det att vara oerhört svårt att starta dem igen.

Det har funnits exempel i medierna på att en hälsocentral eller en vårdcentral lägger ned. Det är klart att i de lägena är det också svårt att bedriva apotek. Det mest kända exemplet är väl Lima i Dalarna, men nu har vi även Ljusne hemma hos mig i Gävleborg. Där inser jag att man inte kan bedriva apotek, men det här handlar om så mycket mer.

Därav min fråga till statsrådet: Vilka åtgärder planerar regeringen att vidta för att det här inte ska bli verklighet?

Statsrådet har på ett väldigt bra sätt redovisat vad som sker i dag och hur regelverket ser ut. Men det jag efterfrågar är besked om vad man kommer att göra för att det här inte ska bli verklighet.

Anf. 38 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Precis som ledamoten säger är det riktigt allvarligt om vi tappar apotek. De är en del av sjukvårdssystemet och står för en kontinuitet och en kompetens som kommer patienter till godo, så de är en viktig del i hela sjukvårdssystemet.

Jag delar ledamotens bedömning att det kommer att vara svårt att behålla apotek om vårdcentraler och annat läggs ned. Så är det ju, men precis som ledamoten lyfter fram är det andra saker vi behöver titta på här.

Två saker vill jag lyfta fram ytterligare för ledamoten.

Den ena är handelsmarginalen. TLV har ett kontinuerligt uppdrag att titta på den, och nu i höst har man föreslagit att höja den väsentligt. Inte så lite som man brukar göra, alltså – man brukar vara lite mer modest. Den handelsmarginal man nu föreslår att höja till motsvarar faktiskt 650 miljoner kronor. Det är alltså ganska betydande belopp som skulle komma apoteken till godo.

Detta är ute på remiss, och det är TLV som fattar beslut. Men TLV gör helt rätt som hela tiden följer utvecklingen och bedömer vad man ska vidta för åtgärder, och den här åtgärden ligger i linje med vad man behöver göra. Nu får vi se vad remissinstanserna säger, men det är en viktig åtgärd att höja handelsmarginalen så att fler kan få lönsamhet och kan fortsätta sin apoteksverksamhet.

En annan sak som jag vill lyfta fram för ledamoten är det arbete vi bedriver för att säkra beredskapsapotek. Vi behöver också i perspektivet av civil beredskap ha tillgång till apotek i hela landet.

Ingen av våra kedjor har apotek i alla kommuner, utan man ser vita fläckar oavsett vilken kedja man tittar på – inte om man tittar på distanshandel, förstås, men om man tittar på fysiska apotek.

Man finner alltså brister vem man än vänder sig till, oavsett om det är det samhällsägda Apoteket eller någon av de privata kedjorna. Det är ingen som har verksamhet i alla landets kommuner. Men vi har ett ansvar, ett samhällsansvar, att säkerställa att vi har beredskapsapotek som täcker Sverige på något vis. Det perspektivet tittar vi nu på tillsammans med de berörda myndigheterna för att se vad vi skulle kunna vidta för åtgärder så att vi har beredskapsapotek redo att kliva in den dagen det är inte bara en mindre kris utan en större kris och ytterst höjd beredskap och krig.

Den frågan kan också innebära att vi säkrar tillvaron för många av de mindre apoteken som finns på landsbygd eller i glesbygd, men vi är inte framme där än. Det gäller att hitta en klok metod som förstås inte ger fel effekter på marknaden utan åstadkommer just det vi vill: en god civil beredskap i hela landet.

Både handelsmarginalen och arbetet med beredskapsapotek bedömer jag kommer att vara viktiga delar framöver för alla apotek.

Anf. 39 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Det här är åtminstone *en* åtgärd som kan ha viss effekt på det som TLV pekar på.

Men frågan om beredskapsapotek är någonting helt annat. Det är frågan om vad vi gör i händelse av en stor kris. Hur säkrar vi upp det här då?

Det TLV visar på i sin rapport är att givet de förändringar som har skett vad gäller parallellimport och så vidare är apoteken nu så pressade att

11 procent eventuellt hotas av nedläggning. Det är där regeringen måste gå in med åtgärder.

Jag tycker att det är ett positivt besked från statsrådet om handelsmarginalen. Det har TLV föreslagit som en viktig väg framåt, för det är klart att om de stora apoteksaktörerna får mer muskler i form av en inte så pressad ekonomi får de också möjlighet att ta ett större ansvar. Men det kommer inte att räcka, utan det krävs ytterligare saker.

En sak som regeringen skulle kunna börja titta på direkt är det glesbygdsbidrag som faktiskt finns för apotek på de mindre orterna, som statsrådet också pekade på i sitt svar. Man skulle kunna se till att glesbygdstödet blir betydligt starkare så att man kan gå in med det i de här kommunerna där det bara finns ett enda apotek och täcka upp så att vi säkrar läkemedelsförsörjningen i de här hundra kommunerna som alltså sitter med ett enda apotek.

En av orsakerna till att de små apoteken är hotade är förstås ekonomin, men det handlar också om att få tag på kompetent personal. Inte sällan är skälet till att man inte kan driva ett litet apotek att restiden för personalen från den större tätorten ut till den mindre är alltför lång. Här vore en enkel åtgärd att tillåta farmaceut på distans. I Sverige kan man få hjälp med det mesta via digitala vårdgivare, till exempel av läkare, psykolog eller till och med veterinär. Men på ett apotek finns inte möjligheten att få hjälp av en farmaceut på distans.

Om regeringen öppnade för denna möjlighet skulle man på plats kunna använda sig av annan personal än just farmaceuter. En erfaren apotekstekniker skulle kunna hantera läkemedlen fysiskt och stå i ständig kontakt med en farmaceut som utför alla viktiga kontrollfunktioner. Detta skulle verkligen gynna apoteken i de nära hundra kommuner där dessa är hotade.

När den statliga myndigheten TLV drar i larmklockan på det sätt jag nämnde i min interpellation och säger att ett antal apotek i bland annat glesbygden är hotade måste regeringen ta det på allvar och möta upp. Det handlar inte bara om att bejaka en förändring av handelsmarginalen, utan det krävs också andra åtgärder. Jag har pekat på två, glesbygdstödet till apotek och farmaceut på distans, och det finns ytterligare.

Jag efterlyser att regeringen tar till sig den allvarliga signalen från TLV. Vi får inte försätta oss i en situation där kanske upp till hundra kommuner i Sverige förlorar sitt enda apotek.

Anf. 40 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Det är verkligen viktigt att höja handelsmarginalen, och 650 miljoner är ett väsentligt stöd som ger bättre villkor att kunna verka. Det ledamoten tar upp om att kunna använda apoteken på ett annat sätt i sjukvårdssystemet har regeringen i sitt program. Det framgår av Tidöavtalets sjukvårdsavsnitt att vi vill nyttja apoteken bättre och använda välutbildad och kompetent personal till fler tjänster. Då ökar också möjligheten att verka som apotek, inte minst på landsbygd och glesbygd, där apoteken ofta har en större roll än i tätorter. Ledamoten tar även upp receptarier på distans, vilket också skulle kunna vara en möjlighet. Vi tittar på dessa frågor, har uppdrag givna och återkommer när vi har goda underlag och vet vad som kan göras på ett patientsäkert sätt.

Arbetet med distanshandel har utvecklats, och Läkemedelsverket kommer nu med nya regler. Det ger också stöd för att titta på denna typ av

Prot. 2023/24:51
18 december

Svar på
interpellationer

frågor på ett annat sätt. Hur säkerställer vi att det är patientsäkert? Det kommer vi nämligen aldrig att göra avkall på. Det gäller att hitta en metod och funktion som gör att detta kan fungera också med distanshandel. Då skulle också digital kompetens kunna vara aktuell för fysiska apotek.

Det är mycket som går åt rätt håll, och jag tycker inte att ledamoten ska vifta undan beredskapsapotek eftersom de är en del av att säkra hela nätet av apotek i hela landet, inte bara utmed Sveriges kustremsa. Det krävs många olika delar för att säkra apoteken som en del i sjukvårdssystemet. Vi har nyligen förändrat reglerna för glesbygdssstödet, och det kommer vi att fortsätta att titta på, inte minst vilka som söker men inte får för att se om det vore rimligt att justera reglerna. Såvitt jag vet sökte 42 apotek det senaste året, och 40 fick. Av vad vi har sett hittills verkar det vara en rimlig avvägning, men vi kommer förstås att fortsätta att följa denna fråga eftersom apotek är en nödvändig del i sjukvårdssystemet.

Anf. 41 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Jag viftar absolut inte bort beredskapsapoteken, för de är oerhört viktiga. Men TLV:s larmsignal handlar om något helt annat: I ett normaltillstånd är ett stort antal apotek i svensk glesbygd hotade.

Dagens interpellationsdebatt visar att det åtminstone finns tankar om detta, men eftersom rapporten från TLV har några månader på nacken borde det vara mer verksamhet i Regeringskansliet och finnas en beredskap att gå in med de förslag som ger en mycket större möjlighet att driva apotek i glesbygden. Under pandemin såg vi hur bra det fungerade att använda apotek till annat än förmedling av läkemedel, och det finns mycket annat man också skulle kunna göra där.

I grunden handlar det dock om att det måste finnas personal, och då är farmaceut på distans viktigt. Dessutom måste man säkra upp ekonomin, för om apoteken ska ägna sig åt annat än bara läkemedel måste det finansieras.

Jag hoppas verkligen att denna interpellationsdebatt gör att frågan hamnar högt på agendan. Apoteksomregleringen har varit framgångsrik på många olika sätt. Men vi får inte försätta oss i en situation där ett hundratal kommuner förlorar sitt enda apotek, för den utvecklingen kommer att bli väldigt svår att reversera.

Jag tackar statsrådet för debatten och önskar god jul och gott nytt år.

Anf. 42 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Jag instämmer i att omregleringen var god. Den var nödvändig och har gett oss många fördelar. Men precis som alla andra reformer måste den vårdas. Därför är jag glad över att apoteken står med på regeringens dagordning och i Tidöavtalet. Det här kan inte tas för givet utan måste vårdas och reformeras så att vi säkerställer att apoteken fungerar på bästa sätt i hela landet.

Regeringen tar frågan på allvar, och handelsmarginalen är inte oviktig i detta sammanhang. Att TLV höjer takpriset på vissa enklare läkemedel är nödvändigt, för annars får vi läkemedelsbrist. Samtidigt kämpar vi med att kunna betala för de allra dyraste innovativa terapierna. Jag tror inte att vi kommer att kunna sänka läkemedelskostnaderna i närtid, för vi måste göra vad vi kan för att förhindra läkemedelsbrist. Det måste vara lönsamt att producera de enklaste läkemedlen och driva apotek, och vi måste också

hitta en modell för att klara av de allra mest innovativa och fantastiska terapierna. Denna balans kommer att vara svår att nå, och då är det bra att riksdag och regering hjälps åt i detta arbete. Men att stärka apoteken kommer att vara nödvändigt för att få en god patientsäkerhet och ett fungerande sjukvårdssystem.

Tack för debatten!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2023/24:51
18 december

Svar på
interpellationer

§ 12 Svar på interpellation 2023/24:280 om skolan och den psykiska hälsan

Anf. 43 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Linus Sköld har frågat mig hur jag avser att agera för att skolan bättre ska förebygga psykisk ohälsa bland unga. Han har också frågat om jag avser att ta några initiativ för att utreda huruvida undervisning om psykisk ohälsa bör införas och i så fall med vilket innehåll och i vilken struktur.

Jag vill börja med att understryka att utvecklingen av barns och ungas psykiska hälsa är djupt oroande och något vi behöver ta på stort allvar. Elever trivs sämre i skolan och är mer stressade, och relationen till lärare och klasskompisar försämras. Självrapporterade hälsobesvär, till exempel oro, ont i huvudet och sömnsvårigheter, ökar samtidigt. Även mobbningen ökar, och dess konsekvenser för barn och ungas mående är naturligtvis förödande. Vi vet att god hälsa är en förutsättning för att klara skolan och etablera sig på arbetsmarknaden och i samhällslivet.

Alltför många elever får inte tillgång till effektiva stödinsatser i rätt tid. Det gäller bland andra elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, NPF. Skolorna behöver få bättre förutsättningar för att kunna möta elevernas behov av stödinsatser, och stödet måste sättas in tidigare än i dag. Regeringen genomför därför stora satsningar för att ge skolorna bättre möjligheter att anställa fler speciallärare och kunna inrätta fler särskilda undervisningsgrupper. För att åtgärda bristen på speciallärare ser vi också till att fler kan utbilda sig till speciallärare.

Vi vet också att NPF kan vara en riskfaktor för långvarig skolfrånvaro om eleverna inte får rätt stöd. Därför förbättrar regeringen huvudmännens möjligheter att stärka samverkan mellan skola och socialtjänst och öka närvaron för eleverna genom satsningen på skolsociala team.

Insatser för att främja hälsa och förebygga ohälsa bland barn och ungdomar är en god och viktig investering. Elevhälsan kan bland annat spela en viktig roll när det gäller att förmedla kunskap om god hälsa och goda levnadsvanor.

Av Tidöavtalet framgår att det ska göras en bred reform för att förbättra elevhälsan och att elevhälsans vårduppdrag bör återupprättas. En elevhälsogaranti införs med målet att öka tillgängligheten till elevhälsan. Alla skolhuvudmän ska ha samverkansavtal med sjukvården och samverkansrutiner med socialtjänsten för att stärka elevhälsoarbetet. En översyn görs av huvudmannaskapet för elevhälsan. En viktig del i detta är naturligtvis att se över hur skolans arbete med psykisk hälsa kan stärkas.

Regeringen har således genomfört viktiga åtgärder för att stärka skolornas stöd- och elevhälsoarbete, och detta arbete kommer naturligtvis att fortsätta.

Anf. 44 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Den ökande psykiska ohälsan måste tas på väldigt stort allvar, säger Lotta Edholm. Inget kunde vara mer sant. Vart fjärde barn i Sverige har återkommande psykiska besvär. Varannan 15-åring upplever psykiska besvär. Självmord är den vanligaste dödsorsaken bland unga i åldrarna 15 till 24 år. Förskrivningen av antidepressiva till barn och unga ökar.

Detta får konsekvenser för samhällsekonomin och människors hela liv. Psykiatriska tillstånd står för hälften av sjukskrivningarna i Sverige. Varannan person som är involverad i organiserad brottslighet har haft kontakt med psykiatrin. Det finns alltså goda skäl att tänka att psykisk ohälsa ska förebyggas.

Folkhälsomyndigheten konstaterade krasst i en rapport för något år sedan att det är troligt att brister i skolans funktion har bidragit till den ökade psykiska ohälsan bland barn och unga. Det är bakgrunden till att jag har ställt den här interpellationen till ministern. Interpellationen innehåller som bekant två frågor.

Den första, om hur ministern ska agera för att skolan bättre ska förebygga psykisk ohälsa, har ministern besvarat. Hon nämner bland annat mer resurser till speciallärare och särskilda undervisningsgrupper.

När det gäller de ökade resurser som här påstås komma till skolorna skulle jag vilja invända att kommunsektorn prognostiserar ett underskott på 7 miljarder nästa år; över 40 procent av kommunerna förväntas gå med underskott nästa år som en direkt konsekvens av den här regeringens finanspolitik.

Ministern säger sedan att samverkan måste fungera bättre mellan olika instanser. För all del, men samverkan i sig kommer inte att lösa detta problem.

Sedan kommer en punkt ur Tidöavtalet, där ministern specifikt säger att man vill se över huvudmannskapet. Det verkar vara en osedvanligt dålig idé. Den hänger ihop med det som står i Tidöavtalet men som inte fanns med i ministerns svar, nämligen ett ökat vårdfokus för elevhälsan. Då pratar vi inte om att förebygga psykisk ohälsa utan om att göra åtgärdande insatser. Vårdfokus betyder ju som bekant inte att främja psykisk hälsa, vilket är vad som skulle behövas.

Nej, den som vill främja psykisk hälsa skulle kunna titta på min andra fråga i den här interpellationen. Den handlar om undervisning i psykisk hälsa. Det finns nämligen ett stort antal organisationer, bland annat ministerns egen myndighet, som förordar att unga ska få undervisning i psykisk hälsa. Det främjar nämligen psykisk hälsa att känna till hur ens egna och andras känslor fungerar och vad man kan göra om man mår dåligt. Väldigt många står bakom den idén, såsom Världshälsoorganisationen, Europeiska unionen och Folkhälsomyndigheten.

Ministern besvarar dock inte den frågan över huvud taget, utan rundar den helt. Det kan jag bara tolka som att hon inte tänker ta något initiativ för att utreda om undervisning om psykisk hälsa bör införas. Detta följer ett olyckligt mönster.

Det pågår en kampanj för införande av psykisk hälsa på schemat – en kampanj som har samlat 19 000 namnunderskrifter när vi har den här debatten. Än så länge har de inte fått överlämnas till ministern utan man har hänvisats till att skicka dem med post.

Från min sida är frågan: Är undervisning i psykisk hälsa något som ministern redan har avfärdat eller varför undviker hon det ämnet?

Anf. 45 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Herr talman! Sedan 2006 har andelen barn och ungdomar som fått diagnosen depression eller ångestsyndrom tredubblats i vårt land. Särskilt anmärkningsvärda är uppgifterna att utskrivningar av antidepressiva mediciner till barn är tre gånger vanligare i Sverige än i våra nordiska grannländer.

Detta måste vara en av politikens viktigaste frågor. Hur bryter vi den här utvecklingen, och hur får människor hjälp tidigt? Ser man mönstret när det gäller vilka som drabbas är det också väldigt tydligt en jämställdhets- och jämlikhetsfråga som politiken behöver ha fokus på.

Vad gäller barns och ungas psykiska ohälsa är de viktigaste åtgärderna tidigt upptäckt liksom tidigt omhändertagande tillsammans med en välfungerande samverkan mellan aktörer och vårdnivåer. Här finns brister i dag med för låg grad av upptäckt, för långa väntetider och därtill brister vad gäller den strukturerade samverkan och uppföljningen.

Samverkan mellan skolan, elevhälsan, socialtjänsten och hälso- och sjukvården måste utvecklas, och köerna till barn- och ungdomspsykiatrien måste minska. Det gäller dock inte bara att jobba utifrån det vi redan vet, där mycket handlar om resurser och ledarskap, utan detta är ett område där behovet av kunskap behöver öka. I dag saknas ett samlat och tillförlitligt kunskapsunderlag när det gäller de bakomliggande orsakerna och faktorerna till den psykiska ohälsan hos framför allt unga och varför den ökar.

Vi socialdemokrater har lagt förslag på riksdagens bord om att vi vill se att det utreds varför barn och unga allt oftare drabbas. Inom ramen för en sådan utredning behöver många olika tänkbara orsakssamband analyseras, till exempel i relation till utvecklingen i andra länder och till förändringar i det svenska skolsystemet.

Förutom interpellantens väldigt tydliga fråga om det förebyggande arbetet är min fråga i denna debatt om statsrådet är beredd att ta initiativ till en utredning som bidrar till ökad kunskap om varför barn och ungdomar i Sverige mår så mycket sämre än i andra jämförbara länder.

Anf. 46 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för att denna debatt äger rum i kammaren i dag, för det är många som berörs av psykisk ohälsa eller psykisk hälsa. Framför allt är det viktigt att den här debatten handlar om barn i skolan.

Förutom barnen, som är direkt drabbade när de inte mår bra och har en tillvaro som de inte trivs med och som får dem att må direkt dåligt om dagarna, vill jag lyfta fram dem som finns runt omkring barnen, inte minst föräldrar och syskon. Att känna sig så otillräcklig som man gör när ett barn mår dåligt och man har svårt att nå dem är olidligt.

I dag har vi ett samhälle med otroligt höga krav på alla. Det är krav på att vi ska prestera, det är krav på att vi ska vara otroligt lyckade och det är

krav på starka ideal, på många platser i detta samhälle. Det handlar om hur vi ska se ut och hur vi ska vara för att vara rätt – ett ideal som är väldigt smalt och som få människor får plats i. När man inte lever upp till detta ideal – när man inte är rätt – blir man fel också indirekt. Detta får människor, framför allt barn som inte har verktygen för att hantera detta, att må väldigt dåligt.

Denna debatt, herr talman, handlar om att barn ska få möjlighet att lära sig att förstå sig själva och få verktyg för att hantera sin psykiska hälsa. Det är precis som när vi lär oss vilken kost som är rätt, vilket också spelar stor roll, eller hur viktigt det är att röra på sig och att skolan skapar förutsättningar för detta. Det borde kanske göras i större utsträckning än i dag.

Men även när det kommer till den psykiska hälsan är det otroligt viktigt att få verktyg för att förstå sig på sina egna känslor – vad ska jag göra i den här situationen, varför känner jag så här och varför mår jag på det här sättet?

Många gånger kan kraven och känslorna ta sig olika uttryck beroende på om det är flickor eller pojkar. Vi ser att både flickor och pojkar mår väldigt dåligt men att detta kan ta sig olika uttryck. Då behöver vi bemöta flickor och pojkar med medvetenhet och stor kunskap om vilka könsnormer som styr samhället, hur det är att vara pojke och vilka ideal som gäller för det och vilka ideal som gäller för flickor.

För att kunna möta barnen i detta är det otroligt viktigt att vi har sådan kunskap och medvetenhet om vilka könsnormerna är, hur de ser ut och hur de ter sig men också att vi fortsätter att ha en kanske ännu mer utvecklad genuspedagogik, framför allt när det kommer till detta.

Flickor och pojkar behöver ha samma rätt och möjlighet att hitta dessa verktyg. Hur tar man sig igenom en sömnlös natt? Hur gör man när motionen tryter? Då behöver man hitta relationer till varandra och förhålla sig till sociala medier.

Jag ser inte att det i statsrådets svar förekommer könsnormer eller genus eller hur det ter sig på olika sätt för flickor och pojkar. Min fråga till statsrådet är: På vilket sätt ska detta spela roll i skolan när det kommer till att sätta ord på och hantera den psykiska ohälsan i skolan?

Anf. 47 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Det har ställts en rad olika frågor här.

Till att börja med tycker jag att Fredrik Lundh Sammelis frågeställningar är väldigt intressanta. Detta är ju inte bara en fråga för skolans värld, utan det handlar om helheten och vilken värld vi lever i. Vi ser att frågan om psykisk ohälsa bland barn och ungdomar inte bara är en fråga som finns här i Sverige, utan den finns i många länder, framför allt västeuropeiska.

Många regeringar, organisationer och så vidare slåss med detta nu och försöker hitta olika typer av svar, men min roll i detta som skolminister är ju skolan och vad den kan göra.

Först och främst kan skolan i sig själv vara både hälsofrämjande och ohälsofrämjande, om man får använda det begreppet. En fråga som har lyfts upp många gånger och där regeringen nu kommer att tillsätta en utredning rör till exempel hur kursplanerna är utformade i svensk skola. Det är många som påpekar att de inte alltid är utformade efter hur barns och ungas hjärnor utvecklas. Många barn och ungdomar känner en stress som

beror på att de helt enkelt inte klarar att uppfylla de mål som ställs i våra kursplaner och läroplaner. Detta måste vi naturligtvis göra något åt.

Det finns också problem med att svensk skola är utformad på ett sådant sätt att det många gånger är stökigt där, vilket inte heller är bra för den psykiska hälsan. En del av den psykiska ohälsa som finns har sin grund i att svensk skola inte alltid är utformad på det allra bästa sättet.

När det gäller frågan om vad man så att säga ska lära sig och vad som ska finnas på schemat ingår det hela redan i dag i ämnen, till exempel idrott och hälsa, men uppenbarligen är det inte nog. Det kanske är för oprecist utformat vad man ska göra.

Jag tror personligen att det kan vara så att en del av utformningen inte är tillräckligt instrumentell, det vill säga att den kanske inte i tillräcklig utsträckning ger verktyg till eleverna för hur de ska hantera sin psykiska ohälsa utan sker mer på ett teoretiskt plan. Detta funderar jag på mycket nu. Jag vågar inte säga exakt hur det ska utvecklas, men jag är helt övertygad om att det måste ske på ett eller annat sätt framgent.

Sedan handlar det naturligtvis också om bättre elevhälsa, och det är därför jag lyfter upp frågan om samverkan. Jag är glad att Fredrik Lundh Sammeli tycker att det är en viktig fråga, för det är det verkligen. Om skolan kan samverka i högre utsträckning med vården, till exempel, men också med socialtjänsten ökar möjligheterna att förbättra för eleverna.

Samverkan är verkligen ingenting som vi bara ska skjuta åt sidan, utan det är en viktig och stor fråga, liksom att elevhälsan utvecklas på ett bra sätt eftersom den har utvecklats i en riktning där den inte riktigt fungerar som ett stöd för de elever som behöver den allra bäst.

Anf. 48 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Tack, Lotta Edholm, för svaret! Jag har noterat att det just före denna debatt skickades ett pressmeddelande från Utbildningsdepartementet om att man i morgon kommer att presentera utredningsdirektiv till en läroplansöversyn.

Detta är galant, men om Lotta Edholm menar allvar med vad hon just sa – att hon funderar mycket på hur undervisning i psykisk hälsa ska ta sig framöver – är det i denna läroplansöversyn som det behöver tas med. Det här är så att säga det fönster som Lotta Edholm har under denna mandatperiod.

Vi har alldeles nyss gjort en rätt stor omarbetning av läroplanerna. De tål inte att omarbetas varje år, så om det ska göras behöver det finnas med i det utredningsdirektiv som Lotta Edholm ska presentera i morgon. Kan hon lämna ett sådant besked här i dag? Kommer utformningen av undervisning i psykisk hälsa att finnas med som uppdrag till den utredning som hon tillsätter i morgon? Det vore tacknämligt.

Jag vet att de som står bakom den kampanj jag nämnde, Psykisk hälsa på schemat, och som för övrigt följer oss både från läktaren och digitalt i dag skulle vara mycket intresserade av ett sådant besked. Över 30 civilsamhällsorganisationer och, som sagt, hittills över 19 000 namnunderskrifter står bakom att ge ett sådant utredningsuppdrag.

Som jag nämnde tidigare rekommenderar också Europeiska unionen i en rådsrekommendation medlemsstaterna att införa psykisk hälsa på schemat.

Social och emotionell träning, förebyggande av mobbning samt psykisk och fysisk hälsa bör finnas i läroplanerna, från förskoleverksamhet och barnomsorg till gymnasieskolan, enligt en rådsrekommendation som antogs av ministerrådet den 28 november förra året. Detta ministerråd ingick Lotta Edholm själv i. Det betyder att Lotta Edholm har varit med och antagit en rekommendation till medlemsstaterna, och till sig själv, om att se till att dessa delar ingår i undervisningen.

Detta gör frågan ännu mer intressant. Kommer detta att finnas med i den läroplansutredning som Lotta Edholm presenterar i morgon?

Anf. 49 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Herr talman! Precis som statsrådet sa är detta en verklighet som finns på flera ställen på vårt jordklot. Det finns en växande problembild i västvärlden. Men vi sticker ut på ett dåligt sätt.

Skolan är så central i barns och ungas liv och vardag. Därför är en växande psykisk ohälsa bland barn och unga en självklar fråga för en skolminister att agera kring.

Min fråga kvarstår därför: Kommer statsrådet att ta initiativ till att regeringen tillsätter en samlad utredning där skolan är en del i den analys som man gör? Och kommer statsrådet att jobba för att införa psykisk hälsa på schemat? Dessa två åtgärder – psykisk hälsa på schemat och en samlad utredning som fokuserar på ökad psykisk hälsa bland barn och unga i vårt land – är två otroligt viktiga beståndsdelar i det arbete som vi måste klara av att göra.

Anf. 50 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! Jag vill nämna det som jag sa i mitt första anförande, nämligen att vi har ett otroligt hårt och tufft samhälle. Det är ett samhälle där det ställs höga krav, där vi ska prestera, lyckas och leva upp till ideal. Här är det väldigt många som behöver hjälpas åt för att vi ska få ett samhälle som är varmare och inkluderande, och där vi ser varandra mer som medmänniskor oavsett om vi är olika. Om någon väljer att vara på ett sätt och om någon annan väljer att vara på ett annat sätt behöver vi ändå se varandra.

Detta behöver finnas i skolan. Om vi inte kan börja med våra barn blir det väldigt svårt att se hur vi ska kunna ändra på detta i samhället i övrigt. Det måste finnas en vuxenvärld som kan möta upp detta.

Andra frågor som ligger på regeringens bord handlar om att vi har ett stort antal våldsbrott som i hög grad riktas mot kvinnor. Jag vet att jämställdhetsministern jobbar med detta.

Här ser man just vilka insatser som behöver göras för barn och unga för att de ska hitta rätt när det gäller de relationer som de har till varandra.

Min fråga kvarstår därför. Hela samhället behöver jobba med just de könsnormer som vi blir intvingade i. Hur ska statsrådet se till att dessa frågor finns med i arbetet även i skolan, och framför allt när det kommer till genuspedagogiken och annan pedagogik där vi behöver prata om dessa frågor? Kommer detta att finnas på schemat? När det kommer till just genuspedagogiken är det någonting som Sverigedemokraterna faktiskt inte vill ha kvar. De vill inte prata om könsnormer. Det är därför på tiden att statsrådet svarar på frågan: Kommer det att finnas med, och kommer det att utvecklas?

Anf. 51 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Regeringen vidtar åtgärder på en rad olika områden. Jag har nämnt att vi till exempel kommer att se över kursplaner och läroplaner för att se till att de fungerar bättre utifrån hur barns och ungdomars hjärnor utvecklas. Det finns i dag stora problem när det gäller stress som är relaterad till att en del barn och ungdomar faktiskt inte kan uppnå målen för undervisningen. Det är helt enkelt omöjligt eftersom målen är uppställda på ett sådant sätt att de snarare riktar sig till vuxna hjärnor än till ungas hjärnor. Det måste vi komma till rätta med.

Vi har just tillsatt en utredning om trygghet och studiero. Det är klart att när det är lugn och ro i klassrummen främjar det alla elever. Men det främjar framför allt de elever som har det jobbigt i klassrummet. Det är otroligt viktigt att denna utredning får lägga fram förslag om hur man kan främja trygghet och studiero.

Vi kommer också snart att tillsätta en utredning om hur elevhälsan fungerar. Det är många som vittnar om att elevhälsan i dag fungerar sämre, framför allt för de elever som verkligen behöver den.

Vi satsar nu stora pengar på att minska köerna till barn- och ungdomspsykiatri. Men vi tillför också resurser för att skolan ska kunna samverka på ett mer effektivt sätt med till exempel socialtjänsten.

När det gäller utredningsdirektiven till den utredning som jag kommer att presentera i morgon kommer inte några ämnen att nämnas specifikt. Detta är en stor och bred utredning som kommer att få i uppdrag att se över allting i läroplaner och i kursplaner, inte bara detta.

Men jag vill ändå understryka att dessa frågeställningar redan i dag finns med i läroplanen. Jag gissar att det också är ett skäl till att Socialdemokraterna under åtta år i regeringsställning inte införde detta på schemat – det har tidigare ställts krav på att det skulle vara ett eget ämne – utan att de har funderat just på hur detta kan byggas upp på bästa sätt. Det är nämligen inte en alldeles lätt fråga att svara på.

Detta finns med i många olika ämnen i dag, men ändå upplevs det som att det till exempel inte är tillräckligt konkret och inte ger tillräckliga verktyg för elever som upplever att de behöver detta. Den frågeställningen tar jag verkligen med mig vidare i mitt arbete. Det är en stor och viktig fråga. Och skolan har ett viktigt ansvar när det gäller detta. Men exakt hur detta ska göras vågar jag faktiskt inte svara på i dag.

Anf. 52 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Till att börja med vill jag inflika att regeringens finanspolitik gör att varken barn- och ungdomspsykiatri eller elevhälsan kommer att mötas av ökade resurser – tvärtom. Samtliga regioner kommer att ha underskott nästa år, och över 40 procent av kommunerna kommer att ha underskott nästa år.

Jag tycker att vi behöver bygga en skola som främjar hälsa, en skola som barn och unga mår bra av att gå i. Då kan det hända att man behöver se över kunskapsinnehållet och utformningen av läroplanerna, precis som Lotta Edholm aviserar.

Det kan också hända att man behöver stärka elevhälsan. Det är jag den första att ställa mig bakom. Det som jag inte tror att man kommer att vinna på är en omorganisation av elevhälsan. Mycket lite kommer att vara vunnit, eller snarare kommer stora saker att vara förlorade, av att man flyttar

chefen för elevhälsan till regionerna i stället för till skolorna. Det kommer inte att stärka skolans hälsofrämjande och förebyggande arbete.

För att främja psykisk hälsa ytterligare finns det gott om organisationer som föreslår att vi ska ha psykisk hälsa som ett kunskapsområde, inte nödvändigtvis som ett eget ämne. Det är något som bland annat ministern har rekommenderat. Poängen är att barn och unga kontinuerligt behöver få lära sig om hur deras eget känsloliv och deras emotionella jag fungerar.

Jag tycker att ministern svävar lite på målet när hon säger att det kommer att bli en bred översyn. Man skriver ju inte ett utredningsdirektiv utan att ge vissa ingångsvärden till den utredare som ska genomföra utredningen. Jag tycker därför att hon ska använda sitt slutanförande till att svara på om hon vid pressträffen i morgon kommer att säga att det ingår som en del i utredarens uppdrag att utreda om psykisk hälsa ska införas på schemat eller inte.

Anf. 53 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Jag är väldigt oroad över att så många barn och ungdomar i Sverige upplever en ökad psykisk ohälsa. Det är djupt oroväckande att mobbningen ökar i våra skolor, att fler och fler ungdomar upplever en otrygghet i skolan och att många upplever att vuxenvärlden vänder bort blicken när den ser vad som pågår bland unga människor.

Jag tror att det som vi skolpolitiker kan göra mest av – det som vi är bäst på – är att se till att få en väl fungerande skola. Det gynnar alla elever, men det gynnar inte minst de elever som behöver skolan allra mest. Jag har försökt säga i dag att jag inte vågar säga hur denna del av skolans uppdrag skulle kunna utvecklas. Jag konstaterar att detta redan i dag finns inom kursplaner i grundskola och gymnasieskola. Det är bra, men det är uppenbart att detta inte riktigt möter de behov som faktiskt finns bara för att det så att säga finns i skrift. Jag är verkligen beredd att ta till mig det och titta på detta.

Den utredning som det kommer att presenteras direktiv för i morgon kommer att omfatta alla områden. Det kommer att vara mycket brett, och det kommer inte att nämnas några enskilda ämnen på det sättet i direktiven. Det kommer i stället att vara i allmänna ordalag – i akt och mening att få till stånd en läroplan och kursplaner som är bättre anpassade efter hur barns utveckling faktiskt ser ut.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2023/24:239 om processen för att utse statssekreterare

Anf. 54 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Patrik Björck har frågat statsministern om de rutiner som används vid rekrytering av statssekreterare är fullgoda och om det finns anledning att se över dessa rutiner. Interpellationen har överlämnats till mig.

Inledningsvis kan jag instämma i att statssekreterare är betydelsefulla tjänstemän och att det självklart är viktigt att rekryteringen av dem sker

med omsorg. Statssekreterarna leder närmast under departementschefen och övriga statsråd arbetet inom ett departement. Statssekreterarna ansvarar främst för planering och samordning i departementet och i förhållande till andra samhällsorgan samt vakar över att arbetet bedrivs i överensstämmelse med planeringen. Det ställs därför stora krav på lämplighet. De deltar också ofta i säkerhetskänslig verksamhet, och de som deltar i sådan verksamhet genomgår en säkerhetsprövning innan de anställs.

När det gäller säkerhetsprövningen är syftet med den att klarlägga om personen kan antas vara lojal mot de intressen som skyddas i säkerhetskylldslagen och i övrigt pålitlig ur säkerhetssynpunkt. Vid prövningen ska man också beakta omständigheter som kan innebära sårbarheter i säkerhetshänseende. Säkerhetsprövningen ska göras genom en helhetsbedömning som baseras på ett allsidigt underlag. En del av utredningen är en registerkontroll där uppgifter hämtas från olika polisiära register. Uppgifter från registerkontrollen lämnas till arbetsgivaren endast om de kan antas ha betydelse för säkerhetsprövningen.

Vid anställning av politiska tjänstemän, såsom statssekreterare, samarbetar flera olika funktioner i Regeringskansliet. Jag har förtroende för att de rutiner som finns inom Regeringskansliet för bland annat säkerhetsprövningar är fullgoda.

Anf. 55 PATRIK BJÖRCK (S):

Herr talman! Vi har en regering som har ett svagt stöd i opinionen, och vi har en statsminister som har ett svagt stöd i opinionen. Det finns naturligtvis en mängd olika skäl till det, till exempel svikna vallöften och en svag ekonomisk politik, som har hanterats i en mängd interpellationsdebatter under året.

Dock börjar regeringens regeringsduglighet mer och mer att ifrågasättas, och det är det som är bakgrunden till den interpellation jag ställde – till statsministern, herr talman. Det svar jag får och vem det är som ger svaret minskar inte oron över uppfattningen att fler och fler börjar ifrågasätta regeringens regeringsduglighet.

Interpellationen är överlämnad till justitieminister Gunnar Strömmer, herr talman, och min första fråga blir: Varför då? I svaret står det bara lite kryptiskt att den är just överlämnad.

Normalt sett finns det ett standardsvar när interpellationer överlämnas till andra statsråd, herr talman. Det sker för att man tycker att själva ämnet faller inom statsrådets hank och stör, så att säga, och svaret är då "Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska vara på interpellationen". Är arbetet inom regeringen så fördelat att det är justitieministern som ytterst ansvarar för regeringsarbetet, herr talman? Är det justitieministern som ansvarar för att utse statssekreterare åt statsministern? Det är min andra fråga.

Den tredje frågan jag skulle vilja ställa till justitieministern beror naturligtvis lite grann på hur han svarar på fråga ett. I interpellationssvaret framgick inte varför justitieministern tar hand om denna interpellation, som jag så gärna hade velat diskutera med statsministern. Det blir också ytterst märkligt att jag dessutom får ett meddelande från Regeringskansliet om att interpellationen inte kan besvaras i tid, herr talman.

Vi har ett regelverk här i riksdagen. Enligt grundlagen utser riksdagen statsministern. Statsministern utser sina statsråd. Riksdagen har en kontrollmakt och ska kunna kontrollera att regeringen utför sitt arbete på ett rimligt sätt, och där är interpellationsdebatterna viktiga. Man har 14 dagar på sig att besvara en interpellation.

Jag hade haft stor förståelse om statsministern med sitt pressade program inte hade klarat av det inom 14 dagar, herr talman. Men om jag har räknat rätt finns det 24 statsråd i regeringen, och om det nu inte spelar någon roll vem som svarar – vilket det tydligen inte gör – är det anmärkningsvärt att inget av regeringens 24 statsråd har lyckats besvara en interpellation inom de stipulerade 14 dagarna. Hanteringen av denna interpellation är alltså anmärkningsvärd, herr talman, och den väcker ytterligare frågor gällande regeringsdugligheten.

Om man går in på Regeringskansliets egen hemsida kan man konstatera att regeringsarbetet och de olika funktionerna beskrivs så här: ”Regeringskansliet är regeringens stab och leds av statsministern.” Det är otvetydigt; det står ingenting om justitieministern här. Vidare står det: ”Det innebär att statsministern är såväl regeringschef som chef över myndigheten Regeringskansliet.” Det är bakgrunden till att det är ganska anmärkningsvärt att inte statsministern själv är här och besvarar dessa interpellationer.

Jag kan inom parentes säga att jag ställde en interpellation om strömmingsfiske till justitieminister Gunnar Strömmmer. Den överlämnades till landsbygdsminister Peter Kullgren. Därför blir min sista fråga till justitieministern: Varför överlämnade justitieministern interpellationen om strömmingsfiske till landsbygdsministern?

Anf. 56 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Låt oss till att börja med konstatera att vi har en regering som har majoritet i väljarstöd baserat på väljarnas utslag i valet för ett år sedan.

Det är en regering som har majoritet för sin budget i denna kammare, och det är väl strängt taget första gången på åtta säsonger eller något liknande som vi får uppleva en sådan sak. Det är en regering som fick mandat att få ordning på Sverige därför att väljarna underkände åtta år av socialdemokratiskt styre – inte minst när det kommer till hanteringen av väsentliga säkerhetsfrågor. Vi minns exempelvis skandalen kring Transportstyrelsen i det hänseendet.

Det är i trygg förvissning om att landet numera är i trygga händer som jag står här och svarar på frågor från riksdagsledamoten.

När det gäller fördelningen av ansvar i regeringen är det mycket naturligt att det är jag som hanterar frågan av det enkla skälet att de frågor som tas upp i interpellationen gäller tjänstemän som deltar i säkerhetskänslig verksamhet och genomgår säkerhetsprovningar. Enligt bilagan till Regeringskansliets instruktion är det jag som ansvarar för att säkerhetsskyddslagen följs. Därför har denna interpellation lämnats över till mig.

Jag håller med om att frågor ska besvaras i tid. För egen del är jag i kammaren snart sagt varje vecka och besvarar många interpellationer. Jag beklagar om denna har fått vänta något – det är inte ett uttryck för vare sig bristande motivation eller bristande respekt för parlamentet. Jag är väldigt glad att vi i stället får tillfälle att ha ett respektfullt och meningsfullt meningsutbyte i denna fråga här i dag.

Jag kände faktiskt inte till att interpellationen om strömmingsfisket hade lämnats över. Som ångermanlänning får jag säga att jag beklagar det, eftersom jag själv är mycket engagerad i strömmingsfrågan. I min egen hemstad Örnsköldsvik är det dessvärre så att tillgången – eller snarare bristen – på strömming gör att surströmmingsproduktionen numera ligger för fåfot. Jag föreställer mig att frågan har hamnat hos Peter Kullgren eftersom han är ansvarig för fiskerifrågor i regeringen.

Anf. 57 PATRIK BJÖRCK (S):

Herr talman! Även jag drog slutsatsen att det kanske var rimligt att den frågan hamnade hos landsbygdsministern. Jag har dock fortfarande inte fått svar på varför justitieministern av alla statsråd står och svarar på en fråga som uppenbart är ställd till statsministern och som uppenbart ligger inom statsministerns ansvarsområde. Den frågan finns det fortfarande anledning att fundera över.

Jag går över till sakfrågan, herr talman, det vill säga regeringsdugligheten. Detta handlar också om omdöme och om hur allmänheten uppfattar regeringen och regeringens arbete.

Ganska nyligen tvingades en av statsministerns statssekreterare lämna sin tjänst på grund av tjuvfiske av ål. Enligt vad jag har förstått var det allmänt känt att så var fallet redan innan Kustbevakningen grep in. Det handlar inte bara om säkerhetsprövning utan även om omdöme och omdömesgillhet, regeringsduglighet och förtroende hos medborgarna. Det verkar som om processen för hur statsministern bemannar sitt kansli fullständigt har gått i diket. Denna nyhet hann knappt torka på löpsedlarna förrän nästa problem kom. Då gällde det en förundersökning som inlets mot en annan av Kristerssons statssekreterare gällande svartbygge och miljöbrott. Återigen skadas allmänhetens förtroende för regeringsdugligheten.

Detta, herr talman, är inte bara ett problem för Kristersson och den sittande regeringen, utan det är ett problem för Sverige och svenska folket. Vi befinner oss i en säkerhetsmässigt svår tid. Vi hotas av krig runt omkring. Vi har en Natoansökan som ligger och tickar och som aldrig kommer framåt. Regeringens anseende är viktigt – internt och utrikespolitiskt. Om det skadas oroas jag som riksdagsledamot och som svensk medborgare.

Det är detta som är bakgrunden till att vi ifrågasätter vilka rutiner man har när man utser statssekreterare på statsministerns kansli. Det hade, återigen, varit mycket mer konstruktivt att få diskutera detta med den som faktiskt inte bara är chef för regeringen utan också är chef för Regeringskansliet.

Jag kan ändå försöka att ställa de frågor som jag borde ha fått ställa till statsministern.

Ålfiskaren tvingades ju att sluta efter avslöjandet. Då blir min fråga, herr talman, hur det går med den statssekreterare som misstänks för svartbygge och miljöbrott. Kommer den statssekreteraren också att tvingas avgå? Detta är en av de frågor som jag hade sett fram emot att få diskutera med statsministern. Ålfiskaren hade som jag förstår det, herr talman, varit ganska öppen med sitt fiske på sociala medier innan Kustbevakningen ingrep. Visste statsministern om detta när han anställde ålfiskaren som statssekreterare?

Personen som misstänks för svartbygge har tidigare tvingats att lämna ett annat tungt politiskt förtroendeuppdrag, som partisekreterare för Folkpartiet, i samband med en annan brottshärva. Frågan som jag hade tänkt ställa till statsministern är: Var statsministern medveten om detta när han rekryterade sin statssekreterare?

Anf. 58 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag tycker att det är ganska djärvt av ledamoten Patrik Björck att ta upp ämnet regeringsduglighet. Väljarna utvärderade ju den socialdemokratiska regeringens regeringsduglighet i ett val som bara ligger tolv månader bakåt i tiden och underkände Socialdemokraternas regeringsduglighet och förmåga att hantera de stora samhällsproblem som Sverige har haft under alltför lång tid. Dessa problem gäller alltifrån den grova organiserade brottsligheten till den svaga ekonomiska tillväxten, problem med sjukvården och fallande skolresultat.

För drygt tolv månader sedan ställde väljarna sig frågan: Vilket regeringsalternativ är mest trovärdigt vad gäller duglighet och att hugga tag i de stora samhällsproblem som dessvärre växte sig oerhört mycket större under de åtta år som Socialdemokraterna fanns vid makten? Väljarnas svar var entydigt – de levererade för första gången på mycket lång tid en majoritet för en regeringsbildning, och det var inte Socialdemokraterna som fick väljarnas förtroende att ta itu med framtiden. Jag får väl själv säga att det jag hör från ledamoten möjligtvis bekräftar att väljarna inte var helt fel ute för tolv månader sedan.

Möjligen var det också så – om vi nu ska diskutera statssekreterare – att en del av bedömningen omfattade det faktum att flera statssekreterare fick lämna dåvarande statsministern Stefan Löfven, inte för att de hade fiskat strömming eller ål på ett otillbörligt sätt utan på grund av en av de största skandalerna, som också fick enorma säkerhetsmässiga konsekvenser för Sverige, svensk säkerhet, svenska myndigheter och svenska medborgare, nämligen skandalen med Transportstyrelsen.

Statsministerns statssekreterare fick lämna sin tjänst med anledning av det reella säkerhetshot som det haveriet orsakade och de reella säkerhetskonsekvenser som det fick. Sorgligt nog var det inte möjligt att utkräva ansvar av den statssekreterare som var ansvarig för Transportstyrelsen under den aktuella tiden, nämligen infrastrukturministerns statssekreterare. Han hade nämligen fått lämna sin tjänst därför att han hade ägnat sig åt alltför expansivt resande på skattebetalarnas bekostnad, så det gavs aldrig möjlighet till något ansvarsutkrävande där och då vad gäller dessa delar.

Jag kan bara konstatera att det på sitt sätt är tur att dessa frågor inte ligger i händerna på enskilda riksdagsledamöter, apropå den något partipolitiskt färgade utvärdering som ledamoten försöker att göra här i talarstolen.

Riksdagens konstitutionsutskott har ju granskat dessa frågor, inklusive de frågor som nu ställs från talarstolen. I de fall som nu nämns har man kommit fram till att inga formella fel har begåtts. Medborgarna kan vara nöjda och trygga med att veta att de formella granskningsorgan som finns, också här i riksdagen, har tittat på frågorna och kommit fram till att inga fel har begåtts.

Anf. 59 PATRIK BJÖRCK (S):

Herr talman! Jag noterar att jag inte får svar på några frågor över huvud taget. En av de frågor som justitieministern skulle kunna ägna sitt slutanförande åt är: Kommer den statssekreterare som misstänks för svartbygge och miljöbrott att tvingas avgå på samma sätt som hans kollega, som tjuvfiskade, tvingades att göra? Denna fråga fick jag inte svar på.

Justitieministern försöker att hävda att han och regeringen för tolv månader sedan hade någon sorts majoritetsstöd av svenska folket. Så är det ju – den konstellation som med stöd av Sverigedemokraterna utgör regeringsunderlag fick stöd i valet. Man fick det genom att ställa ut vidlyftiga vallöften – vi har debatterat elstöd, människors ekonomi och bränslepriser – som fick människor att stödja regeringsunderlaget.

Jag vet inte när justitieministern senast öppnade en tidning, herr talman, men detta stöd är eroderat. Det har försvunnit, ungefär som snön försvann i det senaste regnet. Det är borta; det finns inte längre. Väljarna är trötta på svikna vallöften och har lämnat regeringsunderlagets partier i sin opinion. Statsministern har historiskt svagt stöd, inte bara därför att styr en regering som inte klarar av att infria vallöften utan också därför att han duckar i debatten, inte syns, inte finns med och inte tar ansvar för sin politik. Det är ju därför opinionsstödet i dag – inte för tolv månader sedan – är så svagt.

Jag kan skicka med ett litet tips till Gunnar Strömmer som han kan meddela sin chef. Jag tror inte att det är en smart strategi för statsministern att ducka i debatten. Jag skulle kollegor emellan säga: Stå upp, ta debatten och våga vara statsminister! Skulle justitieministern kunna skicka den hälsningen till statsministern?

Anf. 60 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Glädjande nog har jag en partiledare som förmådde att skapa en majoritet för sitt regeringsalternativ när vi mötte väljarna för tolv månader sedan. Han förhandlade så väl att Moderaterna leder en regering som nu får hugga tag i det mandat som väljarna gav regeringen.

Det är att få ordning på Sverige i ett läge där kriminaliteten har växt över tio år. Det har skett en tredubbling av dödliga skjutningar. Det finns en kriminell ekonomi som omsluter 100–150 miljarder. Det har skett en tiodubbling av antalet barn som numera åtalas för de allra grövsta brotten kopplade till mord och dylikt. Det är den verklighet som vi har haft anledning att ta över.

Det är en svag ekonomisk utveckling, den svagaste i Europa när det kommer till tillväxten. Mot den bakgrunden var det inte så konstigt att medborgarna när det kom till kritan bestämde sig för att intresset för att lösa våra stora samhällsproblem väger över alla retoriska intressen som Socialdemokraterna presterade med ett underlag som inte kunde hålla ihop inför valet. Det är på det mandatet som vi nu regerar och hugger tag i alla samhällsproblem.

Jag kan möjligtvis skicka ett tips tillbaka. Jag tror att väljare över tid har visat sig belöna den som har fokus på de stora samhällsproblemen och inte på det politiska spelet. Att döma av de senaste tolv månadernas opposition känns det som en insikt som möjligtvis har gått förlorad hos Socialdemokraterna. Vårt meningsutbyte i dag tycker jag i hög grad bekräftar

den spaningen. Vi får väl ta med oss varsitt tips till våra respektive partiledare.

Vad gäller dagens diskussion vill jag bara understryka betydelsen av att personer som rekryteras till ledande befattningar i svensk statsförvaltning ska vara omdömesgilla, kloka och goda, och att det ska ske ordentliga säkerhetsprovningar inför rekryteringar. För den händelse att det krävs förändringar i den delen är jag öppen för det. Men det är ingenting i dagens meningsutbyte som har gett någon saklig grund för några sådana förändringar.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2023/24:242 om motverkande av korruption i offentlig förvaltning

Anf. 61 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Per-Arne Håkansson har frågat mig om jag i närtid avser att ta några nya initiativ för ett bredare omtag vad gäller arbetet med att bekämpa otillåten påverkan och korruption samt vad ett sådant omtag skulle innefatta.

Kampen mot otillåten påverkan och korruption är mycket viktig. I denna är lagar och regler som är effektiva i det praktiska arbetet av central betydelse. Men otillåten påverkan och korruption är också del av ett bredare komplex av frågor som handlar om integriteten i det offentliga beslutsfattandet. Därför har regeringen sedan i våras tagit ett nytt och tydligare grepp om frågorna.

Bland annat har Brottsförebyggande rådet fått två uppdrag inom området. Det ena, som delredovisades häromveckan, tar sikte på systemhotande aktörer som utövar otillåten påverkan mot förtroendevalda, politiska partier och beslutande församlingar. Det andra ska redovisa vad möjliggörare eller insider har för roll och funktion för brottslig verksamhet som begås av kriminella nätverk.

Domstolsverket, Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten ska inom kort redovisa sina uppdrag om hur säkerhetsarbetet kan förstärkas i syfte att bland annat motverka otillåten påverkan riktad mot rättsväsendet.

Även den straffrättsliga regleringen ingår naturligtvis i detta bredare grepp för att bekämpa otillåten påverkan och korruption. I augusti trädde lagändringar i kraft som stärker det straffrättsliga skyddet för journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner.

I Regeringskansliet pågår dessutom arbetet för att tillsätta den tidigare aviserade utredningen som ska se över regleringen av korruptionsbrotten och tjänstefelsansvaret. Utredningen ska lägga fram skarpa lagstiftningsförslag för att bland annat säkerställa att den straffrättsliga lagstiftningen är effektiv, ändamålsenlig och anpassad till Sveriges internationella åtaganden. Inom ramen för utredningen ska även den EU-rättsliga lagstiftningen på korruptionsområdet, som just nu förhandlas i Bryssel, beaktas.

Som ett led i arbetet att motverka infiltration av den offentliga förvaltningen avser regeringen också att i närtid tillsätta en utredning som skyndsamt ska se över utökade möjligheter till registerkontroll.

Jag kan även nämna att Rådet mot organiserad brottslighet, där jag själv är ordförande, vid det senaste mötet den 6 december tillsammans med en lång rad myndigheter särskilt diskuterade åtgärder för att motverka otillåten påverkan och infiltration från organiserad brottslighet.

Det kan nämnas att i samband med att nuvarande handlingsplan mot korruption i den offentliga förvaltningen löper ut vid årets slut avser regeringen att ta fram en ny handlingsplan som tar ett brett grepp om arbetet mot korruption och otillåten påverkan.

Ett ytterligare lager på det jag nu har lyft fram är frågan om förstärkt insyn i finansieringen av politiska partier och transparens i kontakterna mellan politiska beslutsfattare och lobbyister, där en parlamentariskt sammansatt kommitté sedan i somras genomför en översyn och överväger behov av ytterligare reglering.

Allt detta är några exempel på ett bredare grepp mot otillåten påverkan och korruption – där alltså arbetet inom regeringen redan pågår.

Anf. 62 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Herr talman! Jag tackar justitieminister Gunnar Strömmer för svaret. Det är glädjande att han tar sig an frågorna. Jag noterar att en del av arbetet utgör en fortsättning på de initiativ som den tidigare socialdemokratiska regeringen tog fram och även på det som är föremål för arbete inom Europeiska unionen på ett bredare plan.

En bred parlamentarisk uppslutning är som jag kan se av avgörande betydelse för att långsiktigt nå framgång. I detta fall har jag ingen anledning att tro annat än att det också är Gunnar Strömmers utgångspunkt. Det handlar ytterst om människors tilltro och förtroende för samhällets institutioner, och i detta arbete utgår jag från att vi båda är besjälade av att nå framåt.

Även om Sverige i internationella index och rankingar tillsammans med våra grannar som Danmark, Norge och Finland tillhör länder med minst korruption så är inte heller vi förskonade. Det interpellationen hänvisar till är de oroande tendenser att krafter med kopplingar till organiserad brottslighet riskerar att ge sig in i välfärds- och samhällssystemet.

De senaste åren har vi nått av uppgifter att kriminella nätverk försökt ta sig in i det offentliga. Det kan ske genom påtryckningar mot offentliga tjänstemän att dela information eller skriva ut intyg eller genom att skrämma till passivitet. Det rör sig om såväl statliga som kommunala myndigheter.

Ett aktuellt exempel är den nyligen avkunnade domen i Attunda tingsrätt mot en kvinnlig tjänsteman som läckte uppgifter till utomstående och dömdes för grovt brott mot tystnadsplikten, ett lagstiftningsarbete som den förra regeringen för övrigt påbörjade.

De som arbetar närmast människor i vardagen, exempelvis socialsekreterare, tillståndshandläggare men också politiska beslutsfattare, kanske främst i mindre eller medelstora kommuner, är ofta de som är mest utsatta.

Jag har för egen del mött företrädare och tjänstemän i kommuner, även skolledare, som beskrivit situationer där hat och hot förekommit från anhöriga eller på annat sätt berörda att utöva påtryckning kring enskilda fall och ärenden.

Den oberoende ideella organisationen Transparency International, med en rad experter på området kopplade till sig, har framhållit att de största

riskerna inom den offentliga sektorn för korruption är upphandling och så kallad vänskapskorruption med både intressekonflikter och utnyttjande av ställning och makt.

Den tidigare regeringen gav för tre år sedan Statskontoret i uppdrag att främja en god förvaltningskultur och myndigheters arbete mot korruption. I det uppdraget ingick att lämna lägesbilder och utveckla stöd, och en slutrapportering skulle ligga klar under innevarande år.

Så sent som i förra veckan fick jag vid konstitutionsutskottets möte med Statskontoret information om arbetet. Jag noterade också att slutrapporten *Steg för steg – Myndigheternas arbete mot korruption är under utveckling* lades fram. Den visar på fortsatt behov av aktivt förebyggande arbete.

När det gäller regeringens styrning och förväntningar på myndigheterna i arbetet framhålls i rapporten att det finns behov av förtydliganden. Det som identifieras är ledning och organisering, kunskap och medvetenhet, risker och riskanalyser samt konkreta åtgärder.

Statskontoret fokuserar framför allt på de statliga myndigheterna och menar att det saknas en statlig myndighet med samordnande ansvar och föreslår att en grupp av myndigheter med samlad expertis får i uppdrag att fortsätta att följa upp arbetet. Det är som sagt både i en regional, en kommunal och en statlig dimension som frågorna berörs.

Justitieministern nämner i sitt svar mötet den 6 december med Rådet för organiserad brottslighet, där han själv är ordförande. Vilka frågor tar han med sig från det mötet? Kan vi förvänta oss några initiativ framöver utifrån vad som specifikt togs upp den 6 december?

Anf. 63 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Tack, Per-Arne Håkansson, för möjligheten att få diskutera de här angelägna frågorna här i kammaren!

Låt mig först instämma helt och hållet i den beskrivning av verkligheten som Per-Arne Håkansson gör. Det råder ingen som helst tvekan om att systemhotet i den grova organiserade brottsligheten – alltså de konsekvenser denna brottslighet får utöver dem för enskilda brottsoffer – i inte så liten utsträckning handlar om just risken för infiltration, påtryckningar och hot. Det riktas mot både offentliga tjänstemän och företrädare för politiska partier.

Vi har sett exempel i socialtjänsten, på stadsbyggnadskontor och i delar av den kommunala förvaltningen som hanterar försörjningsstöd. Vi har också sett exempel i fritidsverksamhet som kommuner lägger ut på andra aktörer och i politiska partier, där man inte har kunnat vara säker på att det inte har förekommit infiltration av olika kriminella aktörer.

Allt detta innebär – utöver den utsatthet det innebär för de offentliganställda som blir föremål för den här typen av utpressning, hot eller påtryckningar – stora risker för integriteten i det offentliga beslutsfattandet. Ytterst innebär det också stora risker för medborgarnas tillit till det offentliga.

De exempel som Per-Arne Håkansson tar upp från rättsväsendet understryker att inte heller rättsväsendet kan vara säkert på att inte bli föremål för den här typen av verksamhet. Därför har det varit viktigt för mig att ge tydliga uppdrag till domstolsväsen, åklagarväsen med mera att arbeta

mycket metodiskt och målmedvetet med att höja säkerheten både för enskilda medarbetare och för verksamheterna som sådana.

Jag skulle också vilja ta fasta på två andra delar. Först gäller det mötet med myndigheten den 6 december. Vi har haft ett väldigt bra utbyte under de tolv månader jag kan överblicka. Det gäller också många myndigheter som ligger utanför Justitiedepartementets portfölj, alltså skatteverk, försäkringskassa, kronofogde, arbetsförmedling och så vidare. Det här är ju i högsta grad ett gemensamt problem för det offentliga.

Jag upplever att vi har haft två huvudströmmar i diskussionen. Den ena har handlat om vikten av att riva sekretesshinder mellan myndigheter så att man kan dela information för att skapa en större robusthet i samspel mellan varandra och även bli mer offensiv och trycka tillbaka den grova organiserade brottsligheten, inklusive den typ av aktiviteter som vi nu talar om.

Det andra vi diskuterade mycket på mötet den 6 december var hur vi kan skapa ett större skydd runt enskilda medarbetare i det offentliga. Det handlar om dem som är längst ut i kapilläerna – de som möter de kriminella aktörerna. Hur ökar vi skyddet för dessa medarbetare samtidigt som vi inte äventyrar transparensen i det offentliga och medborgarnas möjligheter till ansvarsutkrävande? Det var ramen för diskussionen.

Vi talade till exempel om den utredning som kommer att leverera förslag i januari och som tar sikte på just offentliganställdas utsatthet och hur man på olika sätt kan värna deras integritet men också skydda dem på ett annat sätt än i dag. Det var ett viktigt medskick som jag fick den 6 december och som jag tog med mig från mötet.

Allra sist vill jag säga att vi kommer att ta ett brett straffrättsligt grepp om de här frågorna på det nya året. Jag vill ändå understryka att det viktigaste är det preventiva förebyggande arbetet, som egentligen inte handlar om straffen. Därför vill jag rikta särskilt fokus på den handlingsplan mot korruption som vi tar fram nu under vårterminen. Den kommer att vara ett otroligt viktigt verktyg för det offentliga i hela landet.

Anf. 64 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Herr talman och justitieministern! Jag skulle vilja uppehålla mig kring en av ursprungsfrågorna i interpellationen, som också berörs här. Den förra socialdemokratiska regeringen tillsatte en utredning med uppgift att göra en översyn som förutom den statliga nivån även skulle inbegripa regional och kommunal verksamhet samt näringsliv med särskilt fokus på verksamhet som är offentligt finansierad. Denna utredning valde regeringen att lägga ned med hänvisning till att man ville åstadkomma ett bredare omtag om frågorna.

I detta sammanhang kan nämnas att det redan 2018, vad jag förstår, togs fram en överenskommelse mellan Sveriges Kommuner och Regioner, Vårdföretagarna och Fremia i samråd med näringslivets organ och Institutet mot mutor. Syftet har varit att vända sig till verksamma aktörer inom vård och omsorg, personlig assistans-sektorn och andra som helt eller delvis finansieras av offentliga medel.

Överenskommelsen som slutits får ses som ett komplement och en vägledning utöver gällande lagar kring mutbrott. Som jag ser det är satsningar, vilket justitieministern nämner, på kunskap, medvetenhet och kompetensutveckling kanske lika viktiga som ytterligare straffskärpningar.

Utifrån frågan vill jag säga att det nu har gått nästan ett år sedan den förra regeringens utredning om korruption lades ned, och ungefär samma svar ges kring frågan som var fallet när den senast togs upp här i kammaren. Det var den 8 februari, då min kollega Eva Lindh ställde frågan. Sedan har jag själv också tagit upp detta i en frågestund och fått svaret att beredning pågår.

Det har gått ett år, och den utredning som justitieministern valde att lägga ned för drygt ett år sedan hade vid det här laget nästan varit klar och kanske kunnat utgöra ett väl underbyggt underlag till den nya utredning som ni sagt er vilja tillsätta.

Två frågor som ofrånkomligen kommer upp är: Varför har det dragit ut på tiden? Och vad kommer det omtag som aviserats konkret att innebära?

Anf. 65 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Vad gäller den utredning som vi lade ned kan man säga att den hade sina poänger. Vad jag möjligen själv tyckte var en svaghet var att det var en väldigt kartläggande och bred utredning. De skarpare lagstiftningsfrågorna, både EU-rättsliga och straffrättsliga, fanns inte med.

Vi valde att skära frågorna på en annan ledd och att lägga ut kartläggningssuppdragen på myndigheter, till exempel på Brottsförebyggande rådet, för att i det formatet få till stånd kartläggningar av en lång rad av de problem som vi nu talar om för att sedan ta hand om de lagstiftningsmässiga frågorna i särskild utredningsform. Det är riktigt att direktiven färdigställs i detta nu, och jag ser fram emot att utredningen ska komma på plats under nästa år.

Direktiven tar sikte på de svenska korruptionsbestämmelserna men skrivs också i ljuset av den händelseutveckling på området vi har sett på EU-nivå – även under det här året. Det har alltså tillkommit bakgrundsunderlag för en sådan här utredning.

Den ska också ta med frågor om tjänstemannaansvar, det vill säga en väldigt viktig del i det som handlar om korruption. Det handlar om att motverka korruption genom transparens, öppenhet, uppföljning och ansvarsutkrävande, och det gäller förstås också ansvaret för beslutsfattandet i det offentliga. Vi tycker att det finns stora poänger med att behandla de här frågorna gemensamt, och det är det som ska ske på det nya året.

Låt mig understryka något som jag uppfattar att också Per-Arne Håkansson är inne på i sina inlägg: Det straffrättsliga är naturligtvis viktigt, för det sätter de yttersta gränserna för det tillåtna och beskriver konsekvenserna för den som ägnar sig åt korruption eller annat otillbörligt agerande på det här området. Men det är klart att det också ska handla om det preventiva, det förebyggande, arbetet. Det är ju det som framför allt ska förhindra att korruption, infiltration och andra påtryckningar äger rum.

Jag vill därför fästa uppmärksamhet på den handlingsplan som kommer att tas fram under Finansdepartementet, men i samspel med Justitiedepartementet, under våren. Man kan säga att den tar fasta på en del synpunkter som har framkommit från myndighetshåll när man har granskat svenska handlingsplaner på området. Synpunkterna har gällt att de har varit ganska deskriptiva men inte särskilt åtgärdsinriktade och konkreta.

Det vill vi nu råda bot på med en ny handlingsplan mot korruption och otilbörlig påverkan som också är handlingsorienterad och konkret och som ska kunna ge en mycket konkret vägledning för myndigheter, kommuner, regioner och andra aktörer i det offentliga när det gäller att skapa en robusthet och ett förebyggande arbete när det kommer till den här typen av allvarliga problem.

Anf. 66 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Herr talman! Tack för svaret, Gunnar Strömmer! Det är välkommet med fortsatt fokus på dessa frågor. Det finns all anledning att ta vara på de erfarenheter som gjorts och den kunskap som tagits fram under den här tiden när frågorna kanske har haft ett särskilt fokus och lyfts upp, som nämndes, på initiativ av den förra regeringen. Vi har visselblåsarlagen, som infördes 2021 och som innebär att enskilda medarbetare ska kunna larma om missförhållanden på en arbetsplats. I svaret nämns också lobbning, som kan bli nästa fråga att analysera och arbeta med.

Som jag ser det har vi ett gemensamt ansvar som politiska företrädare att verka för att tilltron till samhällets funktioner upprätthålls, liksom för ökad medvetenhet om vikten av det som för många medborgare tycks självklart: öppenhet och lika behandling inför lagar och regler.

En av Sveriges viktigaste tillgångar, också i ett internationellt perspektiv, har länge varit den höga kvaliteten i vårt lands offentliga förvaltning. Jag ser det som angeläget att vi fortsätter att jobba framåt med dessa frågor för att stärka tilltron till och förtroendet för det svenska samhällssystemet.

Tack för diskussionen så här långt! En del frågor lär vi återkomma till framöver.

Anf. 67 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Än en gång tack till Per-Arne Håkansson för möjligheten att få diskutera dessa viktiga frågor i dag!

Det finns frågor här i världen där det kan finnas ett egenvärde i att ha viss debatt, meningsskiljaktigheter och åsiktsskillnader. Just detta är väl dock ett typexempel på ett allmännyttigt område där vi har ett väldigt starkt intresse av att arbeta tillsammans över partigränserna för att skapa ett robust skydd både för det offentligas integritet och för medborgarnas tillit till det offentliga. I det ligger verkligen att ta fasta på och bygga vidare på det arbete som både tidigare regeringar och andra aktörer har gjort.

Jag vill ta fasta på värdet av den breda parlamentariska förankringen. Vi har exempelvis tillsatt en parlamentarisk utredning där alla åtta partier i riksdagen ingår när det gäller finansieringen av politiska partier. Där finns också närbesläktade frågor, till exempel om så kallad lobbning i ljuset av erfarenheter från EU-parlamentet.

Dessa frågor är inte jätteenkla att reglera på ett bra sätt. Det finns alltid motstående intressen. Men det är väldigt löftesrikt att de tas om hand i ett brett politiskt sammanhang där alla riksdagspartier ingår. Det hoppas jag ska kunna vara ett grundackord också i hela det breda arbetet utanför den utredningen på det här området under resten av mandatperioden.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2023/24:247 om åtgärder för att hindra gängkriminella från att driva företag

Anf. 68 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Mattias Vepsä har frågat mig vad jag och regeringen avser att göra för att se till att gängkriminella inte får möjlighet att driva bolag och på det viset lura samhället på skattepengar.

Den organiserade brottsligheten i Sverige är samhällshotande, och regeringen lägger ett utomordentligt stort fokus på att bekämpa den. Regeringens arbete går ut på att slå hårt mot gängens grova våld, att stoppa nyrekryteringen av barn och unga och, inte minst, att strypa den kriminella ekonomin. Genom att strypa tillförseln av pengar till den organiserade brottsligheten kan vi slå sönder gängens strukturer.

Jag ser allvarligt på att företag används för att begå brott. Denna brottslighet leder till att samhället går miste om betydande skatteintäkter och drabbas av stora förluster, till exempel genom bedrägerier mot välfärdsystemen. Vidare riskerar hederliga näringsidkare att slås ut när de tvingas konkurrera mot aktörer som inte följer reglerna. De vinster som genereras med bolag som brottsverktyg finansierar dessutom annan grov brottslighet. Sammantaget är den grova organiserade brottslighetens infiltration av näringslivet systemhotande. Det är därför mycket angeläget att motverka att företag används som brottsverktyg.

I somras tog jag emot betänkandet *Bolag och brott*, där det föreslås att Bolagsverket ska få en tydligare kontrollerande roll vad gäller uppgifterna i verkets register. I utredningen föreslås att Bolagsverket ska arbeta mer systematiskt för att upptäcka så kallade målvakter som används för att dölja de verkliga aktörerna bakom den brottsliga verksamheten. Utredningens förslag innebär även bättre möjligheter för Bolagsverket att samverka med andra myndigheter i brottsförebyggande syfte. I betänkandet föreslås också att företagskapning ska kriminaliseras och att straffet för brott mot målvaktsförbudet ska skärpas. Utredningens förslag har varit ute på remiss, och remisstiden gick ut så sent som i fredags.

Den organiserade brottsligheten måste bekämpas med hela samhällets samlade förmåga. Regeringen vill därför förbättra möjligheterna till informationsutbyte mellan myndigheter och andra för att stoppa den ekonomiska brottsligheten.

I slutet av oktober tog jag emot betänkandet *Ökat informationsflöde till brottsbekämpningen*. Där föreslås att statliga myndigheter, kommuner och regioner samt skolor ska få en skyldighet att lämna uppgifter till brottsbekämpande myndigheter. De förslagen är nu ute på remiss. I mitten av oktober tillsatte vi dessutom en utredning som ska överväga och föreslå en generell möjlighet för myndigheter att lämna uppgifter som omfattas av sekretess till skydd för enskilda till en annan myndighet.

Gängen drivs av pengar. För att trycka tillbaka den organiserade brottsligheten kommer regeringen därför även fortsatt att lägga ett utomordentligt stort fokus på att slå sönder den kriminella ekonomin och bekämpa ekonomisk brottslighet av alla slag. Bara så kan vi återupprätta tryggheten och därmed slå vakt om friheten i Sverige.

Anf. 69 MATTIAS VEPSÄ (S):

Herr talman! Tack, justitieministern, för ditt svar! I stora delar, jag skulle nog säga samtliga delar, instämmer jag i svaret. Det är bra att regeringen här redovisar åtgärder i några av de frågor där den tidigare regeringen hade tillsatt utredningar och i andra delar berättar vad strategin framåt skulle kunna vara för att motverka att kriminella ska kunna driva företag.

Det som föranledde min fråga och den här interpellationsdebatten var en särskild nyhetshändelse för någon vecka sedan där det framkom att en av tio gängkriminella driver företag här i Stockholm. Vi har lång väg kvar innan vi har ett system där vi har kontroll och kan se till så att gängkriminellas finansiering stryps.

Jag skulle vilja bredda debatten lite grann. Jag tycker att den handlar om flera olika saker. Delvis handlar den absolut om företagsformer, bolagsformer och kontrollmöjligheter för myndigheterna. Precis som justitieministern nämner finns det en rad förslag i *Bolag och brott*. De lästes upp från talarstolen och går att ta del av i den remiss som varit ute. De är i stora delar intressanta, och vi får se när det kommer en proposition på bordet.

Det är också viktigt att ha kontroll i välfärdssystemen, en av de sektorer där allt fler varnar för utvecklingen. I SVT:s *Aktuellt* den 3 oktober säger man att välfärdssystemen är under attack av de kriminella gängen. Är det på någon punkt jag tror att vi behöver sluta vara naiva är det just när det kommer till våra välfärdssystem, som är som en öppen kran där det går att plocka ut skattepengar ur systemet genom fri etableringsrätt, lagen om valfrihetssystem och bristande kontroll.

Här i Region Stockholm, som mycket av debatten i dag handlar om, görs nu ett jobb för att få bukt med felaktiga utbetalningar och välfärdsfusk. Redan förra året, under första året med ny majoritet, lyckades man ta hand om 100 miljoner kronor som tidigare gått ut i felaktiga utbetalningar eller rent och skärt fusk. Det finns siffror som pekar på att 15–20 miljarder kronor årligen kan kopplas till välfärdsbrott.

I mitt första inlägg vill jag fråga justitieministern om han delar uppfattningen att det finns åtminstone två sidor i den här debatten. Det handlar om bättre kontroll på de system och regler som gäller för hur man får driva företag och vilka kontrollmöjligheter som ska finnas från myndigheterna.

Men ser ministern och regeringen också ett behov av att strypa finansieringsmöjligheterna från välfärden? Ser ministern, liksom jag gör, att vi har ett system med fri etableringsrätt med svår kontroll och att det i dag finns oseriösa aktörer där? Allt fler myndigheter, journalister, debattörer, seriösa företagare, branschorganisationer och inte minst skattebetalare undrar när det är dags att ta tillbaka kontrollen i välfärden och se till att de kriminella inte längre har en finansieringskälla.

Anf. 70 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Tack, Mattias Vepsä, för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna i dag!

När vi nu ska trycka tillbaka den grova organiserade brottsligheten är det viktigt att göra det på flera fronter samtidigt. Därför vilar regeringens plan på tre distinkta delar.

Den första är förstås att slå mot det grova våldet – skjutningarna och sprängningarna. Det är A och O att slå mot det. Den andra är att strypa den

kriminella ekonomin, det vill säga det som driver kriminaliteten och göder de kriminella nätverken. Den tredje är förstås att bryta nyrekryteringen av barn och unga in i de kriminella gängen. Vi måste jobba metodiskt på alla tre fronter.

Ett år efter valet och med en ny regering kan jag konstatera att vi har tagit enormt många initiativ i var och en av dessa tre delar, ägnade åt att kunna vända utvecklingen och trycka tillbaka brottsligheten framöver.

När det gäller den ekonomiska brottsligheten och den kriminella ekonomin vet vi att narkotikahandeln är en huvudinkomstkälla för de kriminella gängen. Men de ekonomiska bedrägerierna har i hög grad gått om narkotika som primär intäktskälla för de kriminella nätverken. Det är en bredd av aktiviteter där företag inte minst används som brottsverktyg. Men det handlar också om bedrägerier på annat sätt, exempelvis mycket systematisk bedrägeriverksamhet som riktas mot äldre personer med mera.

Jag kan försäkra Mattias Vepsä att den här regeringen inte kommer att tveka att göra det som krävs för att trycka tillbaka och strypa den kriminella ekonomin. Det kommer vi att göra genom nya och effektiva verktyg till brottsbekämpningen, för att kunna slå mot den kriminella ekonomin, men också genom att på andra sätt strypa tillgången till offentliga medel.

En ny utbetalningsmyndighet kommer snart på plats, ägnad åt att få kontroll på utbetalningarna från det allmänna, att försvåra för fusk och utnyttjande av de offentliga bidragssystemen och att värna skattebetalarnas pengar.

Det handlar också om ökad tillsyn och tillståndsplikt i fler fall, också när det gäller privata aktörers medverkan i den offentliga välfärden. Vi är öppna för att göra det som krävs. I den delen vill jag dock göra en invändning. Jag har inget som helst problem med tillståndsplikt, effektiv tillsyn, strama regler, revision, allt som kan säkerställa att skattebetalarnas pengar används till välfärd och inte till annat. Det gäller oavsett om det handlar om offentliga eller privata aktörer i välfärden.

Däremot måste jag säga att referensen till Stockholm onekligen tydliggör en skillnad. Jag upplever att Socialdemokraterna gärna vill använda kampen mot kriminaliteten som en sorts ursäkt för att åstadkomma någonting annat som Socialdemokraterna gärna vill åstadkomma: att strypa medborgarnas inflytande över välfärden. Det handlar om den enskildes och familjens möjligheter att genom egna val påverka var man ska gå till tandläkaren, var barnen ska gå i förskolan och vilken vårdcentral man ska gå till.

Det är viktigt att förstå att kärnan i den svenska välfärdsmodellen är å ena sidan den offentliga finansieringen, som gör att det inte är en plånboksfråga, å andra sidan medborgarens möjlighet att själv påverka de viktigaste livsvalen som också rör välfärden. Vad jag har sett som medborgare i Stockholm det senaste året är tyvärr inte en av allmännyttiga skäl driven kamp mot kriminalitet utan en ideologiskt betingad nedstängning av medborgarnas valfrihet. Det gäller alltifrån anorexivård till ambulansvård och annat.

Om det är det som debatten ska handla om vill jag försäkra Mattias Vepsä om att vi har en konflikt. Det kommer nämligen inte att trycka tillbaka kriminaliteten. Det kommer däremot att undergräva medborgarnas egenmakt och valfrihet.

Anf. 71 MATTIAS VEPSÅ (S):

Herr talman! Stockholm är stort. Om vi tittar på hela Stockholmsregionen kan vi ägna lite tid åt att rikta blicken mot Södertälje. Det är en kommun som under lång tid har arbetat för att få bukt med de utmaningar som grov organiserad brottslighet av ganska stor omfattning innebär för en kommun.

Vi kan titta på den Paxrapport som släpptes för snart ett år sedan. Jag tror att det finns en ganska bred samstämmighet om den strategi man har över blockgränserna. Både moderater och socialdemokrater, som numera styr Södertälje, är överens om att det finns stora utmaningar. Exempelvis ledde införandet av LOV till ganska kraftiga kostnadsökningar i äldreomsorgen. Oseriösa aktörer kunde lura till sig miljoner på äldres bekostnad. I stället för att ge hemtjänst och vård i hemmet kunde kriminella lura till sig pengar.

På lokal nivå är vi överens om att det handlar om att kunna erbjuda möjlighet till god välfärd med olika inslag av val men också om att komma till rätta med naiviteten det handlar om när man har en i stort sett öppen kran ur välfärdssystemen kopplad till företagets möjligheter att etablera sig. I det kan de oseriösa företagen lura till sig miljoner. I den bemärkelsen ser jag inte att vi har en regering som när det kommer till kritan gör allting för att få ordning, reda och kontroll i välfärden.

Ibland när jag står i talarstolen här i Sveriges riksdag eller då och då tar debatten utanför får jag en känsla av att regeringen visserligen agerar kraftfullt för att komma till rätta med den grova organiserade brottsligheten. Som jag sa delar vi uppfattningen att man måste strypa finansieringen, få bort våldet och bryta nyrekryteringen. Men som många gånger tidigare känner jag även här i dag att man å ena sidan pratar om det kraftfulla arbetet men å andra sidan gör något helt annat.

De senaste veckorna har det varit en debatt om att regeringen nu går fram med ett förslag om att ändra i föräldraförsäkringen för att det ska gå att överlåta föräldraansvarsdagar på i stort sett vem som helst. Vad säger regeringens egna myndigheter i frågan? Ekobrottsmyndigheten slår larm och säger att det massivt ökar sårbarheten i våra välfärdssystem och att välfärden har blivit en bankomat för oseriösa.

Vi har alltså en debatt här i dag om att hindra gängkriminella från att driva företag och om att se till att vi har kontroll på och ordning och reda i våra välfärdssystem. Jag instämmer i justitieministerns engagemang i frågan. Men jag undrar varför justitieministern å ena sidan driver en stenhård kamp medan socialförsäkringsministern å andra sidan öppnar upp välfärdssystemen på ett sådant sätt att de egna myndigheterna slår larm och säger: Det här är allt annat än att ha kontroll. Det här är allt annat än att strypa de organiserade brottslingarnas möjligheter att ta ytterligare pengar ur välfärdssektorn.

Anf. 72 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag tar gärna Södertälje som utgångspunkt. Södertälje är en oerhört intressant kommun. Man har under lång tid arbetat metodiskt och systematiskt mot den grova organiserade brottsligheten. Snart sagt alla de problem som vi nu diskuterar, också vad gäller ekonomisk brottslighet, finns det exempel på i Södertälje, inklusive – det vill jag understryka – framgångsrika åtgärder för att trycka tillbaka den brottsligheten.

Det råder ingen som helst tvekan om att de stora grepp vi nu tar när det gäller möjligheterna att skapa ökat skydd för medarbetare i det offentliga baseras på erfarenheter från Södertälje och andra kommuner. De grepp vi nu tar när det gäller att göra det möjligt för kommuner och andra att göra bakgrundskontroller på medarbetare, för att säkerställa att man inte får en kriminalitet på insidan i verksamheterna, baseras inte minst på erfarenheterna från Södertälje.

Det råder ingen som helst tvekan om att det i delar av välfärden där det varit möjligt att etablera sig fritt också har uppstått stora problem. Ett sådant mycket påtagligt problem gäller assistansersättningen. Det är viktigt att det inom regler för upphandling och etablering ryms såväl granskning och kontroll som tillsyn och tillståndsplikt i de fall det är lämpligt, men jag vill understryka att det finns en viktig skiljelinje här. Den är att vi såklart måste fortsätta sträva efter att utforma välfärdssystemen så att de också fungerar väl för den hederliga medborgaren.

Hur en familj ska dela upp sin tid i ett läge då barnen är små är en väldigt angelägen välfärdspolitisk fråga om att åstadkomma bättre balans, större frihet och möjlighet för familjen att få ihop tillvaron. Det kan vi inte ställa i motsatsförhållande till kontroll, revision och tillsyn, för då äventyrar vi andra värden.

Jag tycker att det blir vanskligt när just Stockholm – inte minst det nya styret i regionen – pekas ut som ett föredöme. Under förevändning att vilja motverka exempelvis kriminalitet stänger man ju en av medborgarna oerhört uppskattad och väldigt framgångsrik verksamhet som ägnas åt anorexivård. Man ger sig också på privata företag som har bidragit till ambulansvården och tar tillbaka en sjukvårdsrådgivning som har bedrivits på ett mycket framgångsrikt sätt i privat regi utan att ha en plan för hur det ska hanteras när det offentliga nu tar över.

Det är alltså inte ett uttryck för en genomtänkt strategi för att trycka tillbaka vare sig grov organiserad brottslighet eller enskilda näringsidkare som ägnar sig åt att på ett ohederligt sätt skära emellan i välfärden, utan det är någonting annat. Det gäller ju en mycket klassisk fråga, nämligen att minska medborgarnas valfrihet, egenmakt och möjligheter att påverka sin egen tillvaro.

Jag är beredd att varje dag i veckan diskutera de privata aktörernas medverkan i välfärden och vilka krav vi måste ställa för att säkerställa att skattebetalarnas pengar går till välfärd och inte till brottsvinster, men jag tänker inte ta det som förevändning för att slå undan benen för medborgarna och deras egenmakt och valfrihet.

Anf. 73 MATTIAS VEPSÄ (S):

Herr talman! Om regeringen i varje givet läge hade fredat välfärden hade de inte drivit in 21 av 21 regioner i en sjukvårdskris. Då hade de kanske matchat de krav som finns på att kompensera regionerna och särskilt sjukvården för de stigande kostnaderna i och med inflationen. Det har vi socialdemokrater sett, och i vårt alternativ till budget pekar vi också ut det som viktigt. Vi lägger in en särskild, ny princip för att kompensera välfärden för stigande kostnader som kommer sig av inflationen.

Det går ju att prioritera att se till att välfärden fredas, om vi nu ska ha en välfärdspolitisk debatt. Men det här handlar framför allt om att bekämpa grov organiserad brottslighet och gängens möjlighet att ta pengar ur välfärdssektorn.

Jag är inte riktigt nöjd, för jag fick inget svar på hur ministern ser på att regeringens egna myndigheter larmar om sårbarheten i exemplet som gäller att göra om föräldraförsäkringen och göra det möjligt att överlåta föräldradagar som det föreslås. Det skulle bli svårt att kontrollera. Fler och fler anser att vår välfärd har blivit en bankomat som försörjer gängkriminella i deras verksamhet.

Jag önskar ett ordentligt svar från ministern på frågan vad regeringen avser att göra för att tappa igen. Vi delar ju uppfattningen att man måste ha kontroll, och det är därför Region Stockholm har gått fram och tagit hand om 100 miljoner. Södertälje har under socialdemokratiskt styre gjort en rad insatser under både socialdemokratiska och moderatledda regeringar. Vi måste göra mer. Vi är överens om det, men vad gör regeringen för att få stopp på läckaget ur välfärden?

Anf. 74 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Återigen tack, ledamoten, för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna i dag! Vi måste som sagt både slå mot det grova organiserade våldet och strypa den kriminella ekonomin. Vi måste förstås bryta nyrekryteringen av barn och unga till de kriminella gängen. Allt detta måste vi göra samtidigt för att bryta utvecklingen av en mycket destruktiv och systemhotande brottslighet.

När det gäller att strypa den kriminella ekonomin måste vi göra flera olika saker. Det handlar om att ge effektiva verktyg till brottsbekämpningen så att den kan förhindra och förebygga men också upptäcka och klara upp den här typen av brott och lagföra dem som ägnar sig åt den brottsligheten. Vi måste förstås med tillsyn, tillståndsgivning och utbetalningsmyndighet – de verktyg som står till statens förfogande – säkerställa att kontrollen över hur välfärdsmedlen används blir så vattentät att kriminella aktörer inte kan agera så att skattebetalarna förlorar pengar och viktig välfärd undergrävs över tid liksom kanske tilliten till välfärdsordningen. Det är oerhört viktigt.

Det är också viktigt att dra en skiljelinje mot reformer som inte har sådana syften. Det menar jag att vi som medborgare i Stockholm har fått se under det senaste året när det gäller en rad exempel på attacker mot aktörer, också privata, som verkligen bidrar till välfärden och inte på något sätt ägnar sig åt kriminalitet eller skär emellan. Det handlar om alltifrån anorexivård till sjukvårdsupplysning och ambulanssjukvård, och det är någonting helt annat än det vi talar om i dag. Det är ju en ideologiskt motiverad inskränkning i medborgarnas egenmakt och valfrihet, och det kommer jag aldrig att göra mig till allierad i. Däremot kan jag varje dag i veckan diskutera hur vi ska komma åt de oseriösa inslagen och de företag som ägnar sig åt att bedra medborgarna och välfärdssystemet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2023/24:248 om högerextremism i gejmingsvärlden

Anf. 75 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Mattias Vepsä har frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att öka kunskapen om högerextremism i gejmingsvärlden och för att bekämpa högerextremismen online.

Våldsbejakande och antidemokratiska budskap förekommer i flera olika former på nätet. Efter Hamas attack mot israeliska civila har vi sett en ökning av hyllningar av attacken och uppmaningar till våld på flera olika plattformar.

Säkerhetspolisen beskriver i sin senaste årsbok hur våldsbejakande extremister förekommer på sociala onlineplattformar, inklusive streaming- och spelplattformar. Hat och konspirationsteorier sprids, och våldsbejakande extremister kan påverka barn och unga som kan radikaliseras av deras budskap. En nyligen genomförd enkätundersökning av spelkulturförbundet Sverok visar också på en oroande framväxt av högerextremism i gejmingsvärlden.

Regeringen och myndigheterna tar radikaliserings och rekrytering till våldsbejakande extremism på nätet på allra största allvar. Sedan sommaren 2022 gäller Europaparlamentets och rådets förordning om åtgärder mot spridning av terrorisminnehåll online, den så kallade TCO-förordningen, som syftar till att få bort terrorisminnehåll från inte minst sociala nätverk. Ytterst kan Polismyndigheten utfärda en avlägsnandeorder. Även om TCO-förordningen inte gäller spelplattformar ser vi en klart ökad aktivitetsnivå bland EU:s medlemsstater för att få bort terrorisminnehåll.

Barn och unga ska kunna delta i olika sociala medier och på spelplattformar och känna sig trygga. Plattformföretagens eget arbete är därför viktigt. Många gånger har de själva störst möjligheter att agera mot olagligt material i form av bland annat terrorisminnehåll, eftersom materialet i regel strider mot deras användarvillkor. Plattformarna kan dessutom agera även mot annat material som strider mot deras användarvillkor.

I slutet av november träffade jag några av de större onlineaktörerna tillsammans med Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Det är tydligt att det finns allvarliga problem med spridning av olagligt material på nätet och att det finns behov av att utveckla samarbetet, både nationellt och inom EU.

Samhället behöver också mobilisera för att stärka motståndskraften bland barn och ungdomar för att bryta radikaliserings och motverka rekrytering till våldsbejakande extremism. Yrkesverksamma inom bland annat skola, fritidsverksamhet och socialtjänst behöver ha tillgång till kunskap om den propaganda som sprids i digitala miljöer, inklusive på olika spelplattformar, men även få tillgång till rätt verktyg för att kunna förebygga hat, hot, våldsbejakande extremism och terrorism, även i digitala miljöer. Sedan 2022 har Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, ett permanent uppdrag att kartlägga våldsbejakande extremism och rasism i digitala miljöer. Center mot våldsbejakande extremism, CVE, vid Brottsförebyggande rådet fyller en väldigt viktig funktion i att ge behovsanpassat stöd till lokala aktörer och bidra till högre effektivitet i de förebyggande insatserna.

Fler samhällsaktörer behöver göra mer, var för sig och tillsammans, för att motverka våldsbejakande extremism. Som nämnts är skolan en viktig aktör. Skolverket erbjuder skolorna stöd i arbetet mot intolerans och extremism inom ramen för arbetet med skolans demokratiuppdrag. I augusti beslutade regeringen om ett tilläggsdirektiv till Skolsäkerhetsutredningen som innebär att utredaren ska kartlägga och analysera vilka uppgifter som kan behöva utbytas mellan skola, socialtjänst och brottsbekämpande myndigheter i brottsförebyggande syfte.

Avslutningsvis skulle jag vilja lyfta fram att regeringen arbetar intensivt med att ta fram en ny samlad strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism. Strategin kommer även att ta höjd för det mer komplexa hotet och de nya samhällsproblem som finns med till exempel spridningen av falska uppgifter och desinformation, inte minst i onlinemiljön.

Anf. 76 MATTIAS VEPSÄ (S):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min interpellation.

Jag ställer mig frågande till om vi hade accepterat öppen nazism, hat, hot, homofobi och sexism om det hade förekommit i det öppna på en lekplats mitt på ljusa dagen. Hade vi inte gjort allt vi kunnat för att få stopp på hat, hot, sexism, homofobi och andra kränkningar?

I gejmingsmiljön breder dock högerextremismen ut sig i dag. Det är en epidemi som pågår och som påverkar barn och unga dagligen. Nio av tio barn och unga har spelat spel det senaste året, och sju av tio barn och unga umgås med sina kompisar i onlinemiljöer på spelplattformar eller sociala medier. Det här är inte bara ett svenskt fenomen utan ett globalt fenomen. 82 procent av alla internetanvändare i hela världen är en del av gejmingsmiljön, och det motsvarar ungefär 40 procent av jordens befolkning.

Det är i den kontexten vi ska se att hat, hot och kränkningar från högerextrema dubblerades mellan 2021 och 2022. Enligt Sveroks undersökning, som justitieministern refererar till, kan man också läsa att 64 procent av de svenska spelarna stött på högerextrema åsikter i gejmingsvärlden. Det är fråga om en bredd av åsikter och allt från grovt hat och rekryteringsförsök till att man bara får stå ut med att den högerextrema världen tränger sig på.

Då blir liknelsen ganska allvarlig: Hade vi accepterat om detta hade skett på skolgårdar, på lekplatser eller i parker, eller hade vi gjort mer?

Sverige är inte på något sätt vaccinerat mot högerextremism. Det är i högerextrema miljöer som skolattacker har planerats. Mordet på Ing-Marie Wieselgren i Visby begicks av en person med högerextrema åsikter och högerextrem bakgrund. I de högerextrema miljöerna växer hatet, och även hotet från dessa miljöer växer. Senast i går slog polisen i Spanien till mot nazistledare misstänkta för planer på statskupp, mordförsök och annat hemskt. På samma sätt har polisen i Tyskland haft lång uppsikt över Reichsbürgerörelsen, som inte bara sprider nazism och hat utan också odlar konspirationsteorier och aktivt finns i de här miljöerna för att rekrytera nya unga och nya barn in i denna extrema miljö. Det är i de miljöerna som hot, mord och statskupper planeras.

Jag har läst och lyssnat på justitieministerns interpellationssvar och måste säga att det är bra att det görs saker. Men jag tror att det görs för lite. Som det står i Expos rapport *Motdrag* är ”ljudet av öronbedövande varningsklockor” här. Vi ser hotet. Vi ser hur de högerextrema skjuter fram

sina positioner. Mot den bakgrunden undrar jag om justitieministern ser behov av ytterligare initiativ på EU-nivå och om det går att göra mer här hemma för att involvera civilsamhället och ta breda grepp för att motverka högerextremism i gejmingsvärlden.

Anf. 77 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag tackar Mattias Vepsä för möjligheten att diskutera de här väldigt viktiga frågorna. Allra först vill jag bredda perspektivet. Jag ska sedan komma till högerextremismen mer specifikt.

Antidemokratiska rörelser av olika slag verkar väldigt offensivt i den digitala miljön, inte bara på spelplattformar utan i den digitala miljön över huvud taget. De terrorhot och hot från våldsbejakande extremism som Sverige nu möter kommer från flera olika håll: högerextremismen, den våldsbejakande islamismen och över tid olika vänsterautonoma rörelser, även om det på senare tid i första hand har handlat just om högerextremism och våldsbejakande islamism.

De studier som Mattias Vepsä refererar till bekräftar den bredare antidemokratiska problematik som finns i digitala miljöer. På senare tid, efter Hamas terrorattack mot Israel, har vi i väldigt hög grad sett antisemitism, inte sällan uppbackad från både våldsbejakande islamistiskt håll och högerextremt håll i ett slags ohelig förening. Allt detta är ägnat att göra tillvaron osäker och otrygg för barn och unga i den digitala miljön, men också över tid bidra till en polarisering och radikaliserings som ytterst kan materialisera sig i påtagliga hot om våldsdåd som drabbar både enskilda och samhället i stort. Vi ska alltså ta dessa problem på stort allvar. Där råder det ingen som helst tvekan.

När det gäller gejmingsvärlden är det uppenbart att inte minst högerextrema aktörer är väldigt aktiva just i spelmiljöer. Den Sverokrappport som jag nämnde och som Mattias Vepsä refererar till pekar på det. Expos serie av rapporter som har publicerats under hösten bekräftar den bilden. För egen del hade jag ett möte med ungdomarna i Sverok tidigare under året. Det var ett väldigt upplysande möte och för mig en väckarklocka om betydelsen av att vuxenvärlden ytterligare stärker sin närvaro och kanske inte minst sin förståelse för vad det egentligen är som händer i den här miljön.

Jag vill peka på de explicita uppdrag som centrala myndigheter har på det här området. Flera av de studier vi talat om har finansierats, initierats eller tagits fram i samspel med Center mot våldsbejakande extremism och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Man kan alltså säga att staten är närvarande när det gäller att bygga upp och sprida kunskapen samt inte minst – om jag kollar på mitt eget fögderi och Center mot våldsbejakande extremism – erbjuda ett mycket påtagligt konkret stöd, exempelvis till skolor och andra lokala aktörer, för att kunna möta den här problematiken och möta unga människor där de befinner sig.

Jag har tagit del av ett antal förslag som lyfts fram i de här rapporterna och andra, och jag är absolut öppen för att diskutera ytterligare åtgärder. Det viktiga är att vi med precision och kraft gör sådant som är ägnat att skapa en trygg och säker miljö, inte minst för barn och unga som spelar eller på annat sätt befinner sig i den digitala miljön, och på det sättet trycker tillbaka antidemokratiska krafter, oavsett om de är högerextremistiska, våldsbejakande islamistiska eller för den delen av annan art.

Anf. 78 MATTIAS VEPSÅ (S):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret! Jag står här och funderar på om vi ska ha lite politikutveckling tillsammans. Jag tror att det är avgörande att vi i politiken ser det stora hot som högerextremismen utgör och att dessa miljöer är så närvarande som de faktiskt är online. Det är inte alla som har den kunskapen och är så närvarande i barns och ungas miljöer att man ser och kan skaffa sig egna erfarenheter av hur stark och stor räckvidden är.

I ytterligare en rapport, från Myndigheten för psykologiskt försvar, identifieras 40 påverkanstekniker som framgångsrikt har riktat in sig på just speldomänen. Jag delar uppfattningen att onlinemiljön omfattar mer än spel. Även om denna interpellation riktar in sig på just spel- och gejmingsvärlden har vi också sociala medier och andra plattformar online där, hat, hot, sexism och högerextremism är närvarande.

Det som är intressant i rapporten från Myndigheten för psykologiskt försvar är att man pekar på att det förekommer långtgående påverkans- och informationskampanjer och att det inte bara handlar om högerextremism utan också om främmande makt. Det rör sig om allt från att påverka våra allmänna val till att rekrytera till extrema miljöer för att till syvende och sist kunna begå terrorhandlingar eller sprida sina åsikter vidare.

Men man pekar här på – och det är också det jag läser i de rapporter vi diskuterar här – att de sociala medieplattformarna har kommit något längre vad gäller både moderering och bakomliggande teknik för att kunna identifiera hat, hot och högerextremism. Jag vet att man inom dataspelsbranschen jobbar aktivt, för detta är inte bara underhållning, ett tidsfördriv, ett nöje och en kulturform utan också en stor och växande näringsgren i Sverige.

Som du beskriver i ditt svar har du också själv haft en dialog med branschen. Här kan man se ett behov av att mellan det offentliga och branschorganisationen samt civilsamhället, som en tredje part, göra mer för att se till så att dessa miljöer blir trygga – så att fler kan fortsätta spela och slippa ställas ansikte mot ansikte med väldigt extrema åsikter och hat.

När det gäller brottsbekämpning har det på andra områden diskuterats behov av att gå framåt lagstiftningsmässigt. I Tyskland har man prövat att reglera sociala medieplattformar och även gejmingsplattformar. Även på Europeanivå diskuteras att gå åt ett annat håll och inte bara ha självhushållande regler utan även politiskt kravställande i form av lagstiftning. Hur går den diskussionen i EU-sammanhang? Vad har ministern snappat upp på den fronten, och vad kan du tänka dig är viktigt att titta på?

Anf. 79 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tycker att Mattias Vepså återigen ger väldigt pedagogiska beskrivningar av problemets djup och vidd. Till bilden hör också att detta är miljöer där vuxenvärlden i hög grad är frånvarande. För inte minst barn och unga rör det sig alltså om en enorm exponering. Det ställer höga krav på barn och unga att vara väldigt vaccinerade mot de uppfattningar och värderingar som torgförs i dessa sammanhang och på att kunna stå emot dem.

I samtal och diskussioner med både de aktörer som ligger nära spelbranschen och andra plattformsföretag har jag fått intrycket att det är väldigt viktigt att öka kunskapen och den vuxna världens förståelse för denna

miljö och vad som händer där och om hur metodiskt, systematiskt och offensivt olika extremiströrelser använder dessa plattformar. Jag tycker därför att de rapporter vi har talat om, som har tagits fram av ideella strukturer men finansierats eller i övrigt hanterats i samspel med några av våra myndigheter som har särskilda uppdrag på detta område, är väldigt viktiga steg i en kunskapshöjande riktning.

Där finns också en del förslag på ytterligare åtgärder som skulle kunna vidtas för att strukturera samspelet på ett ännu mer offensivt sätt och diskutera hur myndigheternas arbete mot säkerhetshot av detta slag kan stärkas. Det finns diskussioner om nätpatrullering. Det handlar om en europeisk erfarenhet som jag i och för sig lite mellan raderna uppfattar som något man bör utvärdera närmare, i alla fall innan det rullas ut på bred front. Jag tycker förstas att man kan efterhöra med det civilsamhälle och de civila strukturer som omgärdar gejmingsvärlden vad man kan göra för att ytterligare stärka deras ställning och möjligheter att verka preventivt i detta hänseende.

På EU-nivå har vi sedan några år tillbaka en reglering som gäller terrorrelaterat innehåll, vilket innebär att polisen ytterst kan beordra borttagande av innehåll på olika plattformar.

Om man ska gå längre och titta även på annat innehåll, vilket jag i och för sig tycker bör ingå i en öppen och frimodig politisk debatt även om jag själv inte är redo att sätta ned foten för det, är min bild att de användarvillkor som finns hos de mer dominanta sociala medieplattformarna inte bara ligger i linje med lagstiftningen utan också innebär större marginaler och säkerhetsavstånd från det som är olagligt och också det som är olämpligt. Jag tror inte att vi kan komma runt att dessa plattformar i ännu högre grad än i dag måste kliva fram, vara offensiva och ta ansvar. Kanske måste de till och med ha ett större handlingsutrymme att tillämpa lagstiftning på ett offensivt sätt, om det sker inom en frivillig ram och med användarvillkor med offensiva marginaler som bas.

Jag tycker därför att det var viktigt att prata med dessa plattformar, som jag gjorde ganska nyligen under hösten. Jag vet att motsvarande diskussioner förs med plattformarna på EU-nivå. Jag är öppen för att se vad som framkommer i dessa diskussioner. I nuläget är jag inte beredd att säga att vi ska reglera ytterligare, men det råder ingen tvekan om att själva regleringens legitimitet står och faller med hur offensiva plattformarna är när det gäller att säkerställa att olagligt och extremt material inte sprids.

Anf. 80 MATTIAS VEPSÄ (S):

Fru talman! Tack igen, ministern, för ett intressant svar! Vi har nog anledning att återkomma till diskussionen om hur vi ska bekämpa högerextremismen online och i gejmingsvärlden.

Som jag redogjorde för i mitt inledningsanförande vore det helt oacceptabelt om det på lekplatser, på skolgårdar eller i parker i Sverige rådde en situation där högerextremister stod och skrek hat eller hot till var sjätte besökare eller försökte rekrytera barn och unga till sådana miljöer. Det är detta vi har att hantera online. Som ministern säger gäller det att både se vilka lagstiftningsvägar man kanske behöver titta på och öka de samarbeten som finns med branschen och inom EU samt när det gäller civilsamhällets erfarenheter.

Med detta vill jag tacka för denna debatt. Jag ser fram emot ett högt reformtempo på detta område. Jag tror att vi är många i denna kammare som skulle kunna ställa upp i ett sådant lagstiftningsarbete.

Prot. 2023/24:51
18 december

Svar på
interpellationer

Anf. 81 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack än en gång, Mattias Vepsä, för frågan och möjligheten att diskutera detta tillsammans! Min erfarenhet är att det är klokt att diskutera extremism ur ett bredare perspektiv och inse vilka extrema rörelser som påverkar och utgör ett hot över längre tid. Det är också viktigt att lyfta fram högerextremismen, särskilt på det sätt vi gör i dag, inte minst i relation till spelvärlden, eftersom vi vet att den är särskilt närvarande där.

Breddar vi perspektivet ser vi högerextremism, våldsbejakande islamism och andra extrema rörelser vara väldigt dominanta och offensiva i den digitala miljön. Ibland bejakar de också varandra – det har inte minst märkts när det har gällt den antisemitiska propaganda som har spridits i ännu högre grad de senaste månaderna efter terrorattacken mot Israel den 7 oktober, där vi kan se att våldsbejakande islamister och högerextrema i praktiken samspekar med hat och hot riktade mot judar.

Allt detta måste vi som samhälle bygga motståndskraft mot. Ett särskilt viktigt uppdrag är förstås, som Mattias Vepsä också är inne på, att säkerställa trygga och säkra miljöer för barn och unga, där de skyddas från exponering mot den här typen av mörka krafter.

Jag vill understryka industrins ansvar. Spelindustrin måste i grund och botten erbjuda sammanhang där den här typen av krafter inte kan få genomslag. Med detta sagt måste hela det omgivande samhället, från stat till kommun och civilsamhälle, också bidra på ett offensivt sätt. Låt oss återkomma till varandra om hur detta kan stärkas och utvecklas framåt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2023/24:246 om alla barns rätt till ett tryggt familjeliv

Anf. 82 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Ulrika Westerlund har frågat mig om jag och regeringen kommer att gå fram med en proposition och ändra i bland annat föräldrabalken i syfte att säkerställa att alla familjer i Sverige har ett likvärdigt skydd i lagen.

Låt mig börja med att säga att vi har en föräldraskapslagstiftning i Sverige som återkommande anpassas i takt med att samhället och synen på familjeliv utvecklats. Förra året trädde nya jämlika regler om föräldraskap i internationella relationer i kraft. Några år tidigare gjordes en översyn av reglerna om adoption. Nyligen ändrades också reglerna om föräldraskap då bland annat en föräldraskapspresumtion för samkönade gifta par infördes.

Det stämmer att regelverket har blivit snårigt. Det är en följd av alla de ändringar som har gjorts. Förra året överlämnades betänkandet *Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv*. Utredaren hade bland annat i uppdrag att föreslå en mer sammanhållen och könsneutral reglering

om föräldraskap samt regler om föräldransvar som är anpassade till olika familjekonstellationer. Som Ulrika Westerlund nämner lämnades även förslag om tidsgräns för hävande av föräldraskap och utökade möjligheter till adoption.

Frågan om föräldraskap efter surrogatarrangemang rymmer flera komplicerade frågeställningar och intresseavvägningar, bland annat i förhållande till den födande kvinnan och barnet. Internationellt finns det inte heller någon samsyn i frågan om det bör vara tillåtet att bli förälder genom sådana arrangemang.

I Sverige är det inte tillåtet att genomföra surrogatarrangemang. Det förekommer däremot att barn som har tillkommit genom surrogatarrangemang i utlandet växer upp i Sverige, och som jag tidigare har framhållit är det angeläget att alla barn i Sverige har rättsliga företrädare. Det är viktigt att bevaka att vi har ett regelverk som utgår från barnets bästa och är förenligt med såväl barnkonventionen som Europakonventionen.

För ett år sedan presenterade EU-kommissionen sitt förslag till EU-förordning med internationellt privaträttsliga regler om föräldraskap. Förslaget gäller alla barn i EU, oavsett hur barnet har blivit till eller hur barnets familj ser ut. Det innebär att förslaget för närvarande omfattar föräldraskap för barn som har tillkommit genom surrogatarrangemang. När det gäller det svenska betänkande från 2021 som Ulrika Westerlund tar upp är det riktigt att det där finns ett antal öppna frågor som det återstår för regeringen att ta ställning till. Det framstår som lämpligt att avvakta utfallet av EU-förhandlingarna innan vi gör det.

Även om jag inte vill föregripa den pågående beredningen av något av de förslag jag nu nämnt är det angeläget för mig och regeringen att regler om föräldraskap tryggar barns rätt till familjeliv.

På familjerättens område ligger mitt främsta fokus just nu på att bereda åtgärder som kan stärka barns rätt till en trygg uppväxt, fri från våld, med avstamp i de förslag som har lämnats i betänkandet *Tryggare hem för barn*.

Anf. 83 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Jag vill inleda med att tacka justitieministern för svaret. Jag tolkar svaret till del som att förslagen från utredningen Alla tiders föräldraskap just nu inte är prioriterade för regeringen, vilket är lite olyckligt. Jag vill såklart argumentera varför de borde vara det.

Regelverket är ju snårigt till följd av alla ändringar som har gjorts genom åren. De har ju gjorts för att bättre inkludera olika typer av familjer eftersom samhällets syn på vilka som kan leva i en familj har förändrats. Lagen har lappats och lagats, och en mängd särregleringar har införts.

Med denna ordning blir den yttersta konsekvensen tyvärr att föräldraskapet till barn kan fastställas på ett felaktigt sätt utan att de berörda parterna ens är medvetna om detta, och det kan hävas vid en eventuell konflikt mellan föräldrarna. Då kan barnet förlora en förälder. Det är mycket viktigt att detta är tydligt för alla som berörs av lagstiftningen och att det är transparent vad som gäller i en viss situation.

Jag är ganska säker på att justitieministern och jag är överens om att barn förtjänar samma skydd och tillgång till sina föräldrar oavsett hur familjen ser ut och hur barnen har tillkommit. Men så är inte riktigt fallet, och det var ett av skälen till att utredningen tillsattes. Jag tycker att det är viktigt att förslagen tas vidare.

Det kan också finnas andra ändringar som är nödvändiga att genomföra, förutom dem som just den här utredningen föreslår. Låt mig ge ett exempel. För att den införda föräldraskapspresumtionen för samkönade par, som justitieministern nämner i sitt svar, ska gälla finns ett antal kriterier som måste vara uppfyllda:

- Parterna ska vara gifta eller registrerade partner vid tidpunkten för den assisterade befruktningen.
- Den som inte burit barnet ska ha samtyckt till behandlingen.
- Den assisterade befruktningen ska vara utförd på behörig klinik, i Sverige eller utomlands, med tillstånd att utföra assisterad befruktning med donerade spermier.
- Barnet ska, vid mogen ålder, ha möjlighet att ta del av information om donatorn.

Om inte alla dessa kriterier är uppfyllda måste den som inte fött barnet känna till att hon behöver närståendeadoptera barnet på samma sätt som innan presumtionen infördes. Men för att kunna göra det behöver hon först häva sitt, enligt lagen, felaktigt registrerade föräldraskap. Annars finns risken att föräldraskapet längre fram hävs mot hennes vilja om en konflikt har uppstått.

Att den enskilde själv måste känna till regelverket på det här sättet beror på att Skatteverket, när de får uppgifter om att ett barn fötts, av vem och om personen är gift eller inte, inte gör några ytterligare kontroller av om de fyra kriterierna i övrigt är uppfyllda eller inte. Föräldraskap kan alltså fastställas på ett felaktigt sätt utan att de berörda personerna är medvetna om det.

Därför är utredningens förslag om att åtminstone begränsa möjligheten att häva ett föräldraskap så att talan måste väckas innan barnet har fyllt tre år mycket positivt ur ett barnrättsperspektiv. Det kan som sagt även finnas anledning att se över regelverket ytterligare för att minimera risken för felaktigt fastställda föräldraskap, vilket kan ha skett utan att parterna själva har varit medvetna om det.

Jag ser fram emot att få höra mer om hur justitieministern ser på möjligheterna att vidta åtgärder på området.

Anf. 84 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack, Ulrika Westerlund, för möjligheten att få diskutera dessa viktiga frågor. De är viktiga principiellt och också praktiskt, både för barn och för föräldrar.

Jag vill understryka att frågorna har prioritet för regeringen. Däremot måste de också hanteras på ett sätt så att vi får ihop helheten till slut och uppnår åtminstone ett viktigt syfte med det. Utöver den utvecklade rätts-säkerhet som Ulrika Westerlund tar upp när det gäller exempelvis tidsgränser för hävande av föräldraskap gäller det ju att skapa ett överblickbart regelverk som inte är snårigt och ogenomträngligt för den enskilde.

Det rör sig ju delvis om fall med en internationell koppling. De EU-rättsliga processer som pågår kommer att påverka vår lagstiftning. De kommer att göra det på ett sådant sätt att vi menar vi måste hålla ihop

helheten av ytterligare förändringar i den svenska lagstiftningen i ljuset av det som vi kommer överens om på EU-nivå.

Det råder ingen tvekan om att de frågor som tas upp här – tidsgräns för hävande av föräldraskap, utökade möjligheter till adoption och andra frågor – är prioriterade i sak. Nu gäller det bara att hitta en process som gör att vi får ihop helheten på ett bra sätt. Detta bör enligt den bedömning som görs på Justitiedepartementet ske i ljuset av de diskussioner som också förs på EU-nivå.

Jag vill avsluta med att säga att det förstås ska vara överblickbara regelverk som är enkla och möjliga att förstå för enskilda människor och som också är enkla och tydliga att tillämpa och använda i praktiken för myndigheter och andra aktörer. Det är klart att det bakomliggande syftet med allt detta är att säkerställa en trygg och säker uppväxt för barn, trygga familjeförhållanden och trygga villkor för familjer, så att fler barn kan växa upp under trygga omständigheter och med familjer som, så att säga, är säkra på vad som gäller.

Anf. 85 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Tack, justitieministern, för fortsatta svar! Som jag uppfattar detta är det nog bara frågan, som jag också har tagit upp i min interpellation, om reglering vid surrogatmödraskap som direkt berörs av denna EU-förordning. Jag ska återkomma till det lite senare. Men det finns en hel del frågor som vi i Sverige kan lösa på egen hand utan att det stör en eventuell kommande EU-lagstiftning.

Till exempel skaffar människor fortfarande barn på egen hand genom privata arrangemang utan att blanda in kliniker. Då uppstår också den här situationen, med eventuella hävanden och oklarheter om hur föräldraskapet ska fastställas, utan att de inblandade kanske förstår det själva. De flesta människor sitter ju inte och tittar i lagboken innan de bestämmer sig för hur familjebildningen ska gå till, utan det är något som man fattar beslut om baserat på helt andra värderingar eller idéer om hur man vill leva sitt liv.

Jag skulle vilja säga något om utökade möjligheter till adoption, som också berörs i utredningen *Alla tiders föräldraskap*, och varför de är väldigt angelägna. Utredningen föreslår bland annat att tidigare familjehemsföräldrar och personer som tidigare har varit gifta eller sambor ska ha möjlighet att adoptera barn gemensamt även efter en separation.

Det är mycket positivt från ett barnperspektiv, eftersom barnets bästa då kan tas till vara i det enskilda fallet. Det är också positivt för möjligheterna att formalisera relationerna i familjer som tidigare inte haft möjlighet att göra det på grund av hinder i lagstiftningen. Detta är något som flera olika typer av familjer kan vilja.

Ett exempel på en familj som skulle gynnas av den nya möjligheten är en familj som bildades innan det blev möjligt att vara två föräldrar med samma juridiska kön. Det var då inte möjligt att ge båda föräldrarna samma juridiska status. För dem som befann sig i den situationen, till exempel på 90-talet, och som sedan dess har hunnit separera kan det fortfarande finnas ett önskemål om att både föräldrarna ska ha samma status i relation till barnen, även om barnen numera är vuxna.

Det finns familjer som kanske inte hinner fastställa föräldraskapet på ett korrekt sätt innan de separerar, vilket många hinner göra redan när barnen är små i alla typer av familjebildningar. Att utöka möjligheterna till adoption skulle möjliggöra för dessa familjer att säkerställa barnens rätt till sina föräldrar och också säkerställa arvsrätten.

Andra familjer som skulle gynnas är familjer som har fungerat som familjehem och haft barn som inte kunnat växa upp tillsammans med sina ursprungliga föräldrar. De har i praktiken fungerat som föräldrar för de barnen under hela deras uppväxt. De ursprungliga föräldrarna kanske har motsatt sig en adoption medan både barnet och familjehemsföräldrarna har önskat genomföra en sådan. När barnet är myndigt kan barnet självt ta beslut om en adoption, men adoptionen är i nuläget inte möjlig att genomföra om föräldrarna har hunnit separera.

Alla dessa olika situationer kan framstå som speciella och som att de berör få individer, men sammantaget är det en inte oansenlig del av befolkningen som skulle gynnas av att reglerna ändras.

I sammanhanget vill jag nämna att Miljöpartiet i förlängningen skulle vilja slopa krav på att vuxna ska ha en viss formell relationsstatus för att kunna få en föräldrelation till ett barn. Adoptivföräldrarnas relation kan i stället vara en del av den allmänna bedömningen av om en adoption är lämplig och till barnets bästa i det enskilda fallet.

Jag skulle vilja höra mer om hur ministern ser på möjligheten att förbättra situationen för dem som berörs av dessa frågor.

Jag skulle också vilja nämna utredningens förslag om föräldrafullmakt, som Miljöpartiet ser positivt på. Detta skulle underlätta för familjer med barn där andra än föräldrarna tar ett omfattande föräldraansvar. Det kan till exempel vara fyra personer som allihop har fungerat som barnets föräldrar sedan barnet tillkom. Är förslaget om föräldrafullmakt något som ministern kommer att ta vidare?

Anf. 86 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Det är naturligtvis riktigt som Ulrika Westerlund säger att av de frågor som vi diskuterar är det framför allt surrogatföräldraskapsfrågan som har en internationell prägel och som är huvudfrågan som diskuteras på EU-nivå när det gäller att skapa ett privaträttsligt regelverk som gäller lika för alla över hela Europa. De övriga frågorna vi nu tar upp, till exempel tidsgränsen för hävande av föräldraskap och utökade möjligheter till adoption, är så att säga nationell reglering.

Det som gör att jag ändå tror att det finns en poäng med att hantera detta i ett och samma grepp är att reformerna på familjerättens område ofta har skett – det kan man se över tid – i lite större grepp. Det gör också att det blir ett slags organisk förändring av helheten. Ett viktigt syfte med det grepp som nu kommer att behöva tas är också att skapa en helhet som hänger ihop. Att få bort snårigheterna och att göra det tydligt och enkelt är en viktig del av syftet. Det är väl bakgrunden till att det nu ligger flera frågor på bordet och att vi ska försöka ta dem samlat. Beredning pågår i ljuset av utredningen, remissvar och annat.

Vi får helt enkelt fortsätta att diskutera frågorna. Jag vill understryka att detta inte ska tolkas som att de inte är prioriterade. Det är mer en fråga om hur de ska tas om hand på ett bra sätt, så att helhetssyftet också uppnås.

Frågan om föräldrafullmakt är jag inte beredd att ta ställning till på stående fot. Den har diskuterats under en längre tid. Det finns en öppenhet från flera partier kring frågan. Och det bakomliggande syftet tycker jag är mycket enkelt att förstå och ta till sig. Det handlar i grund och botten om att bidra till så trygga familjeförhållanden som det bara går utifrån den faktiska situation som det enskilda barnet befinner sig i.

Därför tycker jag att alla sådana förslag ska diskuteras i en konstruktiv anda. Vad det ska leda till framåt får vi återkomma till, men jag är öppen för att diskutera alla förslag som är ägnade att skapa en trygg familjesituation för barn och förslag som är ägnade att stärka barns rätt till ett familjeliv.

Anf. 87 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Jag tackar återigen för svaren! Jag vill bara skjuta in att den här utredningen har tagit just det större greppet, för det var första gången som man såg över hela föräldrabalken och försökte få den att bli samstämmig och att inte vara ett lapptäcke. Jag hoppas att den blir prioriterad och att det kommer att hända någonting under mandatperioden.

Jag ska avslutningsvis säga något om situationen för barn som tillkommit genom surrogatmödrskapsarrangemang. Som ministern nämnde i sitt svar finns här ingen konsensus, vare sig i Sverige eller internationellt. Men situationen för barn som har tillkommit genom sådana arrangemang måste ändå beaktas.

I utredningsbetänkandet från 2021, *Nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall*, föreslår utredaren att det rättsliga erkännandet i Sverige ska ske inom ramen för den befintliga adoptionslagstiftningen och att vissa bestämmelser om adoption därför inte ska gälla vid synnerliga skäl.

Förslagen utgick från två avgöranden i Högsta domstolen, som bland annat uttalade att Sverige måste titta på lagstiftning med ett perspektiv utifrån barnets bästa även om man har synpunkter på existensen av surrogatmödrskap. Barnet självt har ju ingen möjlighet att påverka hur det kommit till.

Föräldraskapsförordningen från EU, som kanske kommer, är angelägen och mycket efterlängtd. Men det är kanske inte sannolikt att den kommer att bli verklighet i närtid, åtminstone inte i sin nuvarande form.

Jag läste en faktapromemoria från Regeringskansliet från januari i år. Där framgår det att ett antal länder redan har motsatt sig att till exempel inkludera barn som har tillkommit genom surrogatarrangemang. Därför skulle jag vilja uppmuntra regeringen att inte vänta på EU i just denna fråga.

Eftersom ministern nämnde den andra utredningen, *Tryggare hem för barn*, vill jag bara påminna om att vi debatterade även den tidigare i år. Vårt medskick då var att vi hoppas att regeringen ska gå lite längre än vad regeringen föreslår vad gäller till exempel att inte tvinga barn till umgänge.

Anf. 88 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Än en gång tack till Ulrika Westerlund för möjligheten att diskutera de här frågorna!

Jag börjar där ledamoten slutade, med *Tryggare hem för barn*. Det är en bredare utredning som handlar om barns trygghet inte minst i utsatta

situationer. Jag var i civilutskottet i förra veckan och kunde då säga att vi avser att gå fram med en lagrådsremiss baserat på den utredningen. Vi får se exakt hur vi landar i olika delar framemot sena våren, för att kunna komma med en proposition till riksdagen efter sommaren.

Under nästa år kommer detta att vara ett av de viktigaste underlagen för fortsatt diskussion om barns rättigheter. Det är jag väldigt glad för att vi kan göra, och jag är också medveten om de medskick som har gjorts från olika håll vad gäller olika delar av förslagen.

När det gäller den andra frågan är det helt riktigt att det finns olika uppfattningar om surrogatföräldraskap. Det är inte obekant att det parti jag företräder är öppet och offensivt i den frågan. Men alldeles oavsett vad jag tycker i frågan vill jag ta fasta på Ulrika Westerlund sa, nämligen att barn inte själva kan styra på vilket sätt de har kommit till. Med ett barnrättsperspektiv råder det, oaktat olika uppfattningar i själva frågan om surrogatföräldraskap, ingen som helst tvekan om att vi har en positiv förpliktelse att se till att alla barn, oavsett hur de har kommit till världen, får en trygg, säker och väl skyddad uppväxt och ett bra familjeliv.

Det vill jag ta fasta på, och det är i den andan vi måste arbeta framåt med flera av de förslag som vi nu har diskuterat tillsammans.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 18 Svar på interpellation 2023/24:281 om psykisk ohälsa bland unga

Anf. 89 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Linus Sköld har frågat mig hur jag avser att agera för att samhället på bästa sätt ska förebygga psykisk ohälsa bland unga. Linus Sköld har också frågat mig om jag avser att ta något initiativ för att utreda huruvida undervisning om psykisk hälsa bör införas som en åtgärd i strategin för psykisk hälsa.

Jag vill börja med att understryka betydelsen av åtgärder för att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa och suicid bland barn och unga. Sådana insatser är av stor betydelse för att åstadkomma en mer jämlik hälsa och goda uppväxtvillkor för barn och unga. Det kan i sin tur skapa bättre förutsättningar för att barn och unga ska klara kunskapsmålen i skolan och kunna etablera sig på arbetsmarknaden och i samhällslivet.

Det är viktigt att aktörer i hela samhället, utifrån sina respektive roller och ansvar, bidrar till ett stärkt främjande och förebyggande arbete. Regeringen genomför flera insatser för att stödja berörda aktörer i det arbetet och för att skapa förutsättningar för en god hälsa i barn- och ungdomsgruppen.

För 2024 avsätter regeringen bland annat drygt 1,6 miljarder kronor genom en överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner för att stärka och utveckla arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention i kommuner och regioner. Barn och unga är en prioriterad målgrupp inom ramen för satsningen, som inbegriper medel för att stärka det främjande och förebyggande arbetet samt arbetet med suicidprevention.

Prot. 2023/24:51
18 december

Svar på
interpellationer

Regeringen har också tagit initiativ till införandet av ett fritidskort som ska ge barn och unga en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra genom ökad tillgång till idrott, kultur, friluftsliv och annat föreningsliv, samt till satsningar på idrottsverksamhet i utsatta områden. Regeringen har även tagit initiativ till insatser för att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet, bland annat genom framtagandet av en nationell strategi.

Därutöver har regeringen gett Socialstyrelsen, tillsammans med ett flertal berörda myndigheter, ett uppdrag att ta fram ett nationellt hälsoprogram för barn och unga till och med 20 års ålder. Programmet ska medverka till att främja barns och ungas hälsa och utveckling, förebygga ohälsa och skapa förutsättningar för förbättrad hälsouppföljning. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 oktober 2026.

En annan viktig åtgärd för att stärka det förebyggande och främjande arbetet är den nationella strategin inom området psykisk hälsa och suicidprevention som ska tas fram efter redovisning av myndighetsuppdrag den 1 september 2023 och som för närvarande bereds i Regeringskansliet.

Jag kan inte föregå den beredningen, men utgångspunkten för det underlag som har tagits fram av berörda myndigheter är att ange en övergripande inriktning för arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention under de kommande tio åren. Av myndigheternas förslag till underlag framgår att strategin löpande kan behöva kompletteras med handlingsplaner och insatser från berörda aktörer på olika nivåer i syfte att uppnå målsättningarna i strategin.

Jag kan, som jag nämnt, inte föregripa den beredningen men kan försäkra Linus Sköld att ett starkt främjande och förebyggande arbete står högt på min och regeringens agenda. Genom att stötta berörda aktörer i det arbetet kan vi tillsammans skapa förutsättningar för en god och jämlik hälsa och goda uppväxtvillkor bland barn och unga.

Anf. 90 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Tack, Jakob Forssmed, för möjligheten att debattera ett så angeläget ämne! Som Jakob Forssmed understryker i sitt svar är åtgärder för att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa och suicid bland barn och unga av stor betydelse.

Vart fjärde barn i Sverige har återkommande psykiska besvär. Varannan 15-åring upplever psykiska besvär. Självmod är den vanligaste dödsorsaken bland unga i åldrarna 15–24 år. Förskrivningen av antidepressiva till barn och unga ökar.

Psykiska besvär får livslånga och samhällsekonomiska konsekvenser. Psykiatriska tillstånd står för hälften av sjukskrivningarna, och varannan person som är involverad i organiserad brottslighet har haft kontakt med psykiatrin.

Allt tyder på att en viktig förebyggande och främjande åtgärd skulle vara att barn och unga kontinuerligt får lära sig om sitt eget känsloliv, om sociala och emotionella frågor och hur man hanterar sig själv, sina känslor och andras känslor.

Folkhälsomyndigheten har vid upprepade tillfällen pekat ut detta som en åtgärd som skulle förebygga psykiska besvär bland unga. Världshälsoorganisationen pekar ut det som den prioriterade åtgärden för att förebygga psykisk ohälsa. Europeiska unionen pekar ut det som en av flera saker att

göra för att stärka barns skolframgångar och psykiska välbefinnande, för att inte tala om ett antal civilsamhällesorganisationer.

Det pågår en kampanj som samlar namnunderskrifter bakom sig, och ett trettiotal civilsamhällesorganisationer har slutit upp bakom den. Namnkunniga organisationer som Bris, Rädda Barnen, Röda Korset, professionsförbunden, elevhälsan, lärarfacket, skolledarfacket och så vidare ställer upp på kravet att införa psykisk hälsa på schemat som en prioriterad åtgärd.

När jag frågar statsrådet om han är beredd att överväga någon åtgärd och om detta skulle kunna vara en fråga som behöver finnas med i strategin vill statsrådet inte svara utan hänvisar till beredningen i Regeringskansliet – som om beredningen i Regeringskansliet är en process som statsrådet inte riktigt har med att göra. Det är ett vanligt knep hos statsråd att göra så. Jag efterfrågar därför i stället statsrådets uppfattning, det vill säga ett politiskt ställningstagande. Är detta en åtgärd som skulle vara värd att överväga för att stärka det förebyggande och främjande arbetet, det vill säga införa psykisk hälsa på schemat i alla svenska grund- och gymnasieskolor?

Anf. 91 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! God hälsa är bland det första de flesta människor önskar sig och sina nära. De som är sjuka önskar sig god hälsa. Det är få saker som är så viktiga i livet än att må bra och vara frisk. Vi mäter och tar statusen på ett lands välstånd bland annat utifrån hur befolkningen mår.

Fru talman! När jag föddes på 80-talet sadades det att det fanns en sak som inte kunde köpas för pengar, nämligen en god hälsa. Men i dag tvivlar jag på om det verkligen inte går att köpa en god hälsa för pengar. Det kanske inte gör det, men det är inte långt ifrån. De ekonomiska klyftorna är överlägset de största orsakerna till de stora hälsoklyftorna i dag. Det är helt avgörande om dina föräldrar är hög- eller låginkomsttagare eller var i landet du bor för vilka levnadsvillkor du föds in i. Den geografiska skillnaden behöver långt ifrån vara stor. Ibland är det bara en cykelbana eller några tunnelbanestationer som gör skillnad i flera levnadsår. Ekonomiska och sociala villkor spelar i dag en roll för hur länge du lever. Hälsoeffekterna speglas direkt i den yttersta konsekvensen, alltså antalet levnadsår.

Organisationen Makalösa Föräldrar presenterade en rapport i förra veckan om hur den ekonomiska situationen ser ut för ensamstående föräldrar – nästan uteslutande ensamstående mammor. Bara en tredjedel har råd att ge sina barn organiserade fritidsaktiviteter. I undersökningen, särskilt riktat till statsrådet, framgår att det kanske inte är fritidskortet som kommer att göra den största skillnaden för dem.

Att regeringen nu med ena handen ökar på de ekonomiska klyftorna med sin ekonomiska politik, och därigenom region efter region lägger varsel efter varsel, och med andra handen inför ett fritidskort, innebär enbart ett litet plåster på ett stort sår. Det är inte gott nog för våra barns och ungas psykiska hälsa.

På vilket sätt prioriteras barns och ungas psykiska hälsa när regionerna går igenom den ekonomiska slakten? På vilket sätt kommer 1,6 miljarder att spela roll när kommuner och regioner har över 30 miljarder i prognosen för nästa år?

Prot. 2023/24:51
18 december

Svar på
interpellationer

Anf. 92 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Det är för all del lovvärt att statsrådet i sitt svar lyfter fram överenskommelsen mellan regeringen och SKR. Men av svaret kan man få bilden av att det här är något nytt, att det är den här regeringen som påbörjar denna överenskommelse. Sanningen är att den bara är en fortsättning på den överenskommelse på området som vi har haft de senaste åren, vilket är viktigt och bra.

God psykisk hälsa är grundläggande för att människor ska kunna förverkliga sig, hantera livets svårigheter och bidra till samhället. Psykisk ohälsa får i stället en mängd negativa konsekvenser. Det orsakar stort lidande i människors liv och påverkar hela samhället, socialt och ekonomiskt.

Samhällets och hälso- och sjukvårdens insatser för personer med psykisk ohälsa behöver förbättras. Där är jag glad över att jag som vice ordförande i socialutskottet och statsrådet delar bilden av att detta är en verklighet som måste hanteras politiskt. Statistiken är tydlig. Under ett antal decennier har det blivit allt vanligare med psykiatriska diagnoser samtidigt som läkemedelsbehandling med psykofarmaka har ökat.

Vi hade tidigare en debatt med skolministern. Jag lyfte fram att det är anmärkningsvärt att sedan 2006 har andelen barn och unga som har fått diagnosen depression eller ångestsyndrom tredubblats. Läkemedelsutskrivningen är tre gånger vanligare när man tittar på antidepressiva läkemedel i Sverige än jämförbara länder i Norden. Det här är en av de absolut viktigaste frågorna här och nu och för dagens barn och ungdomar.

En viktig del av det arbetet handlar om att ta det breda greppet, ett systematiskt arbete, för att förbättra insatser och strukturer för att öka psykisk hälsa. Jag är glad över att vi under den föregående mandatperioden påbörjade det breda arbetet med att ta fram den nya strategin. Statsrådet lyfte också fram det arbete som många myndigheter har varit involverade i, nämligen det underlag som Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten fick i uppdrag att ta fram med 24 andra myndigheter.

Nu är underlaget framtaget, och det är såklart angeläget att regeringen jobbar vidare med det. När avser statsrådet att strategin ska vara klar? Hur ser statsrådet arbetet framför sig när det handlar om att skapa den nationella kraftsamlingen så att det inte bara blir en strategi utan blir en viktig plattform för att förflytta positionerna framåt? Vilken roll vill statsrådet själv ta i det viktiga arbetet?

Anf. 93 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Det var många frågor, och jag ska försöka besvara så många jag hinner på den tid jag har till mitt förfogande.

Jag vill börja med att tacka Linus Sköld för interpellationen. Frågan är otroligt angelägen. Utvecklingen är bekymmersam. Interpellanten Sköld redogör för en del av de statistiska siffror som är oerhört oroväckande och som kräver av oss att vi gör mer och rätt.

Det är bra att arbetet för en bred och långsiktig strategi för psykisk hälsa pågår. Min uppfattning är att vi under alltför lång tid har betraktat detta som en fråga för hälso- och sjukvården att hantera och fört diskussionen på det sättet i samhället. Jag tycker inte att det räcker. Vi måste arbeta väsentligt bredare än vad vi har gjort historiskt. Det underlag vi har fått är en god start. Jag avser att jobba intensivt med detta och lyssna in

ytterligare parter i arbetet för att få en strategi på plats med bred upp-
slutning, och jag kommer att återkomma med de exakta formerna för hur
det ska gå till, som svar till Fredrik Lundh Sammeli.

Jag tycker också att det finns mycket att göra. För att svara på frågan
om hur vi ska ta saken vidare på olika sätt i skolan kan jag hänvisa till
interpellationsdebatten med min kollega Lotta Edholm. Jag vet att ni sam-
talade om inte minst läroplanernas betydelse för den psykiska hälsan, för
möjligheten att förstå vad som förväntas av en för att hantera den typen av
krav från skolan. Jag vet att ni i det sammanhanget har samtalat om elev-
hälsa och en utredning som bland annat ska se över hur elevhälsan bättre
kan bidra till hälsa på olika sätt i skolan. Jag är angelägen om att vi ska
göra detta och att elevhälsan ska få ett tydligare uppdrag vad gäller hälsan
än i dag. Det är några viktiga komponenter för att komma vidare när det
gäller elevernas psykiska hälsa.

Jag delar uppfattningen att vi som samhälle behöver bli bättre på att
sortera i det här med psykisk ohälsa, som jag tycker att vi ibland beskriver
som ett stort svart moln som vi har lite svårt att greppa och förklara. Vi
som samhälle behöver bli bättre på det, inte minst för barn och unga.

Vi behöver bli bättre på att skilja på den psykiska ohälsans förkyl-
ningar, om man får använda det uttrycket, och den psykiska ohälsans livs-
hotande sjukdomar. Vad kan man så att säga klara på egen hand med rätt
verktyg och rätt stöd, ett medmänskligt stöd, och vad behöver man vårdens
samlade resurser för att hantera?

Det här kommer att kräva mycket av oss på olika sätt. Då är det natur-
ligtvis intressant vad som sker i skolan och hur skolan kan bidra till den
psykiska hälsan.

Frågorna från Sofia Amløh är också angelägna. Det är klart att resurs-
frågan spelar roll. Hur många kollegor man har spelar roll.

Men vi har också byggt ut barn- och ungdomspsykiatrien mycket kraf-
tigt. Den här regeringen gjorde under föregående år och gör under inneva-
rande år en rekordstor satsning på just barn- och ungdomspsykiatrien. Vi
försöker göra vad vi kan för att öka tillgängligheten, men det är uppenbart
för mig att vi också måste mobilisera hela samhället. Det måste bli hela
samhällets uppgift att ta sig an den psykiska hälsan. Det är inte något för
vården att hantera ensam.

Anf. 94 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Tack, Jakob Forssmed, för svaret!

I sin iver att undgå att svara på den fråga jag ställde om undervisning
om psykisk hälsa, som var rätt specifik, riskerar ministern att göra detta
till en skoldebatt. Jag ska inte göra det, men jag ska snabbt säga att jag är
helt för att vi ser över hur skolan kan bli mer hälsofrämjande som organi-
sation i fråga om vilka krav man ställer, hur kunskapsinnehållet är organi-
serat, hur resurserna ser ut, hur gruppstorlekarna ser ut, vilka anpassningar
det finns tillgång till och så vidare.

Det handlar inte minst om stress och press, men när den här regeringen
tillsätter en betygsutredning finns frågan om hur betygen påverkar den
psykiska hälsan inte med som en faktor. Det är beklagligt.

Det är snarare så att när man ger ändringsdirektiv till sittande utredningar plockar man bort direktiven om att utvärdera förekomsten av det underkända betygssteget, som jag tänker är en faktor som har påverkan på den psykiska hälsan. Men det är sådant som den här regeringen inte bemedlar sig om. Man vill hellre ha repressiva åtgärder i en utredning om trygghet och studiero. Det tycker jag är beklagligt, för det kommer inte att stärka skolans hälsofrämjande och förebyggande organisatoriska förmåga.

På samma sätt kommer elevhälsans organisation under regionerna – eller om det blir staten om man förstatligar sjukvården; vad vet jag – inte heller att förstärka skolans förmåga att vara hälsofrämjande och förebyggande, tvärtom. Det vill jag inte att den här debatten ska handla om. Om jag och Jakob Forssmed tillsammans kan hålla ögonen på bollen skulle jag tro att vi tar oss ur det här bättre.

Frågan är alltså hur Jakob Forssmed ställer sig till förekomsten av ett kunskapsinnehåll som handlar om psykisk hälsa på schemat. Det handlar inte om de organisatoriska frågorna.

I den behovsanalys som gjordes inom ramen för uppdraget att ta fram förslaget till en nationell strategi fanns följande skrivning med: ”Skolans roll i att öka barns och ungas kunskap om psykisk hälsa och verktyg för att hantera psykisk ohälsa bör stärkas, exempelvis genom att inkludera undervisning om psykisk hälsa och förmåga att hantera livets svårigheter som en del av undervisningen.”

Men i förslaget till strategi som sedan levererades, i slutprodukten, har den här skrivningen fallit bort. Den finns inte längre där.

Därför är de företrädare för civilsamhällesorganisationer som lyssnar på den här debatten och de 19 000 människor som har skrivit under namnsamlingen mycket intresserade av att få höra ministerns uppfattning. Är psykisk hälsa på schemat, sakinnehållet om psykisk hälsa, en åtgärd som ministern är bredd att överväga? Frågan är enkel. Dribbla inte bort den – ögonen på bollen!

Anf. 95 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Ja, självklart måste hela samhället hjälpa till. Civilsamhället, alla delar av samhället, behöver ha fokus på barns och ungas hälsa och den psykiska hälsan.

Vi socialdemokrater gjorde en rad saker i regeringsställning. Flera av dem tror jag att den här regeringen inte hade något emot utan också såg som bra.

Vi gjorde bland annat satsningar på tjänsten som man ska ringa till när man mår dåligt, det vill säga larmtjänsten. Vi inkluderade i den nationella strategin över 20 myndigheter. De är med här, för det är så många delar av samhället som behövs.

Civilsamhället gör otroligt mycket varje dag för den psykiska hälsan och mot den psykiska ohälsan bland många människor.

Men faktum kvarstår, och det finns hur många undersökningar och hur mycket forskning som helst som visar på, att det som gör absolut störst skillnad för att sluta de hälsoklyftor vi har är att sluta de ekonomiska klyftorna. Det syns överallt; det är otroligt tydligt att de stora ekonomiska klyftorna spelar roll. Vi ser att det spelar roll vad man föds in i för levnadsvillkor. Om man har uppförsbacke eller nedförsbacke spelar stor roll. Det kan vi inte bortse från.

De svar vi hittills fått av statsrådet visar inte på några förslag på hur man ska komma till rätta med de ekonomiska klyftorna. Vi säger i politiken att vi ska hålla armlängds avstånd, men den här regeringen verkar hålla armlängds avstånd från samhällsproblemen. Det är för mig besvärande.

Anf. 96 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Fru talman! Vad gäller barns och ungas psykiska ohälsa är de viktigaste åtgärderna tidig upptäckt, tidigt omhändertagande och bra samverkan mellan olika aktörer och vårdnivåer.

Här vet vi båda att det brister. Det är för låg upptäckt och för långa väntetider, och det brister när det gäller strukturerad samverkan och uppföljning.

Det här är något som verkligen behöver tas vidare. Samverkan mellan skolan, elevhälsan, socialtjänsten och hälso- och sjukvården måste utvecklas, och köerna till barn- och ungdomspsykiatri måste minska.

Jag tror också att det är viktigt att ta tillbaka kontrollen och stoppa utförsäljningar av BUP, att bygga ut första linjens psykiatri, att stärka elevhälsan över hela landet, att öppna fler ungdomsmottagningar och att säkerställa en nationell stödlinje för psykisk ohälsa med offentlig finansiering och legitimerad personal.

Det här är många viktiga frågor. Jag har all förståelse för att det tar tid efter myndigheternas arbete att bereda underlaget till den nationella strategin. Jag hoppas att det inte dröjer alltför länge utan att regeringen har högt tempo i den delen.

Men här och nu är det intressant att höra vad statsrådet avser att vidta för konkreta åtgärder för att hantera de här frågorna i stället för att bara vänta på en nationell strategi som kommer framöver. Vad kan statsrådet göra här och nu? Och blir det någon nationell hjälplinje?

Anf. 97 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Det är mycket vi måste göra här, och vi måste hålla ett högt tempo. Hälsoutvecklingen är oerhört bekymmersam, och vi ser inga tecken på att ojämlikheten minskar.

Vad kan vi göra? Jo, vi bygger bland annat ut hembesöksprogrammet. Det är viktigt att alla får en bra start i livet och grundlägger bra vanor och att man bygger tillit mellan inte minst personer i utsatta områden, i ekonomisk utsatthet och i annan typ av utsatthet och myndigheter. Direktiven för att ta fram ett hälsoprogram för unga handlar bland annat om att följa unga tills de är 20 år och att alla olika kapaciteter inom vården ska ha samma tillgång till kunskapsstöd för att kunna bemöta barn och unga på ett bra sätt. Detta är viktigt för att arbeta mer strukturerat och för att inte släppa barnen när de har lämnat BVC utan fortsätta följa upp dem.

Vi bygger också föräldrastödsprogram. Föräldrar är ju oerhört viktiga och behöver få verktyg i en tillvaro som kan vara rätt besvärlig, inte bara när barnen är små utan när de är tonåringar. Hur möter vi den rådande verkligheten med de nya krav som ställs på barn och unga vad gäller exempelvis svårigheten att sortera alla intryck som flödar över dem ur de skärmar de har tillgång till 24:7? Alltmer tyder ju på att detta spelar en väsentlig roll för den psykiska ohälsan. Jag är bekymrad över denna utveckling, och vi behöver som sagt göra mycket. Barn i nionde klass sover

alldeles för lite. Hur kan vi förändra förutsättningarna här? Detta är oerhört viktigt för att vi ska kunna få en mer jämlik hälsa.

Ekonomi spelar roll. Sofia Amløh raljerar lite över fritidskortet och säger att det är ett litet plåster på ett stort sår. Det kan man tycka, och tidigare var Socialdemokraterna emot detta plåster. Men nu har ni ändrat er, och det är bra. Poängen med fritidskortet är ju att ge ett riktat stöd till en aktiv och meningsfull fritid, så att barn inte ska hamna i en situation där föräldern behöver välja mellan barnets fritidsaktivitet, matkassen och elräkningen. Barns fritid ska vara fredad från detta. Man kan tycka att det är otillräckligt, men det är i alla fall något och något nytt för att fler barn ska få chans till en meningsfull fritid. Jag tycker att det är rätt att försöka göra något här, också för att motverka den ojämlikhet i hälsa som bekymrar mig mycket.

Psykisk hälsa på schemat och att lära sig mer om sina egna känslor och kunna sortera bland dem är en intressant tanke. Strategin för psykisk hälsa har i förslaget från myndigheterna dock en lite annan abstraktionsnivå. Förslagen är mer på strategisk nivå, och sedan behöver man fylla på med mer konkreta åtgärder. Hur läroplan och scheman ska se ut är inte mitt beredningsområde, men det är givetvis intressant att på olika sätt stötta barns och ungas möjligheter att på ett bättre sätt sortera i detta och förstå varför de känner som de gör och vad man kan göra åt det.

Anf. 98 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Nej, det är inte Jakob Forssmeds ansvar hur läroplanen ska se ut. Men för ett par timmar sedan stod ansvarig minister här i kammaren och pratade om den utredning om just läroplansöversyn som ska tillsättas i morgon, och inte heller hon kunde säga något om denna åtgärd. Det är anmärkningsvärt att Jakob Forssmed inte har någon riktig uppfattning om detta när ministerns egen myndighet förordar ett införande av psykisk hälsa på schemat som en prioriterad åtgärd och Världshälsoorganisationen menar att denna åtgärd är den mest kostnadseffektiva förebyggande åtgärden.

Jakob Forssmed säger att den strategi han arbetar med är på en annan abstraktionsnivå. Men han kan ju peka på att kompetensen och kunskaperna om psykisk ohälsa behöver öka hos lärare och personal i elevhälsan. Varför kan han inte peka på samma sak för eleverna? Varför sorterar man bort eleverna? För mig är det helt obegripligt. Det har inte högre konkretionsnivå att säga att eleverna ska känna till saker om sin egen hälsa och ohälsa än vad det har att säga att lärarna ska göra det.

Min fråga förblir obesvarad eftersom Jakob Forssmed försöker undgå att svara på den genom att säga att den inte går att paketera in i detta sammanhang. Jag tycker att det är beklagligt. Mycket talar för att det vore värt att åtminstone utreda hur detta kan bidra till att barn och unga bättre kan förstå sig själva i relation till sin omvärld och att vi därigenom skulle kunna förebygga psykisk ohälsa.

Anf. 99 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Jag tackar Linus Sköld för interpellationsdebatten.

Jag är intresserad av alla kostnadseffektiva åtgärder som kan göra skillnad på olika sätt. Men kan jag här och nu lämna ett besked om det som Linus Sköld efterfrågar? Nej, det kan jag inte. Jag tycker dock att det är

värt att överväga många åtgärder, och jag utesluter inga åtgärder med tanke på utvecklingen.

Jag understryker vikten av att elevhälsa och lärarkår har kunskap om detta, men kunskapen ska givetvis inte stanna där utan på olika sätt överföras till eleverna. Det är inte för sin egen skull dessa yrkeskategorier finns utan för eleverna.

Vi står inför stora utmaningar i dessa frågor, och samhället behöver bli långt bättre på att hantera dem. Här kan en skola med flera aktörer spela en viktig roll.

Men låt mig avsluta med att säga att vi alla kan spela en viktig roll. Jag tänker ofta på vad en kvinna i 20-årsåldern som hade lidit mycket av psykisk ohälsa, oro och ångest under tonåren svarade på frågan vad hon hade behövt höra som 16-åring: Jag hade behövt att någon tog mig i handen och sa att det kommer att ordna sig och bli bra.

Att vi finns mer för varandra och bygger in det i olika sammanhang tror jag är väldigt viktigt och avgörande.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 19 Svar på interpellation 2023/24:279 om bemanning av Arbetsmiljöverket och centren mot arbetslivskriminalitet

Anf. 100 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Patrik Lundqvist har frågat mig vad jag och regeringen avser att göra för att säkerställa att Arbetsmiljöverket så snart som möjligt kan återuppta rekryteringen av de inspektörer myndigheten behöver för att fullfölja uppdragen man har.

Jag vill börja med att tacka för frågan och säga att jag delar engagemanget. En av de mest prioriterade frågorna för regeringen är att bekämpa kriminaliteten i samhället. Denna kamp mot kriminaliteten omfattar självklart också arbetslivskriminaliteten. En central utgångspunkt för vår politik är vidare att ingen ska dö eller skadas till följd av sitt arbete.

Arbetslivskriminaliteten är ett samhällsproblem och leder till många negativa konsekvenser. Inte bara snedvrids konkurrensen så att seriösa företagare konkurreras ut av oseriösa företag, utan arbetslivskriminalitet är också en inkomstkälla för den grova organiserade brottsligheten. Dessutom utnyttjas arbetskraft på olika utstuderade sätt så att otryggheten i arbetslivet ökar, inte minst genom människoexploatering som är den allvarligaste formen av arbetslivskriminalitet. Det är därför viktigt att bekämpa brott, fusk och missbruk kopplat till arbetsmarknaden.

Vi kommer att arbeta för att fortsätta utvecklingen av bland annat de myndighetsgemensamma kontrollerna och arbetet med de regionala centren mot arbetslivskriminalitet. Redan nu står det klart att de gemensamma inspektionerna ger ett mervärde jämfört med om myndigheterna enbart skulle driva arbetet mot arbetslivskriminalitet inom den egna linjeorganisationen. För att ytterligare öka effektiviteten i insatserna mot arbetslivskriminalitet pågår just nu ett arbete i Regeringskansliet med en lagrådsremiss med anledning av departementsskrivelsen *Utökad informationsutbyte* (Ds 2022:13).

Prot. 2023/24:51
18 december

Svar på
interpellationer

Regeringen arbetar gemensamt och på bred front för att få till det skifte som verkligen behövs för att vi ska kunna vända utvecklingen när det gäller kriminaliteten som vi ser på alltför många områden, inte minst på arbetsmarknaden. Arbetsmiljöverkets tillsynsverksamhet är en viktig del i detta arbete. Det grundläggande syftet med Arbetsmiljöverkets tillsyn är att kontrollera att arbetsgivare lever upp till arbetsmiljölagstiftningen. Enligt myndighetens instruktion ska tillsyn främst planeras med utgångspunkt i analyser av arbetsmiljörisk och risk för att aktörer medvetet bryter mot regelverket. Hur detta arbete utförs och vilka kategorier av anställda som ska utföra tillsynen är dock något som Arbetsmiljöverket själv har att planera och besluta om. Jag vill i detta sammanhang lyfta fram det arbete som pågår med att bygga upp och utveckla center mot arbetslivskriminalitet och att stärka inspektionsverksamheten.

En uppgift för regeringen är att ge myndigheterna så goda förutsättningar som möjligt att genomföra sina uppdrag på ett bra sätt. Enligt budgetpropositionen för 2024, som regeringen har överlämnat till riksdagen, är Arbetsmiljöverkets förvaltningsanslag högre 2024 än 2023. Detta anslag får användas för bland annat arbetsmiljöinspektioner inom arbetslivskriminalitet.

Jag förutsätter att Arbetsmiljöverket fullgör sina uppgifter på ett effektivt, välavvägt och ändamålsenligt sätt, inte minst på tillsynsområdet. Frågan om inspektioner inom området arbetslivskriminalitet är viktig, och jag kommer naturligtvis att fortsätta att aktivt följa frågan.

Anf. 101 PATRIK LUNDQVIST (S):

Fru talman! Det låter alldeles utmärkt att statsrådet delar engagemanget och bilden av att vi har ganska stora problem på det här området. Vi har en hemsk vecka bakom oss med först en bygghiss som rasade med fem dödsfall som resultat. Vi har även sett fler dödsfall, bland annat på Northvolt och ett dödsfall när en maskin gick genom isen. Nu i dag rasade en hiss i Göteborg, som tur var utan skadade, vad jag förstår. Flera hissar av samma modell har stoppats i Västsverige – av någon anledning dock inte i hela Sverige, vilket känns som en udda lösning, vill jag säga. Men det är naturligtvis inte ministrarnas personliga ansvar.

Det stämmer att anslagen till Arbetsmiljöverket är högre 2024 än 2023. Grunden till frågan jag ställde här är dock att man gjorde en stor satsning 2023 för att det skulle kunna anställas personal för att bemanna upp a-krimcentren ordentligt, men den stoppades på grund av den stora inflation som var förra året. Detta har man inte kompenserat för.

I budgeten för 2023 beräknade regeringen att anslagen för 2024 skulle uppgå till ungefär 858 miljoner. I budgetpropositionen nu är det 855. Det är klart att det är mer än i budgeten för 2023, men det är också mindre än det man i 2023 års budget prognostiserade för nästkommande år. Av detta är dessutom 22 miljoner pris- och löneökningar, så det blir inte mycket kvar i utökade satsningar på det här området.

Frågan kvarstår: Hur tänker regeringen kompensera för det bortfall som inflationen har skapat och som har gjort att man inte klarar av att anställa så mycket som man hade planerat?

A-krimcentren är en väldigt bra satsning som vi tog hit under förra mandatperioden från bland annat Norge, där man har jobbat med gott re-

sultat på det här sättet. Vi ser naturligtvis gärna att detta fortsätter, och den ambitionen förstår jag att den nya regeringen delar.

I denna problematik ligger också en hel del andra saker. Bland annat gäller det entreprenörskedjor – det var 19 företag inne på arbetsplatsen när hissen i Sundbyberg rasade, och troligtvis var det fler inblandade i bygget totalt sett. Att det är så många företag på samma ställe gör ju att ansvarsfördelningen blir lite luddig. Man kan peka på varandra i väldigt stor utsträckning och säga att det är deras ansvar och inte vårt. Alla företag kan göra på det viset. Det ser vi också när utredningar går i stå eller tar oerhört lång tid för att man inte riktigt lyckas bena ut detta.

Här behöver det göras något. Jag hoppas verkligen att regeringen kommer att vända från den inställning som regeringspartierna hade under förra mandatperioden då de stoppade försök till dylika förändringar.

I dag har vi också hört ett förslag från Jessica Löfström om att företag som har använt illegal svart arbetskraft borde portas från offentliga upphandlingar. Det tycker jag låter som ett väldigt bra steg på vägen för att lösa dylika problem, åtminstone ett litet steg. Detta, tillsammans med ökade straff för de ansvariga och minskade entreprenörskedjor, tror jag är den långsiktiga lösning som vi politiskt kan ta fram i de här frågorna.

Anf. 102 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Det är svårt att ha den här debatten i kammaren i dag utan att påtala de dödsolyckor som har inträffat den senaste veckan. Det är så fruktansvärt och ofattbart och så totalt oacceptabelt. Samtidigt är det otroligt bra att det uppmärksammas, att det kommer upp på dagordningen och att det syns i medierna – att det syns, påtalas och sätter tryck i de här frågorna, för det är så otroligt nödvändigt.

Det som hände i förra veckan är inte en tillfällighet. Det är så många människor som dör varje år på sitt arbete – på grund av att de går till jobbet. Detta är en utveckling som vi har sett på svensk arbetsmarknad under en längre tid. Det var därför vi i den socialdemokratiska regeringen tillsatte och påbörjade arbetet med att få till a-krimcentren, för vi behövde se en myndighetssamverkan.

Det är bra att den här regeringen fortsätter det. Men jag har ändå frågor om vad den här regeringen tänker göra för att fortsätta att hålla uppe arbetet mot arbetslivskriminalitet. I kombination med att vi ville att dessa center skulle växa fram runt om i landet hade vi parallellt tillsatt en utredning om att behovspröva arbetskraftsinvandringen, vilket också är en viktig del i arbetet för att få ordning och reda på svensk arbetsmarknad.

Den behovsprövningen kastade dock den här regeringen i papperskorgen ganska snabbt. Jag beklagar verkligen att den här regeringen gjorde det, för det hade varit viktigt att vi hade haft den vid det här laget och att den hade kommit med förslag på det här området.

Vi socialdemokrater ser att det behövs fler inspektioner. Det säger den här regeringen att den också vill ha, men man finansierar inte fler inspektioner. Man tar från andra delar, men jag vet inte vilken del av arbetsmiljön och Arbetsmiljöverket man ska ta det från. Vi tycker att det behövs mer resurser för att göra fler inspektioner.

Samtidigt har man, som min kollega tidigare sa, stoppat rekryteringar för att man inte hade råd att ha fler inspektörer. Det tycker jag också är otroligt olyckligt. Jag hoppas verkligen att den här regeringen ser över detta framöver.

Detta är en utveckling som bygger på djupt kriminella nätverk där man fuskar för att tjäna mer pengar – för det är till syvende och sist vad det handlar om. Det krävs stora insatser från samhället för att få rätsida på detta, och det krävs att det prioriteras väldigt högt. Det är alltså bra att det finns på dagordningen och att det synliggörs. Jag hoppas att vi fortsätter se till att det blir lika synliggjort.

Fru talman! Jag har haft min pappa i byggbranschen i över 35 år, och i morse sa jag till honom att jobba försiktigt. Det har jag sagt i många år. Han har sett mycket av den utveckling som varit under en längre tid.

Min fråga till statsrådet är: Är ni beredda att ge Arbetsmiljöverket mer resurser så att de kan göra fler inspektioner?

Anf. 103 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! När interpellationen och dess svar skrevs var det ingen av oss som visste hur brännande akut denna fråga tyvärr skulle bli. Jag kan bara instämma i vad övriga har uttryckt här: Förra veckan var en otroligt mörk vecka under ett år som också har varit otroligt mörkt.

Det är viktigt att vi vidtar alla möjliga åtgärder för att få ned dödstalen. Vi kan aldrig acceptera det som ett normalläge att människor går till sina arbeten för att aldrig komma hem igen.

Om vi ska komma till rätta med dödsolyckorna behöver vi såklart se till att det blir lätt för dem som vill göra rätt: den stora merparten arbetsgivare i Sverige som vill ha ett gediget säkerhetsarbete. Vi måste underlätta för dem att göra rätt, men vi måste samtidigt fokusera på just det som vi pratar om här i dag: arbetslivskriminaliteten. Vi måste se att vi också har arbetsgivare som gör medvetna avsteg från exempelvis säkerhetsföreskrifter och som gör vinst på bekostnad av arbetstagarnas säkerhet och hälsa. Detta måste vi ta krafttag mot.

Regeringen har under året fortsatt utbyggnaden av de så kallade a-krimcentren. Vi har nu ett på plats i varje polisregion. Som svar på frågan om bemanningen av a-krimcentren kan jag säga att Arbetsmiljöverket just nu har sju regionala samordnare för uppdraget om samverkan mot a-krim. Det finns också två nationella samordnare, och utöver detta har vi resurser från andra myndigheter som också ingår i satsningen.

Om vi komma åt arbetslivskriminaliteten kan vi inte lägga hela ansvaret på Arbetsmiljöverket. Då kommer vi inte att komma hela vägen fram, utan det vi behöver är satsningar på fler myndigheter, inte minst på de brottsbekämpande myndigheterna, där vi tyvärr under lång tid har haft stor resursbrist.

Trots att vi har haft en brottsutveckling som varit fullständigt skenande hade vi år 2022 samma antal poliser i förhållande till befolkningmängden som vi hade 2012. Detta gör att vi haft svårt att knäcka den gängkriminalitet som plågar vårt samhälle men också att knäcka andra former av brott i vårt samhälle. Förra året väcktes inte ett enda åtal mot människohandel i Sverige.

Regeringen gör historiska satsningar på rättsväsendet för att kunna bekämpa arbetslivskriminaliteten från flera olika håll. Samtidigt har vi höjt

anslaget till Arbetsmiljöverket, som har meddelat att de har för avsikt att fortsätta rekryteringen av arbetsmiljöinspektörer. De senaste åren har vi också ökat antalet arbetsmiljöinspektörer, och planen är att fortsätta även under nästa år.

Samtidigt har Arbetsmiljöverket sagt att de avser att öka antalet kontroller, vilket jag är väldigt glad för eftersom regeringen denna vecka kommer att fatta beslut om att ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att utföra inte bara fler kontroller utan också fler oanmälda kontroller. Detta tror vi är *en* viktig nyckel. Det är absolut inte hela lösningen, men det är en nyckel i att fortsätta detta arbete.

Anf. 104 PATRIK LUNDQVIST (S):

Fru talman! Jag tackar så mycket för svaret.

Det stämmer att det blir några kronor extra även till Arbetsmiljöverket, men det stämmer inte riktigt överens med den ambitionshöjning som jag tror att vi alla skulle vilja se bara för den delen.

Tricket när man säger att man vill saker och ting är att se till att det följer med pengar så att det också kan genomföras ordentligt. Arbetsmiljöverket rekryterar naturligtvis – det gör man väl hela tiden – men inte i den takt som skulle behövas och inte i den takt som man hade ambitionen att göra för ett år sedan, innan inflationen såg till att de pengar som skjutits till inte räckte till någon ambitionshöjning.

Det är detta som är kärnan i varför vi står här i dag: Man behöver göra något ytterligare för att se till att man kommer upp i den ambition som en gång i tiden fanns och som jag uppfattar att vi alla ändå fortfarande har, även om resurserna inte finns just i dag.

Det är korrekt som ministern säger att vi inte kan förvänta oss att enbart inspektionerna ska se till att problemen på arbetsmarknaden försvinner vad gäller arbetsmiljön. En nyckel i den verksamhet som a-krimcentren jobbar med är dock att Arbetsmiljöverket och dess inspektörer utgör den myndighet som kan komma in på arbetsplatser och genomföra inspektioner utan större misstanke.

De kan också göra detta tillsammans med andra därför att de har ett inspektionsansvar som andra inte har. Därför är det viktigt att de har resurser så att de kan följa med och leda de andra myndigheterna när man ska ut och göra sitt jobb på arbetsplatserna.

Utöver detta vill jag återigen lyfta fram att vi behöver ytterligare lagstiftning på detta område. Det är hög tid att se till att entreprenörskedjorna begränsas så att vi får kontroll över vilka som befinner sig på våra arbetsplatser.

Vad jag förstår var det åtminstone två av dem som dog i Sundbyberg som inte hade godkänd ID06, alltså branschens egen identifikation för att visa vilka som har rätt att befinna sig på bygget och vilka som inte har det. Detta är naturligtvis allvarligt.

Det behövs också åtgärder för att se till att reglerna efterföljs och så att de företag som vill göra rätt, som ministern påpekade, har möjlighet att göra detta utan konkurrens från företag som tar genvägar och som snålar för att göra extra vinster med människors liv och lem som insats.

Även om majoriteten av företagen inne på ett bygge vill göra rätt för sig spelar detta inte någon roll för dem som jobbar på dessa företag om de

råkar stå i en hiss som ett skumrask- och fuskföretag har satt upp och sagt är okej. För dem spelar det ingen roll.

Vi måste för allas skull se till att alla kan göra rätt och att man inte pressas av andra som gör fel att försöka hitta egna genvägar för att skära ned lite och klara av den benhårda konkurrensen inom byggsektorn.

Anf. 105 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Vi har under det senaste halvåret och året haft ett flertal debatter i denna kammare som sätter ljuset på dessa problem för att försöka uppmärksamma regeringen ännu mer på dem och för att sätta en sådan dagordning. I dag är ännu en sådan dag då vi har möjlighet att ta denna debatt.

Jag vill vara väldigt konkret med min fråga till statsrådet: Varför lade ni ned utredningen om behovsprövad arbetskraft? Varför har det varit ganska svårt för regeringen att ta in den kunskap som parterna besitter i en rad frågor? Man tillsätter ett arbetsmarknadspolitiskt råd utan en enda part från arbetsmarknaden, där den kanske absolut största kompetensen finns om hur det ser ut på svensk arbetsmarknad, inte minst rörande arbetslivskriminaliteten.

Jag håller helt med om att det inte bara är Arbetsmiljöverket som behöver agera. Det är därför jag nu nämner parterna. Men även andra myndigheter behövs i detta arbete. Det visar vi med bland annat dessa a-krimcenter.

Det finns kanske en möjlighet nu, med tanke på att statsrådet säger att denna regering vill ta krafttag. Jag vet inte riktigt vad krafttag betyder i den bemärkelsen. Men vi kanske kan se det i de regleringsbrev som nu skrivs till en rad myndigheter och att man också pekar på arbetslivskriminaliteten i dessa regleringsbrev. Men jag kan bara stå här och hoppas, och så får vi se efter jul och nyår vad dessa regleringsbrev innehåller.

Mina frågor är: Varför lade ni ned utredningen om behovsprövad arbetskraft? Kommer vi att se mer resurser till Arbetsmiljöverket? Och kommer vi att se något i regleringsbreven?

Anf. 106 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Ja, denna regering höjer ambitionen när det gäller arbetet mot arbetslivskriminaliteten.

Det blir lite konstigt när jag hör vad både interpellanten och Sofia Amloh säger när de kritiserar regeringen för att inte satsa på detta. Men Socialdemokraterna har suttit åtta år i regeringsställning och låtit skuggsambhällen breda ut sig i det svenska samhället, inte minst på den svenska arbetsmarknaden. Kriminaliteten har bitit sig fast i alla delar av den svenska samhällskroppen, och arbetslivskriminaliteten är inget undantag.

Denna regering har gjort en historisk satsning just på att komma åt kriminaliteten. Det syns i vår budget, i Tidöavtalet och i all politik som vi genomför.

Att Socialdemokraterna tog initiativ till center mot arbetslivskriminalitet var positivt – absolut. Det tycker denna regering. Det som inte var så positivt var att Socialdemokraterna under den tid som de satt vid makten missade den detaljen att om vi ska ha en fungerande myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet förutsätter det också att dessa myndigheter kan prata med varandra och kan dela information med varandra. Social-

demokraterna glömde den detaljen att för att detta ska fungera måste vi riva sekretesshindren mellan våra myndigheter. Det gör den här regeringen.

Vi har fått dessa center mot arbetslivskriminalitet på plats. Men vi vet att det inte kommer att bli riktigt effektivt förrän vi har rivit sekretesshindren, och det gör vi med full fart i den här regeringen.

Vi behöver också i detta arbete fokusera på de branscher som är särskilt drabbade. Och där är byggbranschen en av de branscher som sticker ut. Regeringen kommer därför att fortsätta att lägga ett fokus på detta. När vi ser detta utbredda skuggsamhälle vet vi också att det blir svårare och svårare för alla de arbetsgivare som vill göra rätt och som helt plötsligt ska konkurrera mer och mer med oseriösa aktörer.

Detta är en fråga som är än mer aktuell när vi nu befinner oss i en lågkonjunktur där vi ser att det blir färre och färre byggen och att det blir hårdare och hårdare konkurrens om de byggjobb som finns. Risken ökar då såklart för att fler och fler företag vill konkurrera med ett lågt pris och därmed ta genvägar när det gäller säkerheten. Och priset för det får arbetstagarna betala.

När det gäller frågan från Sofia Amloh kan jag säga att den här regeringen tittar just på hur vi kan komma åt den arbetskraft i Sverige som tas hit för att helt enkelt utnyttjas här. Vi har gått en annan väg. Vi kör i stället med ett låglönelov som vi tror kommer att bli en effektiv åtgärd mot denna problematik. Vår målbild är absolut densamma, nämligen att få bort skuggsamhället och att få bort import av arbetskraft där arbetstagare utnyttjas och exploateras på den svenska arbetsmarknaden.

Anf. 107 PATRIK LUNDQVIST (S):

Fru talman! Det är jätteskönt att högerpartierna i regeringen till slut verkar ha vaknat och nu tycker att de gör historiska satsningar som borde ha gjorts för länge sedan. Det är nämligen så att när vi tidigare har försökt skapa enighet och begränsa till exempel entreprenörskedjor eller se till att regionala huvudskyddsombud kan få komma in på arbetsplatser för att göra sitt jobb och stävja denna verksamhet har högerpartierna varit emot det och slagit ned på det.

Nu slår de sig för bröstet och säger: Nu jäklar ska vi göra det som ni inte har gjort.

Hade de varit med från början hade vi kanske inte behövt ha denna situation i dag. Då kunde vi ha kommit mycket längre.

Vi har också gjort en hel del för att bryta sekretesshindren. Men Paulina Brandberg får väl gå tillbaka och kika lite grann på vad som har gjorts av tidigare regeringar för att bryta sekretesshindren, eftersom det verkar som att hon inte har läst in sig på detta område.

Återigen svarar statsrådet inte riktigt på frågan: Hur gör vi för att klara av den ambitionshöjning som en gång i tiden fanns men som åts upp av inflationen som såg till att Arbetsmiljöverket var tvungen att stoppa rekryteringen och ambitionshöjningen? Där står vi fortfarande utan svar, och det tycker jag är lite tråkigt. Men jag kan också förstå att ministern inte här och nu kan komma med besked om ökade budgetanslag. Det finns naturligtvis en ordning för hur man hanterar det i regeringen. Så jag får väl vara nöjd med detta.

Tack så jättemycket för debatten.

Anf. 108 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Som jag sa tidigare höjer regeringen anslaget till Arbetsmiljöverket med 40 miljoner kronor i budgeten för 2024.

Det är också viktigt att se till att Arbetsmiljöverket får rätt förutsättningar att verkligen bedriva ett effektivt arbete. Om man tittar på 2022 lämnade Arbetsmiljöverket tillbaka 9 miljoner kronor av det förvaltningsanslag som de hade fått. Vi höjer anslaget, och vi kommer också att vidta åtgärder för att se till att Arbetsmiljöverket kan få bästa möjliga förutsättningar att bedriva sin otroligt viktiga verksamhet.

Med detta sagt är jag glad för att vi har haft denna debatt här i dag för detta är en fråga som förtjänar att uppmärksammas. Och tyvärr har vi blivit extra påminda om hur viktigt det är komma framåt med dessa frågor.

Jag kommer i närtid att kalla till mig representanter för arbetsmarknadens parter och andra berörda aktörer för att hitta de åtgärder som verkligen kan fungera för att trycka ned dessa dödstal.

I det läge som vi befinner oss i kan vi aldrig acceptera att så många människor förlorar livet på jobbet. Och jag utesluter inga åtgärder i detta arbete för att komma framåt. Det handlar om liv och död för arbetstagare i Sverige. Och det är inte värdigt vår arbetsmarknad att så många ska förlora livet.

Tack för denna debatt, och jag hoppas att vi får anledning att debattera dessa frågor även framöver.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 20 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Motion

med anledning av prop. 2023/24:46 Skärpt återbetalningsskyldighet i brottmål

2023/24:2786 av Gudrun Nordborg m.fl. (V)

§ 21 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 15 december

2023/24:307 Informationsplikten i smittskyddslagen

av *Ulrika Westerlund* (MP)

till socialminister *Jakob Forssmed* (KD)

2023/24:308 Sjukvårdspersonalens anmälningsplikt

av *Dzenan Cisija* (S)

till statsrådet *Acko Ankarberg Johansson* (KD)

§ 22 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Prot. 2023/24:51
18 december

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 15 december

2023/24:399 Tidsplan för ny nationell cancerstrategi

av *Ulrika Westerlund* (MP)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

2023/24:400 Skattemedel som finansierar den svarta bostadsmarknaden

av *Nima Gholam Ali Pour* (SD)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

§ 23 Kammaren åtskildes kl. 16.38.

Sammanträdet leddes

av tredje vice talmannen från dess början till och med § 11,

av talmannen därefter till och med § 16 anf. 78 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om nya riksdagsledamöter	1
§ 2 Avsägelse.....	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval	2
§ 4 Anmälan om subsidiaritetsprövning	2
§ 5 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
§ 6 Ärenden för bordläggning	3
§ 7 Svar på interpellation 2023/24:174 om ökade insatser för energieffektivisering	3
Anf. 1 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	3
Anf. 2 FREDRIK OLOVSSON (S)	4
Anf. 3 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	5
Anf. 4 FREDRIK OLOVSSON (S)	6
Anf. 5 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	7
Anf. 6 FREDRIK OLOVSSON (S)	8
Anf. 7 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	8
§ 8 Svar på interpellationerna 2023/24:197 och 220 om uteblivet elstöd till kommuner och regioner.....	9
Anf. 8 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	9
Anf. 9 AIDA BIRINXHIKU (S).....	9
Anf. 10 FREDRIK OLOVSSON (S)	10
Anf. 11 LENA JOHANSSON (S).....	11
Anf. 12 AZRA MURANOVIC (S)	12
Anf. 13 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	12
Anf. 14 AIDA BIRINXHIKU (S)	13
Anf. 15 FREDRIK OLOVSSON (S)	14
Anf. 16 LENA JOHANSSON (S).....	15
Anf. 17 AZRA MURANOVIC (S)	15
Anf. 18 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	16
Anf. 19 AIDA BIRINXHIKU (S).....	17
Anf. 20 FREDRIK OLOVSSON (S)	17
Anf. 21 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	18
§ 9 Svar på interpellation 2023/24:179 om industrins innovationskraft.....	18
Anf. 22 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	18
Anf. 23 AIDA BIRINXHIKU (S)	20
Anf. 24 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	20
Anf. 25 AIDA BIRINXHIKU (S)	21
Anf. 26 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	22
Anf. 27 AIDA BIRINXHIKU (S)	23
Anf. 28 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	23

§ 10 Svar på interpellation 2023/24:233 om tillståndsprocesser vid utbyggnad av elnät	24	Prot. 2023/24:51
Anf. 29 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	24	18 december
Anf. 30 MONICA HAIDER (S).....	25	-----
Anf. 31 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	26	
Anf. 32 MONICA HAIDER (S).....	27	
Anf. 33 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	28	
Anf. 34 MONICA HAIDER (S).....	29	
Anf. 35 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	29	
§ 11 Svar på interpellation 2023/24:282 om apotek på landsbygden	30	
Anf. 36 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	30	
Anf. 37 ANDERS W JONSSON (C)	31	
Anf. 38 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	32	
Anf. 39 ANDERS W JONSSON (C)	32	
Anf. 40 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	33	
Anf. 41 ANDERS W JONSSON (C)	34	
Anf. 42 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	34	
§ 12 Svar på interpellation 2023/24:280 om skolan och den psykiska hälsan	35	
Anf. 43 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	35	
Anf. 44 LINUS SKÖLD (S)	36	
Anf. 45 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S).....	37	
Anf. 46 SOFIA AMLOH (S).....	37	
Anf. 47 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	38	
Anf. 48 LINUS SKÖLD (S)	39	
Anf. 49 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S).....	40	
Anf. 50 SOFIA AMLOH (S).....	40	
Anf. 51 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	41	
Anf. 52 LINUS SKÖLD (S).....	41	
Anf. 53 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	42	
§ 13 Svar på interpellation 2023/24:239 om processen för att utse statssekreterare	42	
Anf. 54 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	42	
Anf. 55 PATRIK BJÖRCK (S)	43	
Anf. 56 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	44	
Anf. 57 PATRIK BJÖRCK (S)	45	
Anf. 58 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	46	
Anf. 59 PATRIK BJÖRCK (S)	47	
Anf. 60 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	47	
§ 14 Svar på interpellation 2023/24:242 om motverkande av korruption i offentlig förvaltning	48	

Anf. 61	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	48
Anf. 62	PER-ARNE HÅKANSSON (S)	49
Anf. 63	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	50
Anf. 64	PER-ARNE HÅKANSSON (S)	51
Anf. 65	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	52
Anf. 66	PER-ARNE HÅKANSSON (S)	53
Anf. 67	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	53
§ 15	Svar på interpellation 2023/24:247 om åtgärder för att hindra gängkriminella från att driva företag	54
Anf. 68	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	54
Anf. 69	MATTIAS VEPSÄ (S)	55
Anf. 70	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	55
Anf. 71	MATTIAS VEPSÄ (S)	57
Anf. 72	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	57
Anf. 73	MATTIAS VEPSÄ (S)	58
Anf. 74	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	59
§ 16	Svar på interpellation 2023/24:248 om högerextremism i gamingvärlden	60
Anf. 75	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	60
Anf. 76	MATTIAS VEPSÄ (S)	61
Anf. 77	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	62
Anf. 78	MATTIAS VEPSÄ (S)	63
Anf. 79	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	63
Anf. 80	MATTIAS VEPSÄ (S)	64
Anf. 81	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	65
§ 17	Svar på interpellation 2023/24:246 om alla barns rätt till ett tryggt familjeliv	65
Anf. 82	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	65
Anf. 83	ULRIKA WESTERLUND (MP)	66
Anf. 84	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	67
Anf. 85	ULRIKA WESTERLUND (MP)	68
Anf. 86	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	69
Anf. 87	ULRIKA WESTERLUND (MP)	70
Anf. 88	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	70
§ 18	Svar på interpellation 2023/24:281 om psykisk ohälsa bland unga	71
Anf. 89	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	71
Anf. 90	LINUS SKÖLD (S)	72
Anf. 91	SOFIA AMLOH (S)	73
Anf. 92	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S)	74
Anf. 93	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	74
Anf. 94	LINUS SKÖLD (S)	75
Anf. 95	SOFIA AMLOH (S)	76
Anf. 96	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S)	77
Anf. 97	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	77
Anf. 98	LINUS SKÖLD (S)	78
Anf. 99	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	78
§ 19	Svar på interpellation 2023/24:279 om bemanning av Arbetsmiljöverket och centren mot arbetslivskriminalitet	79
Anf. 100	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	79

Anf. 101 PATRIK LUNDQVIST (S).....	80	Prot. 2023/24:51
Anf. 102 SOFIA AMLOH (S).....	81	18 december
Anf. 103 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	82	-----
Anf. 104 PATRIK LUNDQVIST (S).....	83	
Anf. 105 SOFIA AMLOH (S).....	84	
Anf. 106 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	84	
Anf. 107 PATRIK LUNDQVIST (S).....	85	
Anf. 108 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	86	
§ 20 Bordläggning.....	86	
§ 21 Anmälan om interpellationer.....	86	
§ 22 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	87	
§ 23 Kammaren åtskildes kl. 16.38.....	87	